

Българска народна банка

ГОДИШЕН ОТЧЕТ • 2006

  BANQUE NATIONALE DE BULGARIE

Българска народна банка

ГОДИШЕН ОТЧЕТ • 2006

Издание на Българската народна банка
1000 София, пл. „Княз Александър Батенберг“ № 1
Телефон: 9145/1271, 1906, 1033
Телекс: 24090, 24091
Факс: 980 2425, 980 6493
Печат: Полиграфична база на БНБ

© Българска народна банка, 2007

ISSN 1313-0633

Материалите и информацията, публикувани в Годишния отчет на БНБ за 2006 г., могат да се ползват без специално разрешение, единствено с изричното позоваване на източника.

Интернет страница: www.bnb.bg

Художественото оформление на корицата е разработено въз основа на банкнотата с номинал 5000 лв., емисия 1938 г., с гравюра на сградата на БНБ.

Уважаеми г-н Председател на Народното събрание!

Уважаеми госпожи и господа народни представители!

В съответствие с член 1, алинея 2 и член 51 от Закона за
Българската народна банка ви представям Годишния отчет на
Българската народна банка за 2006 г.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Искров' (Iskrov), with a long horizontal stroke extending to the right.

Иван Искров

Управител

на Българската народна банка

Управителен съвет на БНБ

Седнали, от ляво на дясно: Цветан Манчев, Емилия Миланова, Иван Искров, Димитър Костов.
Прави, от ляво на дясно: Николай Неновски, Стати Статеv, Олег Недялков

Управителен съвет

Иван Искров

Управител

Емилия Миланова

Подуправител

управление „Банков надзор“

Цветан Манчев

Подуправител

управление „Емисионно“

Димитър Костов

Подуправител

управление „Банково“

Николай Неновски

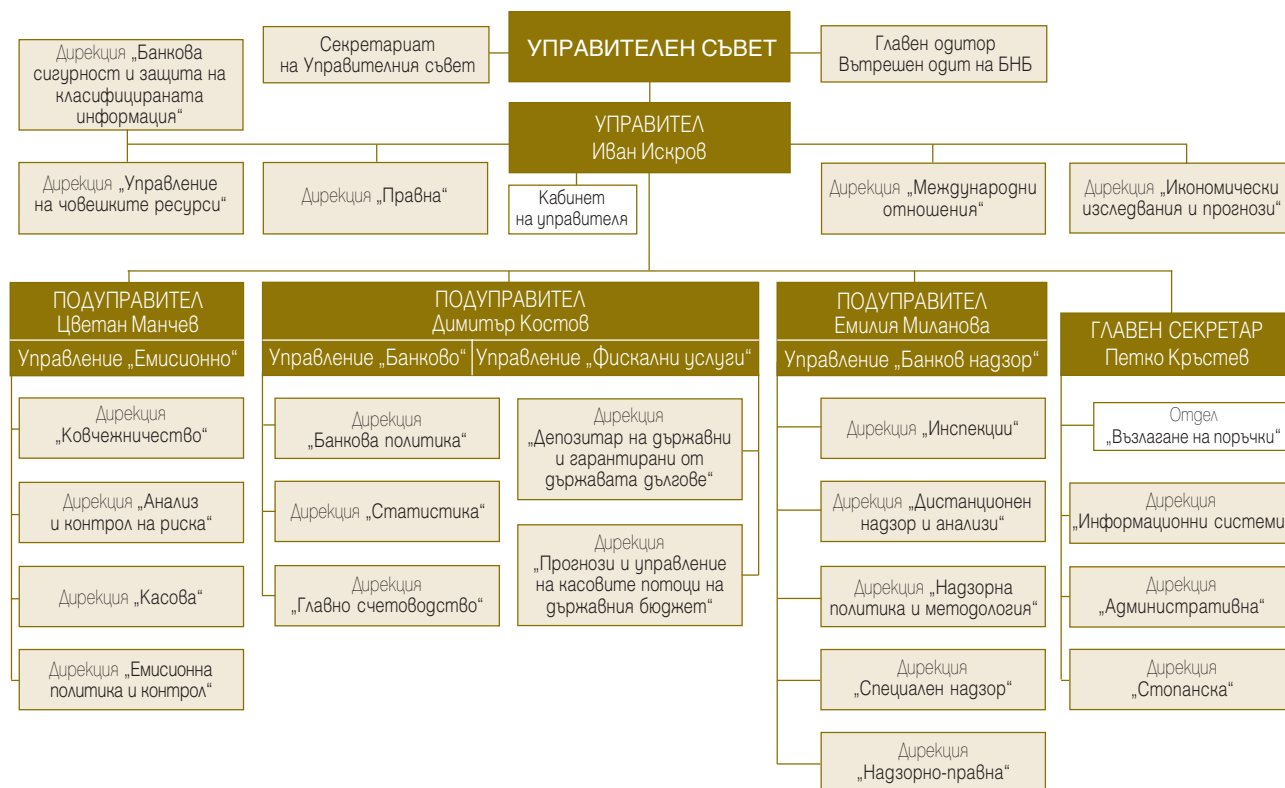
Стати Статев

Олег Недялков*

С Указ № 469 на Президента на Република България на мястото на Борислав Борисов за член на УС на БНБ от 4 декември 2006 г. (ДВ, бр. 98 от 5 декември 2006 г.) е назначен Олег Недялков.

Организационна структура на БНБ

(към февруари 2007 г.)

Съдържание

Резюме	9
I. Икономическо развитие през 2006 г.	12
1. Международна конюнктура	13
2. Икономиката на България	15
II. Брутни международни валутни резерви	23
1. Размер и структура на брутните международни валутни резерви	23
2. Риск и доходност на брутните международни валутни резерви	26
III. Национална платежна система	32
1. Система за брутен сетълмент в реално време РИНГС	33
2. Въвеждането на международен номер на банкова сметка (IBAN)	34
3. Надзор върху платежните системи	35
IV. Резерви на търговските банки в БНБ	37
V. Наличнопарично обращение	38
VI. Поддържане стабилността на банковата система	42
1. Оценка на състоянието на банковата система	42
2. Спазване на изискванията за разумна банкова дейност	47
3. Дейност на банковия надзор през 2006 г.	47
VII. Централен кредитен регистър	55
VIII. Фискален агент и официален депозитар на държавата	56
IX. Европейска интеграция и международни отношения	60
X. Статистическа дейност	65
XI. Изследователска дейност	67
XII. Информационна инфраструктура	69
XIII. Управление на човешките ресурси	70
XIV. Управление на собствеността	72
XV. Вътрешен одит	73
XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ	76
1. Разходи за издръжка на БНБ	76
2. Инвестиционна програма	77
XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 31 декември 2006 г.	79
По-важни решения на Управителния съвет на БНБ	107
Приложения (диск)	

Абревиатури

АД	акционерно дружество
АДЦК	система за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК
АС РОУД	автоматизирана система за регистриране и обслужване на външния дълг
АТБ	Асоциация на търговските банки
БВП	брутен вътрешен продукт
БИСЕРА	Банкова интегрирана система за електронни разплащания
БМР	Банка за международни разплащания, Базел, Швейцария
БНБ	Българска народна банка
БОРИКА	Банкова организация за разплащания с използване на карти
б.т.	базисна точка
БТК	Българска телекомуникационна компания
БФБ	Българска фондова борса
ДДС	данък върху добавената стойност
ДМА	дълготрайни материални активи
ДФИ	други финансови институции
ДЦК	държавни ценни книжа
ЕБВР	Европейска банка за възстановяване и развитие
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕК	Европейска комисия
ЕКОФИН	Съвет на министрите на държавите – членки на ЕС, по финансовите и икономическите въпроси
ЕС	Европейски съюз
ЕСРОТ	електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗБНБ	Закон за БНБ
ЗДБРБ	Закон за държавния бюджет на Република България
ЗМР	задължителни минимални резерви
ЗППЕПИПС	Закон за паричните преводи, електронните платежни инструменти и платежните системи
ЗУНК	Закон за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г.
ИОБФР	система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв
ИТ	информационни технологии
КФН	Комисия за финансов надзор
ЛИБОР	лондонски междубанков лихвен процент
МБТР	Международна банка за търговия и развитие
МВФ	Международен валутен фонд
МОТ	Международна организация по труда
МСС	Международни счетоводни стандарти
МСФО	Международни стандарти за финансова отчетност
МФ	Министерство на финансите
МФИ	международни финансови институции
НД	некласифицирани друге
НСИ	Национален статистически институт
НТООД	нетърговски организации, обслужващи домакинствата
НФИ	небанкови финансови институции
НЦА	Национален център за анализ
ОЛП	основен лихвен процент
ПОС	устройство за търговия на гребно с кредитни карти (<i>point of sale, point of service</i>)
РОЗ	Регистър на особениите залози
СБ	Световна банка
СДЦК	електронна система от сметки за сепълмент на безналични ДЦК
СЕПА	Единна зона за плащания в евро
СОФ	социалноосигурителни фондове
СПТ	специални права на тираж
ТБ	търговски банки
УС	Управителен съвет
ФРС	Федерална резервна система
ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени
ЦД	Централен депозитар
ЦКР	Централен кредитен регистър
ЦРБ	централен републикански бюджет
щ.г.	щатски долар
щ.г./б	щатски долар за барел
CIF	<i>Cost, Insurance, Freight</i>
EUR	евро
FLIRBs	облигации с първоначално намалени лихви (<i>Front-Loaded Interest Reduction Bonds</i>)
FOB	<i>Free on Board</i>
GBP	британска лира
IABs	облигации за неплатени лихви (<i>Interest Arrears Bonds</i>)
JPY	японска йена
USAID	Американска агенция за международно развитие
USD	щатски долар

Резюме

Политиката на Българската народна банка (БНБ) е насочена към постигането на основната ѝ цел – поддържане на ценова стабилност чрез осигуряване на стабилността на националната парична единица. БНБ ефективно изпълнява функциите си по управление на международните валутни резерви, организация и надзор върху платежните системи, управление на наличнопаричното обращение и емисионна дейност, регулиране и надзор върху банките в страната с оглед поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите.

Подготовката за членство на България в Европейския съюз (ЕС) постави нови задачи и отговорности пред всички дейности и звена на централната банка. БНБ участва активно и подпомага правителството при изготвянето на позиции и становища по документите, свързани с членството в ЕС, и при последващото изпълнение на поетите в хода на преговорите ангажименти. През 2006 г. – годината, предхождаща членството на България в ЕС – БНБ съсредоточи усилията си върху приключване на процеса на хармонизация на българското законодателство в банковата и финансовата сфера с изискванията на правото на ЕС.

С приемането на Закона за кредитните институции, в сила от 1 януари 2007 г., бе постигнато пълно съответствие на българското законодателство с европейските директиви, регламентиращи дейността на кредитните институции. Всички надзорни наредби на централната банка също бяха изменени и приведени в съответствие с новия закон и с европейското законодателство. Друг важен момент беше хармонизирането на организацията на емисионно-касовата дейност на БНБ с тази в страните от ЕС, осъществено чрез приемането на Наредба № 18 на БНБ за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение. Последователното усъвършенстване на регулациите и контрола за истинност и годност съдействаха за все по-бързото идентифициране и ефикасното изтегляне от обращение на неистинските банкноти.

Въвеждането на международен номер на банкова сметка (*IBAN*) през юни 2006 г. създаде условия за по-бързо интегриране на българския финансов пазар към международните финансови пазари.

Изграждането на капацитет за поемане на новите отговорности, произтичащи от членството в ЕС и в Европейската система на централните банки (ЕСЦБ), бе важен приоритет на БНБ, за постигането на който банката отделяше ресурси за обучение и повишаване квалификацията на служителите, за подобряване на вътрешната организация и ефективността на работата и за модернизиране на технологичната си инфраструктура. Допълнителните ангажименти, произтичащи от членството от януари 2007 г. на страната в ЕС, се изпълняваха, без да се увеличава заетият персонал, който през 2006 г. възлизаше на 928 души (932 през 2005 г.).

В инвестиционната програма на банката разходите за електронизация възлизаха на 73.3%. През 2006 г. приключи работата по няколко проекта, внедрени в БНБ във връзка с подобряване на дейностите и ефективността ѝ в следните области: сигурност и защита на информационните системи на БНБ; управление на валутните резерви; търговия с безналични ДЦК и Регистър на особени-те залози; изграждане на единно хранилище на данни от отчетна информация за банковия надзор; парична статистика. Беше изградена и започна да функционира комуникационна връзка на банката към инфраструктурата на ЕСЦБ.

Динамичното развитие на икономиката и значителният приток на капитали в страната също поставиха нови изисквания пред БНБ за повишаване на ефективността и подобряване организацията на дейностите при изпълнението на определените ѝ в Закона за БНБ (ЗБНБ) функции. Притокът на преки чуждестранни инвестиции в България през 2006 г. достигна 4104.5 млн. евро, или 16.4% от БВП. Положителните очаквания за развитието на икономиката, свързани с членството в ЕС от 1 януари 2007 г., интензивният процес на реструктуриране и високата възвръщаемост на инвестициите привлякоха значителен обем финансови ресурси – преки чуждестранни инвестиции и външни заеми, които съдействаха за ускоряване икономическото развитие на страната. Реалният растеж на БВП за 2006 г. бе 6.1% при снижаване равнището на инфлация до 6.1% в края на годината. В резултат на значителните по обем входящи финансови потоци брутните международни валутни резерви се увеличиха и пазарната им стойност достигна в края на годината 8925.4 млрд. евро – прираст с 21.07% спрямо края на 2005 г.

В условията на силна икономическа активност, нарастващи брутни международни валутни резерви и по силата на механизма на паричния съвет през годината динамично се увеличаваха паричните агрегати, броят на касовите и безкасовите разплащания бързо нарастваше, банките се стремяха да разширяват пазарните си дялове, диверсифицирайки финансовите инструменти, които предлагаха на своите клиенти.

Управлението на брутните международни валутни резерви се извършваше в съответствие с изискванията и ограниченията, залегнали в ЗБНБ, и с възможностите, които международните финансови пазари предлагаха. В структурата на международните резерви с най-голям дял бяха активите, деноминирани в евро, и поради това паричната политика на Европейската централна банка (ЕЦБ) оказваше силно влияние върху решенията, свързани с управлението на валутните резерви. През 2006 г. ЕЦБ повиши на пет стъпки лихвата при операциите си по рефинансиране, която в края на годината достигна 3.50%. Въз основа на анализ на пазарната среда и пазарните очаквания за повишаване лихвите на ЕЦБ в края на първото тримесечие БНБ ограничи поемания от нея лихвен риск, като намали на 0.5 г. максималната дюрация на активите в евро. С цел повишаване на ефективността и подобряване на контрола през 2006 г. беше внедрена нова програмна система – стандартизиран продукт, свързващ всички звена, участващи в процеса на управление на международните резерви.

Създаването и функционирането на ефективни платежни системи и надзорът върху тях останаха важна функция на централната банка. Продължи тенденцията да нарастват както броят (за 2006 г. 0.69% от общия брой), така и стойността (72.9% от общата стойност) на извършваните през годината плащания чрез Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, чийто оператор е БНБ, което доведе до намаляване на рисковете в платежния процес. БНБ предприе редица действия и въведе подобрения в системата с цел оптимизиране на техническата и функционалната инфраструктура на плащанията.

Благоприятната макроикономическа среда и положителните очаквания за развитието на българската икономика обусловиха голямото търсене на кредити от страна на предприятията и домакинствата. С цел ограничаване на рисковете в банковата система БНБ последователно прилагаше мерки, насочени към постигане на по-умерени темпове на прираст на банковия кредит за фирми и домакинства. Част от тези мерки въвеждаха по-строги надзорни изисквания чрез промени в надзорните регулации, а друга част – административни мерки с временен характер – имаха за цел пряко да влияят върху обема на банковия кредит. От средата на 2006 г., когато беше отчетено годишно нарастване с 24.2% на банковите кредити за неправителствения сектор, БНБ започна постепенно да отменя действащите административни мерки, контролиращи темповете на прираст на банковия кредит за неправителствения сектор.

В края на 2006 г. общата сума на активите на банковата система нарасна с 28.3%, като основен източник за финансиране на дейността ѝ бе увеличението на депозитната база с 30.7%. Собственият капитал на банковия сектор се увеличаваше с темп, близък до този на активите. Доходността на банковата система остана добра. Делът на класифицираните кредити за нефинансови предприятия (НФП) в брутните кредити достигна най-ниската си стойност за последните девет години – 6.1%.

В международен аспект събитие на 2006 г. беше организираната у нас по покана на управителя на БНБ Тринадесета среща на управителите на централните банки на франкофонските държави на тема *Финансова стабилност и икономическа интеграция* (11–13 май), на която присъстваше и президентът на ЕЦБ Жан-Клод Трише.

I. Икономическо развитие през 2006 г.

Ускоряването на растежа на световната икономика през 2006 г. беше съпроводено от натиск за повишаване на цените на основните суровини, които се търгуват на международните пазари. Повишението на инфлацията в глобален мащаб се дължеше на цените на горивата, значителното нарастване на цените на цветните метали и на храните. С цел ограничаване на инфлационните очаквания Федералният резерв на четири пъти повиши лихвата по федералните фондове до ниво 5.25%, а лихвата на ЕЦБ по операциите по рефинансиране беше увеличена от 2.25% в началото до 3.50% в края на 2006 година.

У нас икономическият растеж остана стабилен. БВП през 2006 г. нарасна с 6.1% в реално изражение. Инфлацията се понижи в сравнение с 2005 г. до 6.1% в края на годината, като съществен инфлационен принос имаше увеличението на акцизната ставка върху тютюневите изделия в съответствие с графика за повишение на акцизите до минималните нива, изисквани от ЕС.

Положителните очаквания за развитието на икономиката, свързани с членството в ЕС от 1 януари 2007 г., интензивният процес на реструктуриране и високата възвръщаемост на инвестициите привлякоха значителни по обем финансови ресурси – преки чуждестранни инвестиции и външни заеми, които съдействаха за ускоряване на икономическото развитие на страната. Притокът на преки чуждестранни инвестиции в България през 2006 г. се увеличи с 1 млрд. евро и по предварителни данни достигна 4104.5 млн. евро, или 16.4% от БВП, което напълно покри дефицита по текущата и капиталовата сметка на платежния баланс.

В резултат на значителните по обем входящи финансови потоци общият платежен баланс за 2006 г. е положителен, в размер на 1785.6 млн. евро, като резервните активи на БНБ се увеличиха през годината с 1505.8 млн. евро (без да се включват изменения, дължащи се на курсови разлики).

В условията на нарастващи международни резерви парите извън банките през 2006 г. се увеличиха с 15.5% на годишна база, а широките пари за същия период нараснаха с 26.9%, отчитайки високи темпове на прираст по почти всички видове депозити. Благоприятната макроикономическа среда и положителните очаквания за развитието на българската икономика обусловиха високото търсене на кредити от предприятията и домакинствата, като същевременно кредитната дейност на банките остана силно повлияна от мерките, които БНБ предприе с цел ограничаване на кредитната експанзия. В резултат от прилагането на тези мерки темпът на прираст на вземанията от неправителствения сектор се забави от 32.4% в края на 2005 г. до 24.6% в края на 2006 г. Отчасти този спад се дължеше на продажби на кредитни портфейли от търговски банки на местни небанкови финансови институции и на чуждестранни финансови институции.

Оборотът на търговията с корпоративни и общински облигации на фондовата борса нарасна с 16% спрямо 2005 г., като достигна 323.3 млн. лв. Борсовите индекси отбелязаха значително нарастване в рамките на годината, като *SOFIX* се повиши от 822.97 на 1224.75, а *BG40* се увеличи от 133.26 на 199.88. Общото нарастване на цените на акциите и приемането на нови дружества за търговия на борсата доведе до удвояване на пазарната капитализация, която в края на годината достигна 15 265 млн. лв. (31.2% от БВП).

1. Международна конюнктура

Световната икономика отбеляза висок и сравнително балансиран растеж през 2006 г. Във водещите икономики (САЩ и еврозоната) постигнатият растеж надхвърли предварителните оценки. Високи темпове бяха отчетени и в големите азиатски икономики – Китай, Индия и Япония.

Основни макроикономически показатели (средногодишен темп на изменение)

(%)

	Растеж			Инфлация			Безработица		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
ЕС-25	2.4	1.7	2.9	2.1	2.2	2.2	9.1	8.8	7.9
Еврозона (12)	2.0	1.4	2.6	2.1	2.2	2.2	8.8	8.6	7.8
Новоприсъединили се страни (10)	5.0	4.5	5.8	4.0	2.5	2.4	14.2	13.4	12.3
САЩ	3.9	3.2	3.3	2.7	3.4	3.2	5.5	5.1	4.6
Япония	2.7	1.9	2.2	-0.3	0.0	0.2	4.7	4.4	4.1
Китай	10.1	9.9	10.7	4.0	1.8	1.5	4.2	4.2	

Забележка: Инфлацията в новоприсъединилите се страни е изчислена чрез претеглянето на хармонизираните индекси на потребителски цени (ХИПЦ) за отделните страни, като са ползвани теглата на страните в ХИПЦ на ЕС-25.

Източници: Евростат, *Bureau of Labor Statistics*, *Bureau of Economic Analysis*, Статистическа служба на Япония, Национална статистическа служба на Китай, изчисления на БНБ.

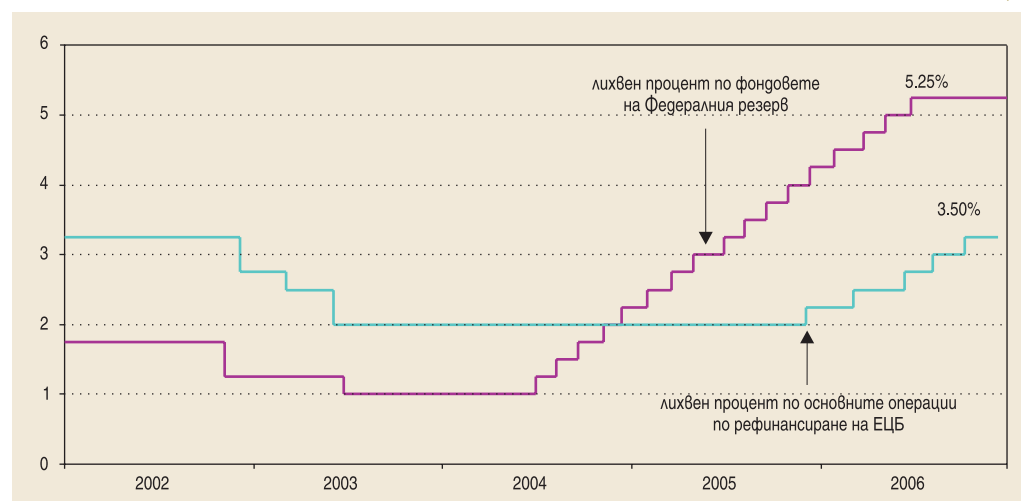
Конюнктурните индикатори на глобалната икономическа активност регистрираха значителен подем през първото полугодие, последван от забавяне през второто полугодие, изразено по-съществено при промишлеността. В сектора на услугите оптимизмът се запази благодарение на по-ниските цени на горивата. Значителното подобряване през годината на бизнес климата в еврозоната и в ЕС намери отражение в ускоряването на техния растеж съответно до 2.6% и до 2.9%. Растежът на американската икономика бе подкрепян от високата потребителска активност и спадането на отрицателния нетен износ, които компенсиряха до голяма степен намалението на инвестициите в жилищно строителство. Икономиката на Китай продължи да ускорява растежа си, който достигна 10.7%, подкрепян от големия приток на инвестиции и положителния нетен износ.

Основен фактор за инфлацията в глобален мащаб през 2006 г. бяха цените на суровия петрол. Значителното търсене, ограниченият производствен капацитет и нарастването на геополитическата несигурност бяха ключовите фактори за поскъпването на енергийните ресурси и суровините през първата половина на годината. Суровият петрол тип „Брент“ към края на юни се търгуваше над 75 щ.д. за барел, а в края на третото тримесечие цената му се понижи до под 60 щ.д. за барел. Основен фактор за тези ценови движения беше промяната в геополитическата обстановка. Благоприятното развитие на цените на енергийните суровини допринесе за забавяне на темповете на инфлация в края на годината. Друг фактор, повлиял на динамиката на инфлацията през 2006 г., бяха цените на храните, които нараснаха с 9.7%. Съществен принос за това имаше захарта, чиято цена се увеличи с 49.5% поради повишеното търсене на захарна тръстика като суровина за производството на етанол. Цената на пшеницата нарасна със 17.6% вследствие на очаквания за значително по-ниски добиви в Австралия.

Цените на цветните метали се увеличиха чувствително през 2006 г., като основни фактори за това бяха високото търсене от Китай, ниските запаси и спекулативното търсене от страна на големи хеджингови фондове. Цените на цинка, медта, никела и алуминия се повишиха съответно със 137.1%, 82.7%, 64.5% и 35.4%. Стоманата поевтиня с 2.4% поради високия темп на световното производство, което надвиши световното търсене.

Основни лихви на Федералния резерв и на ЕЦБ

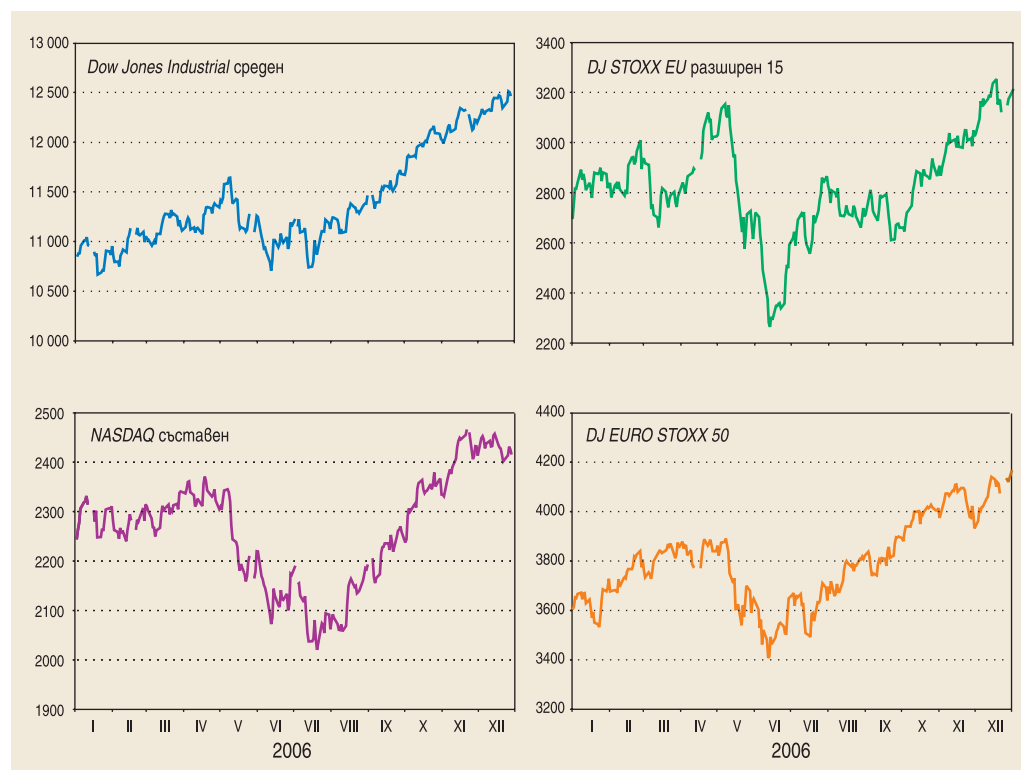
(%)

Източници: Федерален резерв, ЕЦБ.

Федералният резерв и ЕЦБ постепенно повишаваха лихвените си проценти с цел ограничаване на инфлационните очаквания в резултат от нарастването на цените на енергийните суровини. Лихвата по федералните фондове на САЩ бе увеличена на четири стъпки с по 25 б.т. и възлезе на 5.25%. ЕЦБ повиши лихвата по основните си операции по рефинансиране до 3.50% с пет увеличения от по 25 б.т.¹

Основни фондови индекси

Източници: Dow Jones, STOXX, NASDAQ.

¹ Повишенията на основните лихвени проценти на ЕЦБ ефективно влязоха в сила съответно от 8 март, 15 юни, 9 август, 11 октомври и 13 декември 2006 г. В резултат на тези повишения лихвата по основните операции по рефинансиране нарасна от 2.25% в началото на 2006 г. до 3.50% в края на 2006 г. (На 12 март 2007 г. ЕЦБ взе решение за ново увеличение на лихвите с 25 б.т., като лихвата по основните операции по рефинансиране възлезе на 3.75%.)

Водещите борсови индекси регистрираха положителен растеж през 2006 г., като през по-голямата ѝ част движението им бе възходящо. Тази тенденция бе подкрепяна от рекордния растеж на отчетените печалби на публичните компании, високия темп на растеж на икономиките и подобряването на бизнес климата (особено в еврозоната). Известен спад бе отбелязан в средата на второто тримесечие, когато в рамките на две седмици повечето от водещите индекси изгубиха значителна част от натрупаното през годината. Причините за общата пазарна корекция бяха свързани с препозиционирането на пазарните участници към по-нискорискови класове активи и реализирането на натрупани печалби. Промяната бе свързана с едновременно заявените намерения за повишаване на краткосрочните лихви от трите основни централни банки.

2. Икономиката на България

Икономическа активност и инфлация

През 2006 г. високият темп на икономически растеж у нас се запази. Реалният БВП нарасна с 6.1% на годишна база. БВП на човек от населението се увеличи с 15% от 2830 евро за 2005 г. до 3260 евро за 2006 г.

Вътрешното търсене продължи да се развива динамично и запази високия си растеж от предходната година. Приносът на потреблението на домакинствата за растежа на БВП беше 5.3 пр.п. Динамичният растеж на инвестициите в основни активи се запази, както и тенденцията към нарастване на относителния им дял в БВП. Приносът на брутното капиталообразуване за растежа на БВП бе 6.5 пр.п., в т.ч. принос на брутното капиталообразуване в основен капитал съответно 4.2 пр.п. и принос на запасите 2.3 пр.п. Износът ускори темпа си на растеж спрямо предходната година, но поради динамичното нарастване на вноса приносът на външотърговското салдо за растежа на БВП остана отрицателен.

Реален темп на растеж на БВП по компоненти на крайното използване

(%)

	2005	2006
БВП	6.2	6.1
Потребление на домакинствата	6.1	7.6
Потребителски разходи на правителството	0.6	3.2
Колективно потребление	4.1	1.7
Брутно образуване на основен капитал	23.3	17.6
Износ на стоки и услуги	8.5	9.0
Внос на стоки и услуги	13.1	15.1

Източник: НСИ.

Основен фактор, който определи нарастването на потреблението на домакинствата, беше прирастът на доходите им в резултат на увеличение на заетостта и на заплатите. През 2006 г. ситуацията на пазара на труда се подобри значително. Броят на заетите нарасна с 4.3%², а реалната работна заплата – с 3.6%³, като растежът ѝ достигна 4.7% и 6.1% на годишна база през третото и четвъртото тримесечие.

Икономическият растеж и благоприятната конюнктура у нас стимулира по-активно участие на населението на пазара на труда. Коефициентът на икономическа активност на населението на 15 и повече години се повиши до 51.3% през 2006 г., след като в продължение на седем години беше под 50%. Очакваме тази тенденция към повишаване на коефициента на икономическа активност да се запази и през следващите години. Безработицата продължи да спада и средно за 2006 г. бе на ниво от 9%, с 1 пр.п. по-ниско от 2005 г.

Инвестиционната активност в страната беше висока. От една страна, предприятията генерираха относително високи печалби и имаха добра ликвид-

² Данни на НСИ от Наблюдението на работната сила.

³ Дефлирана с индекса на потребителските цени.

ност, което им позволяваше със собствени средства да финансират инвестициите си. От друга страна, възможностите за реализиране на висока възвръщаемост привличаха капитали отвън под формата на преки чуждестранни инвестиции и дългосрочен външен дълг. Притокът на чуждестранен капитал, както и нарастването на вътрешния кредит, дадоха възможност за значително ускоряване на процеса на диверсификация на икономиката посредством откриването на нови фирми, нови производства, усвояването на нови технологии и нови продукти.

Най-голям относителен дял в разходите за придобиване на дълготрайни материални активи имаше преработващата промишленост. През последните две години тя беше и сред отраслите с най-голям принос за нарастването на инвестициите, като през 2006 г. отстъпваше само на търговията. Високите темпове на прираст на инвестициите в основен капитал допринасяха за увеличаване на производствените възможности и ефективността на икономиката. Технологичното обновяване беше фактор, който спомогна за подобряването на конкурентоспособността. Въпреки нарастването на реалната работна заплата разходите за труд на единица продукция – един от основните измерители на конкурентната позиция на предприятията – запази благоприятната си тенденция към умерено нарастване в номинално изражение и на стабилизация и спад в реално изражение. Тази тенденция продължи да бъде най-силно изразена в преработващата промишленост, където разходите за труд на единица продукция продължаваха да намаляват дори номинално. Подобряващата се разходна конкурентоспособност на търгуемия сектор допринесе за сравнително високия темп на прираст на износа.

През 2006 г. вносът нарастваше с висок темп, но се запази връзката между вноса и инвестиционната и производствената активност. С най-голям принос за прираста на вноса са суровините и материалите, енергийните ресурси и инвестиционните стоки.

Реален растеж на brutната добавена стойност

(%)

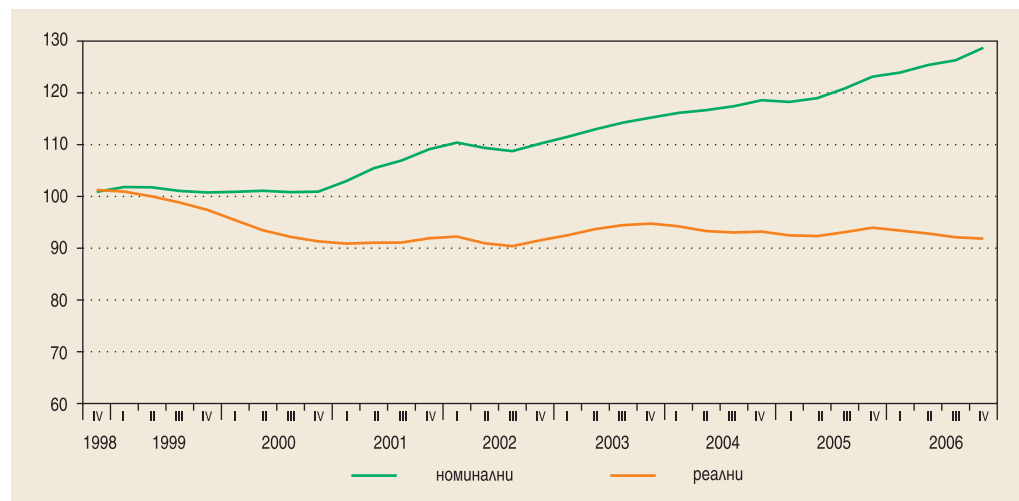
	2005	2006
Селско и горско стопанство	-8.5	-1.9
Индустрия	4.7	8.3
Услуги	8.3	6.1
Общо по базисни цени	5.3	6.0

Източник: НСИ.

Разходи за труд на единица продукция общо за икономиката

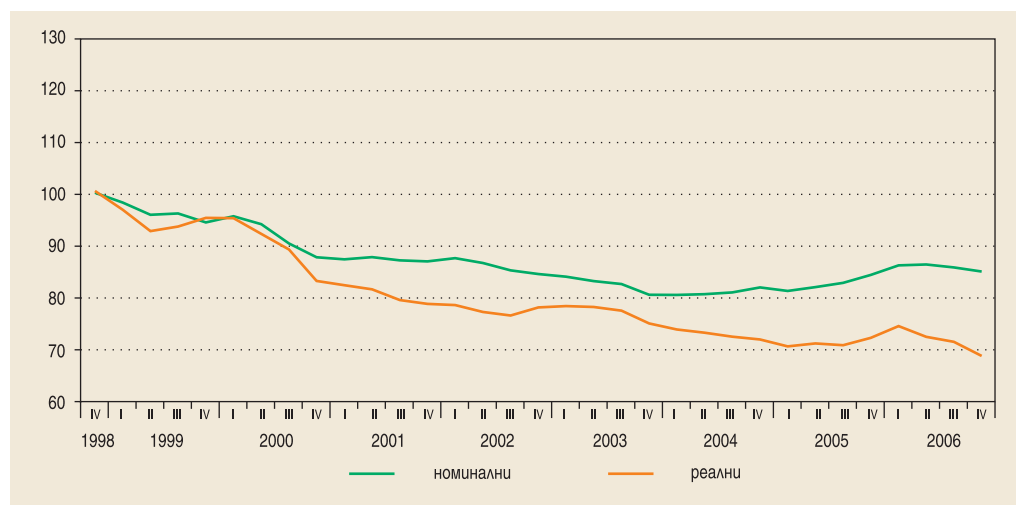
(плъзгаща се средна за 4 тримесечия)

(1998 = 100)

Източници: НСИ, БНБ.

Разходи за труд на единица продукция в преработващата промишленост
(плъзгаща се средна за 4 тримесечия)
(1998 = 100)

Източници: НСИ, БНБ.

Отраслите с най-голям принос за нарастването на brutната добавена стойност бяха преработващата промишленост, с растеж от 11%, търговията – с 11%, строителството – с 10% и транспортът – с 6.2%. Високата икономическа активност в промишлеността беше движена както от растежа на износа, така и от нарастването на продажбите на вътрешния пазар. Водещи отрасли бяха металургията и производството на продукти от неметални минерални суровини, на метални изделия, храни и напитки, електрически машини и апарати. Продължи тенденцията към повишаване степента на натоварване на мощностите, която в края на годината достигна 75% по данни на бизнес анкетата на НСИ.

В края на 2006 г. инфлацията, измерена с хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), се понижи с 1.3 пр.п. спрямо тази през 2005 г. и достигна 6.1%.⁴ За разлика от 2005 г., когато основен инфлационен фактор бяха цените на транспортните горива и транспортните услуги, през 2006 г. приносът на транспортните горива за инфлацията бе отрицателен. Натискът за намаление на цените на горивата под влияние на засилване на конкуренцията на вътрешния пазар на горива беше по-силен от натиска за повишение на цените поради по-високите вносни цени на суровия петрол и по-високите акцизни ставки за бензина и дизеловото гориво от началото на 2006 г.

Най-съществен принос от 2.25 пр.п. за общата инфлация през 2006 г. имаха цените на тютюневите изделия, които поскъпнаха със 74.8% поради поредното увеличение на акцизната ставка, извършено в съответствие с програмата за достигане на минималните равнища на акциза в ЕС. Хранителните продукти имаха по-нисък инфлационен принос през 2006 г. в сравнение с предходната година. Фактори, повлияли върху динамиката на цените на храните през годината, бяха поскъпването на захарта с 31.9% поради значителното увеличение на международните цени в края на 2005 г. и началото на 2006 г. и поскъпването на хляба в края на 2006 г. В сравнение с предходната година бе отчетено относително по-голямо влияние на цените на облеклата, както и на стоките и услугите за жилищно обзавеждане и поддръжка, при които влияние оказва въвеждането на екотакса върху електроуредите. В групата на стоките и услугите с контролирани цени след цигарите най-голям принос за инфлацията в края на периода имаха пощенските услуги (увеличение с 23.6%, в сила от 1 януари 2006 г.) и по-ви-

⁴ ХИПЦ се изчислява по стандартизирана методология на Евростат и се използва за измерване инфлацията на потребителските стоки и услуги при съпоставими критерии в рамките на еврозоната и страните от ЕС. С решение от УС на БНБ от 15 февруари 2007 г. БНБ ще използва ХИПЦ като основен измерител на динамиката на ценовото равнище в България (*Икономически преглед*, бр. 1/ 2007).

соките цени на топлоенергията и вътрешноселищния транспорт (съответно с 6.7% и 5.5%). Въвеждането на единна ставка за дневна електроенергия от началото на октомври понижи общата цена на електроенергията с 0.16%.

Базисната инфлация през 2006 г. спадна до 4.2% поради по-ниския принос на горивата, хранителните стоки и услугите.⁵

ХИПЦ-инфлация в края на годината и принос за нея

	2005	2006
Инфлация (%)	7.39	6.08
Принос (пр.п.)		
Хранителни стоки	1.68	1.38
Нехранителни стоки	2.26	2.60
Транспортни горива	1.45	-0.18
Обществено хранене	0.64	0.61
Услуги	2.82	1.49
Транспортни услуги	0.98	0.30
Услуги по настаняване	0.32	0.21
Стоки и услуги с административно определяни цени*	1.97	2.91
Стоки с контролирани цени		
Тютюневи изделия	0.22	2.25
Услуги с контролирани цени		
Телефонни услуги	0.33	0.01
Електро- и топлоенергия	0.38	0.10

* През 2005 г. и 2006 г. стоките и услугите с административно определяни цени включват: тютюневи изделия; лекарства и други фармацевтични продукти; водоснабдяване; събиране и изхвърляне на битови отпадъци; канализационни услуги и услуги по пречистване на водата; електроенергия; топлоенергия; лекарски услуги; заплащане на лекари, сключили договор с НЗОК; болнични услуги; такси, свързани с личните транспортни средства; пътнически железопътен транспорт; вътрешноселищен обществен транспорт; пощенски услуги; инсталиране и абонаментни такси за телефонен пост; разговори от фиксиран телефонен пост и други телефонни и телефаксни услуги; такси за обучение в държавните колежи и висши училища; социални услуги; пътнотранспортна застраховка; съдебни и адвокатски услуги; административни такси.

Източници: НСИ, БНБ.

ХИПЦ-инфлация (на годишна база)

Източници: НСИ, БНБ.

⁵ Базисната инфлация е изчислена, като са изключени цените на стоките и услугите, които се определят или одобряват по административен ред.

**Платежен
баланс**

Положителните очаквания за развитието на икономиката, свързани с членството в ЕС от 1 януари 2007 г., интензивният процес на реструктуриране и високата възвръщаемост на инвестициите привлякоха значителни по обем финансови ресурси – преки чуждестранни инвестиции и външни заеми, които съдействат за ускоряване на икономическото развитие на страната. Притокът на преки чуждестранни инвестиции в страната през 2006 г. се увеличи с 1 млрд. евро и по предварителни данни достигна 4104.5 млн. евро, или 16.4% от БВП, като напълно покри дефицита от 3798.4 млн. евро по текущата и капиталовата сметка на платежния баланс⁶. Отчетеният нетен излишък по финансовата сметка на платежния баланс е 5395.6 млн. евро за 2006 г., като подобрението спрямо предходната година е с 1835.4 млн. евро.

Нарастването на търговския дефицит на платежния баланс до 5390.1 млн. евро за 2006 г. се дължи предимно на динамиката на външната търговия с инвестиционни стоки и с енергийни ресурси. Вносът на стоки се повиши с 25.3% през 2006 г., като най-голям принос за растежа имаха суровият петрол и природният газ (6.2 пр.п.), рудите (2.8 пр.п.) и машини, уреди и апарати (1.6 пр.п.). Ефектът от изменението на международните цени на суровия петрол и горивата през годината се оценява като прираст на търговския дефицит с 251.1 млн. евро.

Износът на стоки нарасна през 2006 г. с 26.6%, като най-голям принос за тази динамика имаха цветните метали (8 пр.п.), петролните продукти (6.5 пр.п.) и чугунът, желязото и стоманата (1.3 пр.п.). През годината износът бе повлиян както от фундаментални фактори, като засилването на външното търсене и подобряващата се конкурентоспособност на българското производство, така и от някои фактори с временен характер, като извършените реконструкции на производствени мощности в металургичната промишленост и по-слабата реколта при някои селскостопански продукти.

В резултат на значителните по обем входящи финансови потоци общият платежен баланс за 2006 г. е положителен, в размер на 1785.6 млн. евро, като резервните активи на БНБ нараснаха през годината с 1505.8 млн. евро (без да се включват изменения, дължащи се на курсови разлики). През 2006 г. не са извършени трансакции по извънредно финансиране в подкрепа на платежния баланс и нетно са върнати кредити към МВФ на стойност 279.8 млн. евро.

Част от финансовите потоци, насочени към България през 2006 г., имаха заемен характер. Към декември брутният външен дълг достигна 19 669.9 млн. евро, което е с 4580.3 млн. евро (с 30.4%) повече в сравнение с края на 2005 г. За годината публичният и публичногарантираният външен дълг намаля с 663.1 млн. евро в резултат от изплащане на задължения към МВФ и Световната банка и достигна 22.9% от общия дълг. Частният негарантиран външен дълг нарасна с 5243.4 млн. евро (52.8%) до 15 169.3 млн. евро, в т.ч. вътрешнофирмените заеми, които представляват преки чуждестранни инвестиции, са 38% от частния негарантиран външен дълг.

**Публични
финанси**

Реализираното касово салдо по консолидираната фискална програма към края на 2006 г. бе 3.6% от БВП, а първичният излишък достигна 4.9% от БВП. Общите приходи и помощи възлязоха на 20 034 млн. лв. (40.8% от БВП), а разходите – на 18 286.3 млн. лв. (37.3% от БВП). Нарасналото вътрешно търсене и повишената събираемост бяха в основата на силния растеж на данъчните приходи (с 12.7% на годишна база). Освен доброто изпълнение на приходната част от консолидираната фискална програма друг основен фактор за формирането на касовия излишък бе активирането на заложеното в закона за бюджета ограничение върху нелихвените разходи.

Към края на 2006 г. размерът на фискалния резерв достигна 5845.7 млн. лв. (12% от БВП). Въпреки извършеното в началото на годината предсрочно погасяване на дълг към Световната банка (374.9 млн. лв.) и МВФ (323.5 млн. лв.) бе от-

⁶ По капиталовата сметка бе отчетен нетен приток на капиталови трансфери в размер на 179.5 млн. евро.

Финансов сектор

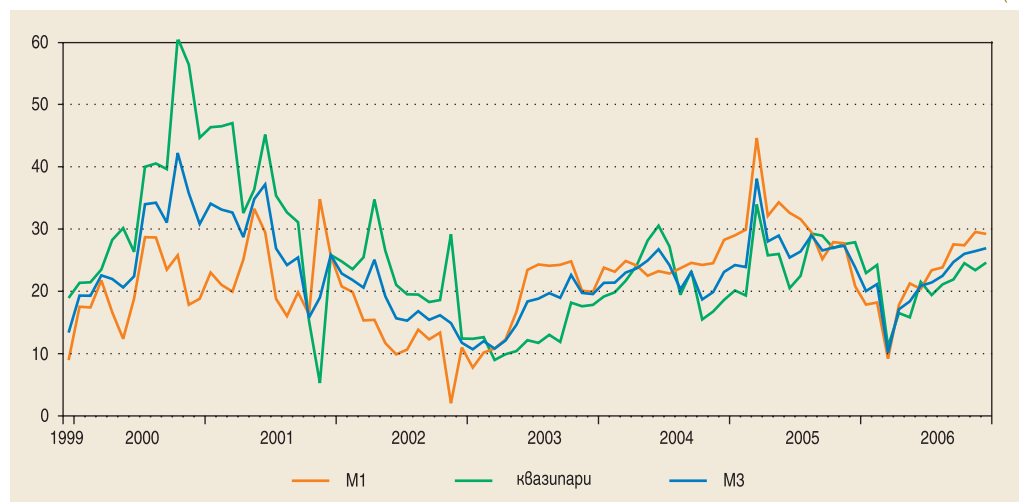
четено съществено увеличение (с 1334.1 млн. лв.) на размера на фискалния резерв спрямо края на 2005 г., дължащо се предимно на големия касов излишък и на постъпленията от приватизация в размер на 737.9 млн. лв. Съотношението *държавен и държавногарантиран дълг/БВП* спадна с 6.8 пр.п. до 24.7%, като определящо за динамиката на дълга е намалението на външния дълг с 6.2 пр.п. до 18.7% от БВП. В резултат делът на вътрешния дълг в структурата на общия дълг се увеличи от 21.2% на 24.4%.

През 2006 г. паричните агрегати продължиха да поддържат сравнително високи темпове на растеж под влияние на засиленото трансакционно търсене на пари, притока на капитали по платежния баланс и нарастването на депозитите в банковата система. Към края на годината широките пари отбелязаха увеличение с 26.9% на годишна база. Паричният агрегат М1 нарасна с 3635.5 млн. лв. (29.2%), в т.ч. парите извън банките с 835.2 млн. лв. (15.5%) и обвързаните депозитите с 2800.3 млн. лв. (39.7%). В рамките на годината квазипарите нараснаха с 3148.4 млн. лв. (24.6%), като депозитите с матурирещ до две години се увеличиха с 2654.5 млн. лв. (25.3%), а депозитите, договорени за ползване след предизвестие, до три месеца – с 493.9 млн. лв. (21.4%).

Запазването на благоприятните тенденции в макроикономическата среда продължи да бъде предпоставка за силно търсене на кредити от предприятията и домакинствата и съответно за бързо разширяване на кредитната дейност. Същевременно кредитната активност на банките беше силно повлияна от мерките, които БНБ предприе с цел по-умерено нарастване на кредитите. През 2006 г. вземанията от неправителствения сектор се увеличиха с 4593.4 млн. лв., като темпът им на годишен прираст се понижи до 24.6% в сравнение с 32.4% към края на 2005 г. Вземанията от нефинансови предприятия се увеличиха с 2273.7 млн. лв. (19.9%), а при вземанията от домакинствата беше отчетено нарастване с 2116.7 млн. лв. (30.6%). По-умереният прираст на вземанията от неправителствения сектор се дължеше до известна степен на прехвърляния от банките на кредити към чуждестранни банки и небанкови финансови институции, като общият обем на продадените през годината кредити достигна 3279 млн. лв. В началото на юни БНБ обяви, че започва плавна отмяна на допълнителните задължителни резерви с премахването на прогресивната скала за тяхното определяне, а в края на октомври беше взето решение от 1 януари 2007 г. административните ограничения върху кредитната дейност напълно да отпадат.

Годишно нарастване на паричните агрегати

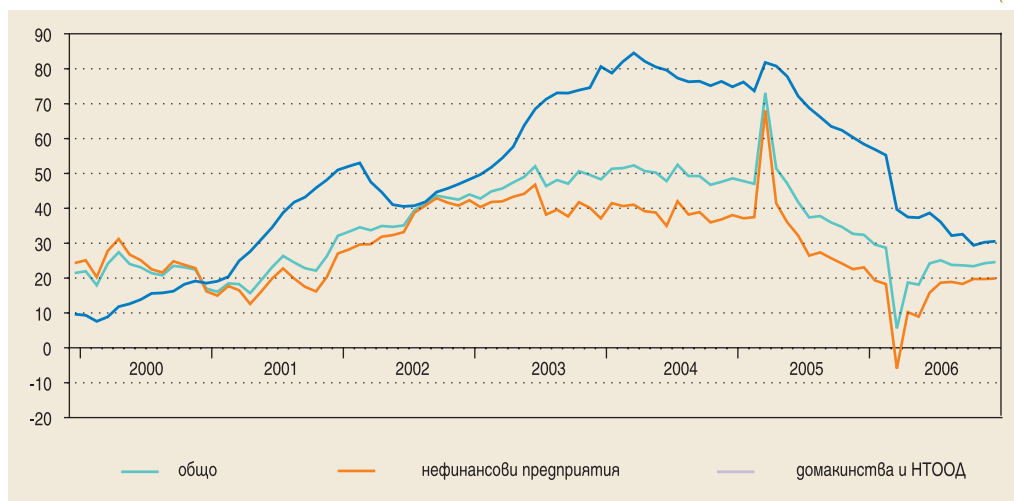
(%)

Източник: БНБ.

Вземания от неправителствения сектор (годишно изменение)

(%)

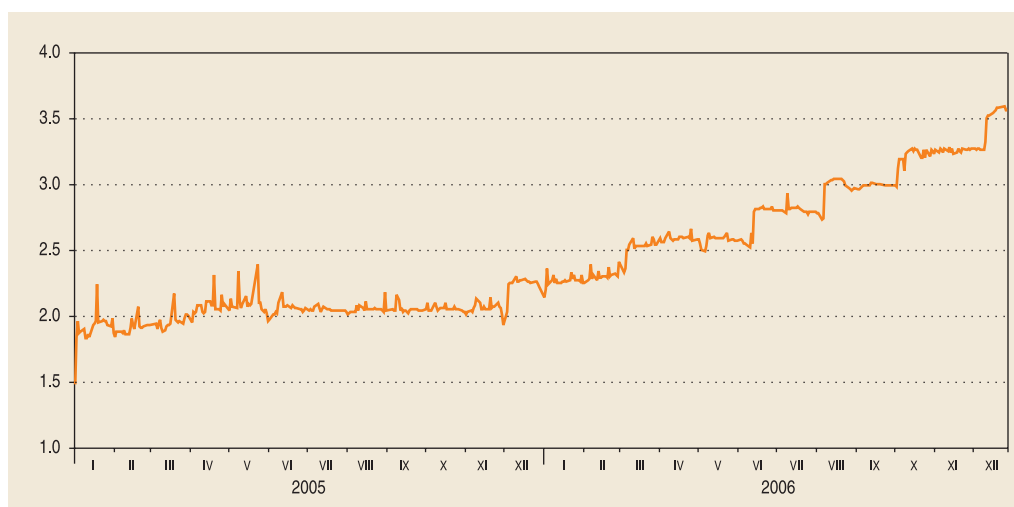

Източник: БНБ.

Общият обем на сделките на междубанковия паричен пазар през 2006 г. нарасна с 21.8% спрямо предходната година. Депозитите формираха 96.2% от оборота, репо-операциите – 1.4%, а окончателните сделки с ДЦК – 2.4%. При годишна стойност от 2.79% средномесечното ниво на средния лихвен процент по сключените сделки седвижише от 2.27% (януари) до 3.46% (декември), като повишението в рамките на годината беше свързано с решенията на ЕЦБ за увеличение на лихвения процент по основните операции по рефинансиране.

Среден лихвен процент на междубанковия паричен пазар

(%)

Източник: БНБ.

През 2006 г. общият оборот на валутния пазар нарасна с 57.1% спрямо предходната година, достигайки 78 571.1 млн. евро.⁷ Увеличение в търговията с чуждестранна валута се наблюдаваше и в двата сегмента на валутния пазар – в търговията с крайни клиенти (с 20.8%) и в междубанковата търговия, включително сделките с БНБ (с 82.2%).

Падежната структура на деноминирани в левове емисии на ДЦК през 2006 г. включи тримесечни скотови съкровищни бонове и 3-, 5- и 10-годишни съкровищни облигации с фиксиран лихвен процент. Честотата на емитиране на

⁷ Този оборот обхваща сделките с валута срещу левове на търговските банки (вкл. БНБ) с вальор на плащане до 2 работни дни.

тримесечни скontoви ДЦК се разрежи до 3 емисии годишно (при 6 за 2005 г.), като общата номинална стойност на пласмента се понижи до 65 млн. лв. (при 95 млн. лв. за 2005 г.). Пласментът на 3-годишни ДЦК намаля с 14.9% до 127.7 млн. лв. по номинал, на 5-годишните се увеличи с 55% до 155 млн. лв., а на 10-годишните – с 13.3% до 170 млн. лв.

На вторичния пазар общата сума на сключените между търговските банки (включително утвърдените за първични дилъри инвестиционни посредници) окончателни сделки с емитирани в страната ДЦК възлезе на 1587.1 млн. лв. по пазарна стойност на база статистиката на операциите с движение по разплащателните сметки в БНБ (с 0.1% по-малко в сравнение с 2005 г.). Оборътът на деноминирани в левове облигации нарасна с 5.5% до 1507.8 млн. лв., като увеличението бе при дългосрочните облигации. При деноминирани в евро облигации имаше намаление на оборота с 59.1% до 65.1 млн. лв., докато търговията с деноминирани в щатски долари облигации, емитирани по ЗУНК, се увеличи до 14.2 млн. лв.

През март 2006 г. международната рейтингова агенция *Moody's* повиши рейтинга за дългосрочните български държавни облигации в чуждестранна и местна валута и тавана за банковите депозити в чуждестранна валута на *Baa3*, а рейтингът за банковите депозити в местна валута бе повишен на *Baa1*. През октомври *Standard & Poor's Rating Services* също повиши рейтинга на България за дългосрочен кредит в чуждестранна валута от *BBB* на *BBB+*, като същевременно бе потвърден кредитният рейтинг в местна валута (*BBB+*).

Деноминирани в евро еврооблигации с падеж 2007 г. приключиха годината на цена под 101%, деноминирани в евро глобални облигации с падеж 2013 г. се понижиха съответно до 117%, а деноминирани в щатски долари глобални облигации с падеж 2015 г. приключиха под нивото от 119%. Цената на деноминирани в щатски долари облигации по ЗУНК се движеше около 100%.

Оборотът в търговията с корпоративни и общински облигации на фондовата борса нарасна с 16% спрямо 2005 г., достигайки 323.3 млн. лв. Оборътът на първичния пазар на акционерен капитал на БФБ – София, възлезе на 12.3 млн. лв. от акции и на 10.1 млн. лв. от права върху акции. Първичното предлагане на акции извън борсата бе за 32.7 млн. лв. Вторичният пазар на акции нарасна с 34.3% спрямо 2005 г. и достигна 2822.9 млн. лв. на фондовата борса и 8.2 млн. лв. при извънборсовите сделки с акции. Борсовите индекси отбелязаха значително нарастване в рамките на годината, като *SOFIX* се повиши от 822.97 на 1224.75, а *BG40* се увеличи от 133.26 на 199.88.

Общото увеличение на цените на акциите и листването на нови дружества на борсата доведе до удвояване на пазарната капитализация, която в края на годината достигна 15 265 млн. лв. (31.1% от БВП).

II. Брутни международни валутни резерви

Управлението на брутните международни валутни резерви се извършва в съответствие с изискванията и ограниченията, определени в ЗБНБ, и с възможностите, които предлагат международните финансови пазари. През отчетния период няма промяна в ЗБНБ, отнасяща се до нормативната рамка по управление на брутните международни валутни резерви. Брутни международни валутни резерви на БНБ са активите в баланса на управление „Емисионно“ и тяхната роля е да осигуряват пълно покритие на задълженията при фиксирания валутен курс⁸. Превишението на брутните международни валутни резерви над паричните задължения формира позицията „Депозит на управление „Банково“, или „нетната“ стойност от баланса на управление „Емисионно“⁹.

През 2006 г. приоритет на БНБ беше проектът за внедряване на програмната система за управление на международните резерви. Основна цел на проекта беше да се въведе стандартизиран продукт, използван понастоящем от голям брой централни банки в ЕС. Новата информационна система включва всички звена, които участват в процеса на управлението на международните резерви, и така се повишава ефективността на цялостната дейност, като се намалява в значителна степен ръчната обработка на трансакциите. Системата измерва в реално време съответствието на зададените като бенчмарк рискови експозиции и осъществява автоматичен контрол върху наложените инвестиционни лимити. Тя предоставя възможности да бъдат въвеждани последователно нови финансови инструменти, отговарящи на изискванията на ЗБНБ.

1. Размер и структура на брутните международни валутни резерви

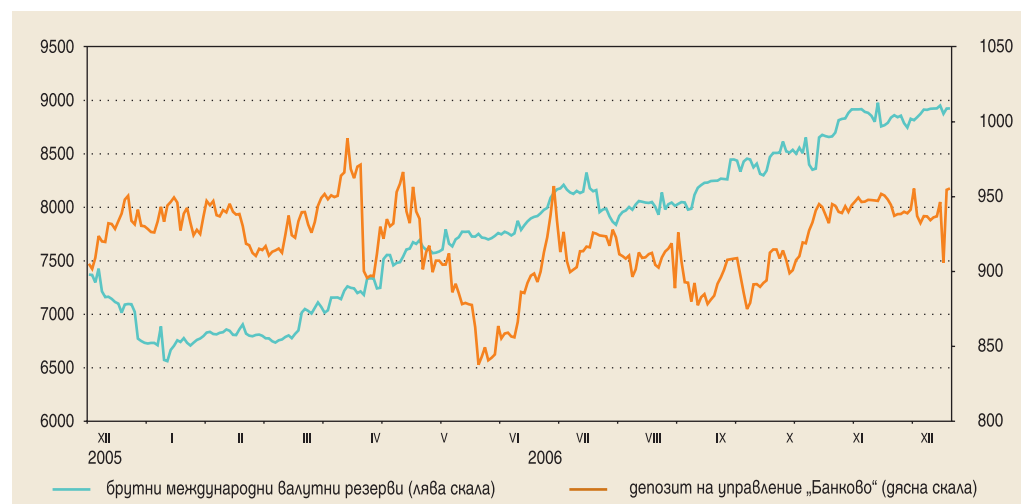
Пазарната стойност на брутните международни валутни резерви към 31 декември 2006 г. достигна 8925.4 млн. евро, което спрямо края на 2005 г. представлява нарастване с 1554.2 млн. евро, или с 21.07%. Тази промяна се дължи на три основни фактора: нетни входящи парични потоци (1360.3 млн. евро); доход от инвестиране на активите, съставляващи международните резерви (140.5 млн. евро); и доход от валутната преоценка на активите (53.4 млн. евро).

В таблицата на с. 24 са посочени по-значимите парични потоци общо за годината, които са определили нивото на нетните входящи потоци от 1360.3 млн. евро. В началото на 2006 г. предсрочно беше погасен дълг на правителството към Световната банка общо в размер на 147 млн. евро и 57 млн. щ.д. и към МВФ общо в размер на 151 млн. евро.

⁸ Чл. 28 (3) от ЗБНБ определя изчерпателно активите, които се включват в брутните международни валутни резерви. Това са: притежаваното монетарно злато; СГП; банкноти и монети в свободно конвертируема чуждестранна валута; средства в свободно конвертируема валута, притежавани от БНБ по сметки в чуждестранни централни банки или в други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; ценни книжа, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; салдо по вземания и задължения по форуърдни сделки или сделки с уговорка за обратно изкупуване, сключени със или гарантирани от чуждестранни централни банки, публични международни финансови институции, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, както и фючърси и опции на БНБ, задължени по които са чуждестранни лица и плащането е в свободно конвертируема чуждестранна валута. В съответствие със закона тези активи се оценяват по пазарна стойност.

⁹ В съответствие с чл. 28 (1) от ЗБНБ „общата сума на паричните задължения на БНБ не може да превишава левовия еквивалент на брутния международен валутен резерв“, като левовият еквивалент се изчислява по фиксирания валутен курс.

Брутни международни валутни резерви и депозит на управление „Банково“ (млн. евро)

Източник: БНБ.

По-значими парични потоци през 2006 г.

А) Покупко-продажба на евро:		1 720 млн. евро
Нетни покупки от БНБ на евро от ТБ, в т.ч.:		1 746 млн. евро
покупки от БНБ на евро от ТБ		12 962 млн. евро
продажби от БНБ на евро на ТБ		11 216 млн. евро
Нетни продажби от БНБ на евро на каса*		26 млн. евро
Б) Движения по сметки на търговски банки и държавни институции		-360 млн. евро
(посочени са по-значимите външни потоци)		
<i>В посока увеличение на валутните резерви</i>		
Постъпления във връзка с обслужване на сметки на правителството и на другите клиенти на БНБ		601 млн. евро
		69 млн. щ.д.
		16 млн. СПТ
Нетни постъпления по сметки за ЗМР на търговски банки		524 млн. евро
<i>В посока намаление на валутните резерви</i>		
Плащания във валута по обслужване задълженията на правителството и на други клиенти на БНБ		1 270 млн. евро
		314 млн. щ.д.
		2.7 млрд. яп. йени
		17 млн. СПТ

* В т.ч. 4.45 млн. евро нетни продажби на евро банкноти на каса към търговски банки.

Източник: БНБ.

През годината валутната структура на международните резерви на БНБ се промени, като нарасна дялът на активите в евро и злато за сметка на намаляване дела на активите в щатски долари и швейцарски франкове. Увеличението на активите в евро беше резултат преди всичко на реализираните от БНБ нетни покупки на резервна валута от търговски банки в размер на 1746 млн. евро. В резултат на регулациите по поддържаните от търговските банки задължителни минимални резерви (в т.ч. и допълнителните ЗМР на ТБ) през изминалата година по сметки при БНБ постъпиха нетно 524 млн. евро. Увеличението на пазарната стойност на активите в злато се дължи изцяло на покачване цената на златото на международните пазари. Намалението на доларовите активи се дължи на плащанията на МФ по външния дълг.

Валутна структура на международните резерви

(%)

Валута	Активи от баланса на управление „Емисионно“	
	2005	2006
Евро	88.40	90.94
Щатски долари	3.53	0.54
Злато	6.56	7.96
СПТ	0.60	0.53
Швейцарски франкове	0.92	0.02

Забележка: Данните са средни за периода.

Източник: БНБ.

Паричните задължения, деноминирани в български левове и евро, средно за отчетния период надхвърлиха 99.5% от всички задължения на БНБ.

През 2006 г. в структурата на активите по финансови инструменти също настъпиха известни промени. Те са следствие от реакцията на БНБ на тенденциите на международните финансови пазари, породени най-вече от лихвената политика на водещите централни банки в света и от по-големите колебания в развитието на световната икономика. Няма промяна в структурата по финансови инструменти, предизвикана от вътрешни фактори. В резултат на въведените ограничения за максимална дюрация на активите в евро и на увеличения лимит за максимална експозиция в чуждестранни първокласни банки (виж таблицата) нарасна дялът на активите, поддържани в налични средства и депозити при чуждестранни банки за сметка на намаление дела на инвестициите в ценни книжа. Промяната в относителния дял на активите в злато, които се съхраняват в трезорите на БНБ, се дължеше изцяло на покачване цената на златото на международните пазари. Средно през периода близо 2/3 от международните резерви са били инвестирани в ценни книжа.

Структура на международните резерви по финансови инструменти

(%)

Инструменти	2005	2006
Налични средства*	11.66	16.07
Депозити**	10.25	14.60
Ценни книжа**	75.47	66.14
Злато в трезора	2.62	3.19

* Финансови инструменти с падеж до 3 дни, в т.ч. са включени всички овърнайт-депозити.

** Включени са инструментите във валута и злато.

Забележка: Данните са средни за периода.

Източник: БНБ.

Вследствие преориентиране на инвестиционната политика по отношение на финансовите инструменти настъпи промяна и в структурата на валутните резерви по остатъчен срок до падежа. Във връзка с въведените от началото на второто тримесечие ограничения дялът на активите в най-късия матуритетен сектор (със срочност до 1 година) нарасна над 80%. Като резултат от това увеличение значително намаля дялът на активите, разпределени във всички останали матуритетни сектори.

Структура по остатъчен срок до падежа на международните резерви

(%)

Падежни сектори	2005	2006
до 1 година	59.14	80.80
1–3 години	15.83	10.01
3–5 години	12.84	3.77
5–10 години	11.66	5.18
10–30 години	-	0.24

Забележка: Данните са средни за периода.

Източник: БНБ.

2. Риск и доходност на brutните международни валутни резерви

Пазарна среда

В структурата на brutните международни валутни резерви с най-голям дял са активите, деноминирани в евро, и по тази причина най-важните международни финансови пазари са тези на деноминираните в евро държавни облигации. През 2006 г. ЕЦБ повиши лихвения процент по основните операции по рефинансиране 5 пъти до 3.50% – по един път с 25 б.т. през всяко от първите три тримесечия на годината и два пъти с по 25 б.т. през четвъртото тримесечие¹⁰. Политиката на повишение на основните лихвени проценти на ЕЦБ предизвика увеличение до 2.50% на лихвените проценти по депозитното улеснение и до 4.50% на лихвените проценти по пределното кредитно средство. През 2006 г. паричната политика на ЕЦБ се характеризираше с висока степен на прозрачност, като всяко повишение беше в голяма степен очаквано от участниците на финансовите пазари. Не се наблюдаваха резки промени в колебанията на търговията с финансови инструменти в периодите непосредствено преди или след решенията на ЕЦБ, защото пазарите бяха въградили предварително в цените очакваните действия на ЕЦБ. Единствено в периода между повишението в края на 2005 г. (ефективно влязло в сила на 6 декември 2005 г.) и първото за 2006 г. (ефективно влязло в сила на 8 март 2006 г.) имаше по-голяма неопределеност на пазарите и това се отрази негативно върху реализираната доходност на международните резерви на БНБ.

Тази прозрачност на политиката на ЕЦБ помогна на голяма част от пазарните участници да предвиждат промените на основния лихвен процент в еврозоната през 2006 г. и да предприемат съответни действия с цел минимизиране на пазарния риск. БНБ съответно предприе намаляване на дяла на своя инвестиционен портфейл в евро с цел ограничаване на капиталовите загуби.

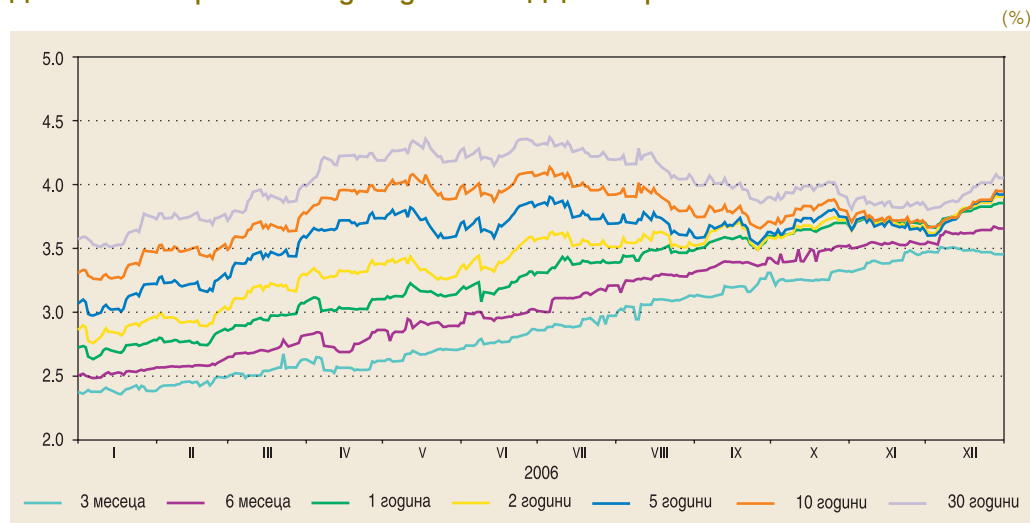
През изминалата година доходността на европейските бенчмаркови ДЦК се повишаваше във всички сектори на кривата на доходност, като най-силно беше движението в секторите с матуритет от 3 месеца до 5 години. При 2-годишния матуритет доходността се увеличи от 2.73% до 3.85% (+101.4 б.т.), а при 10-годишния – от 3.33% до 3.95% (+62.8 б.т.). Наклонът на кривата на доходност се понижаваше почти през цялата година, като спредът между книжата с 2- и с 10-годишен матуритет се скъси от 45.3 б.т. в началото на годината до 4.5 б.т. в края на 2006 г. Скъсяването на спреда за матуритетите от една и пет години също беше значително, като от 38.8 б.т. в началото на годината спадна на 4.3 б.т. Доходността на 2-годишните книжа се повишаваше през цялата година, плътно следвайки увеличението на репо-лихвата в еврозоната от страна на ЕЦБ и през четирите тримесечия добави съответно 14.3 б.т. (I тр.), 29.7 б.т. (II тр.), 26.7 б.т. (III тр.) и 30.7 б.т. (IV тр.). Доходността на десетгодишните книжа се повиши през първото тримесечие с 16.3 б.т., през второто тримесечие с 45.0 б.т. и през четвъртото тримесечие с 24.5 б.т., докато през третото тримесечие под влияние на отслабването на инфлационните очаквания в еврозоната се понижи с 23 б.т. В края на годината доходността във всички матуритетни сектори имаше възходящ тренд, тъй като се запазиха очакванията за поредното повишение на репо-лихвата с 25 б.т. през първото тримесечие на 2007 г.

В началото на 2006 г. цената на златото продължи тенденцията от предходната година да се движи във възходяща посока, като на 11 май фючърсите достигнаха рекордна стойност от 562.05 евро за тройунция. Към тази дата отчетеното увеличение на годишна база беше 68%, което бе резултат на силното инвестиционно търсене, породено от големия геополитически риск, колебливостта на петролните цени и поевтиняването на щатския долар спрямо еврото. Събитията, свързани с ядрената програма на Иран, и възможността за

¹⁰ Вж. бел. 1 тук, в раздел I. Икономическо развитие през 2006 г.

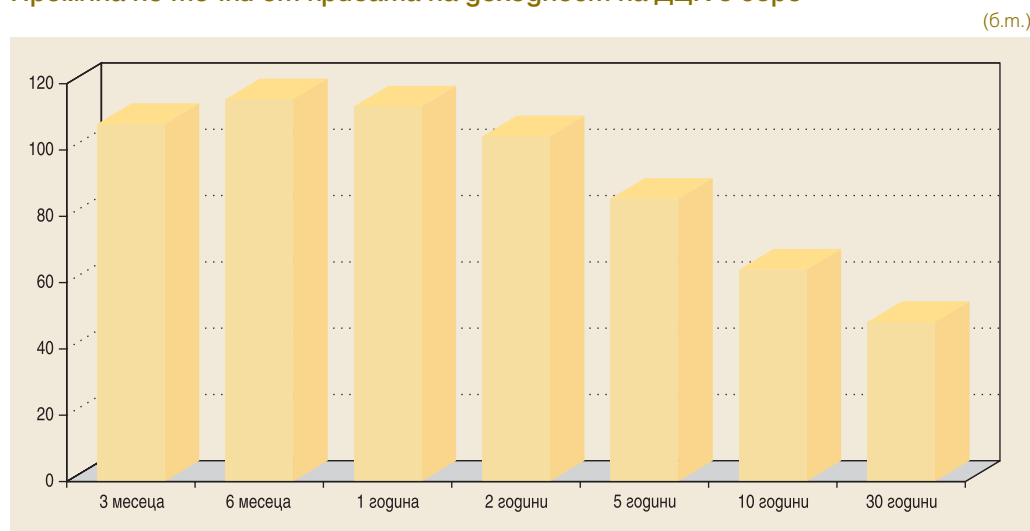
налагане на санкции на един от най-големите нефтопроизводители в света бяха фактори за запазване на високата корелация между цената на суровия петрол и благородния метал, като промяната в инфлационните очаквания в САЩ определяше търсенето на злато като инструмент за хеджиране. През летните месеци пазарните участници балансираха с цената на благородния метал, следвайки стъпка по стъпка движението на енергийните цени, но през последното тримесечие корелацията намаля главно поради засиленото влияние на възстановяващото се физическо търсене на злато. За свързания със златото (в качеството му на инструмент за спестяване) спекулативен интерес определяща беше и политиката на ФРС и най-вече запазване нивото на референтната лихва през второто полугодие. За разлика от предходната година през 2006 г. стойностите на еврото и златото в щатски долари се движеха успоредно, като техническата връзка между двете цени се засили.

Динамика на кривата на доходност на ДЦК в евро

Източник: БНБ.

Промяна по точки от кривата на доходност на ДЦК в евро

Източник: БНБ.

Така след най-високата цена, достигната през май, и последвалата разпродажба през юни колебанията на цената на златото утихнаха в диапазона 450–500 евро за тройунция. В края на годината търговията приключи при цена на златния фючърс 483.37 евро за тройунция, отбелязвайки 10% увеличение на годишна база. В същото време средната му цена за 2006 г. беше 482.37 евро за тройунция, което е с 34% повече в сравнение с предходната година.

Цена на тройунция злато в щатски долари

Източник: БНБ.

Цена на щатския долар в евро

Източник: БНБ.

Цена на тройунция злато в евро

Източник: БНБ.

В рамките на изминалата година курсът на американската валута плавно се понижаваше спрямо еврото. Основен фактор за тази тенденция бе промяната на пазарните очаквания за равнището на лихвените проценти в САЩ и еврозоната, които се влияеха от постъпващите макроикономически данни. Валутната търговия бе най-колеблива през май и декември, когато се наблюдаваше силно обезценяване на курса на американската валута към еврото. В края на годината настъпи промяна и преоценка на пазарните очаквания за динамиката на лихвения диференциал между двете валути, които подкрепиха разменната стойност на долара.

Основни видове риск

В началото на 2006 г. УС на БНБ потвърди измерването на рисковия толеранс на международните резерви за 2006 г. да се извършва на база максимално допустимия риск на нетната стойност на активите, зададен чрез $VaR^{11} = -2.5\%$, при интервал на доверителност 95%. През годината БНБ не е надвишавала зададения рисков толеранс.

Лихвеният риск на международните резерви през 2006 г., измерен чрез тяхната средна (за целия отчетен период) *модифицирана дюрация*, се равнява на 0.78. Той е значително по-нисък от същия показател за 2005 г. (1.69), което е резултат главно на въведеното от началото на второто тримесечие на 2006 г. ограничение за лихвения риск.

Валутният риск на международните валутни резерви е ограничен от изискванията на ЗБНБ – сумата от абсолютните стойности на откритите валутни позиции¹² в различните от евро, СПТ и монетарно злато валути да не надвишава 2% от пазарната стойност на задълженията в тези валути. И през 2006 г. бяха поддържани минимални открити позиции във валути, различни от евро, като в случаите на превъзвешване на лимита от 2% своевременно бяха предприемани действия за валутна регулация – съответно покупки или продажби на валута срещу евро. Основният валутен риск за БНБ се пораждаше от откритата валутна позиция в притежаваното от БНБ монетарно злато.

Кредитният риск се управлява, като се определя минимално ниво на кредитен рейтинг на контрагентите на БНБ и на емитентите, в чиито дългови инструменти банката може да инвестира. Освен това се определят комплекс от лимити за максимална (минимална) експозиция спрямо съответните разрешени класове активи. Средно за периода около 60.2% от средствата бяха инвестирани в активи с най-високия кредитен рейтинг AAA. През 2006 г. експозицията към банки средно за периода нарасна до 30.3% от общата сума на активите (за сравнение през 2005 г. е била в размер на 23.5%), което е резултат най-вече на увеличението на лимита (40%) за максимална експозиция спрямо чуждестранни банки.

Операционният риск беше управляван посредством стриктното съблюдуване и контрол по отношение на съответните бизнес процедури за управление на международните резерви.

Доходност и ефективност

Въз основа на анализ на пазарната среда и отчитайки засилените пазарни очаквания за повишаване на лихвите на ЕЦБ и нарастване нивата на доходност по цялата крива в еврозоната, както и в съответствие с ниския толеранс към риск, в края на първото тримесечие БНБ ограничи лихвения риск, който банката поема, като максималната дюрация на активите в евро беше установена на 0.5 години. Намалението на експозицията към дългосрочни и средносрочни ДЦК беше съпътствано с увеличение на максималната експозиция в чуждестранни първокласни търговски банки, като лимитът беше повишен от 30% на 40% от пазарната стойност на активите. По този начин бе предоставена възможност за

¹¹ Рискът на нетната стойност, измерен чрез $VaR = -X\%$ ($X > 0$), при интервал на доверителност 95% и допускане за нормално разпределена доходност на международните резерви означава, че максималната загуба на нетната стойност в 95% от времето няма да надвишава $X\%$.

¹² Открита валутна позиция е разликата между стойността на активите и задълженията във всяка валута, различна от евро.

инвестиране на по-голяма част от валутните резерви в краткосрочни депозити, които се характеризират с минимален лихвен риск. Тези ограничения се запазиха до края на годината.

Анализът показва, че в резултат на взетото решение за скъсяване дюрацията на активите в евро в началото на второто тримесечие и реализиране на прогнозата за по-високи нива на доходност в еврозоната портфейлът на БНБ реализира почти същата доходност, както ако не бе наложено ограничението за по-ниска дюрация, но затова пък доходността е реализирана при двойно по-нисък риск за валутните резерви.

Доходът от инвестиране на международните резерви на БНБ през 2006 г. беше в размер на 140.53 млн. евро, което представлява доходност съответно от 1.68%. Положителният доход от валутен дисбаланс¹³ в размер на 60.72 млн. евро се дължи най-вече на откритата позиция в злато и е следствие от повишение цената на златото в евро. Разходът за платени лихви по пасива на баланса на управление „Емисионно“ бе 48.42 млн. евро. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през 2006 г. бе 152.83 млн. евро, или 2.02% доходност за периода.

Доход от валутните резерви

(млн. евро)

Тримесечие	Нетен доход (1)+(2)+(3)	Доход от инвестиции (1)	Доход от валутния дисбаланс между активи и пасиви (2)	Разход (лихви) по пасивите (3)
I	41.78	-13.40	61.70	-6.52
II	12.01	34.93	-13.52	-9.39
III	45.97	56.45	3.49	-13.95
IV	53.06	62.56	9.05	-18.56
Общо за 2006 г.	152.83	140.53	60.72	-48.42
Общо за 2006 г., %	2.02	1.68	0.94	-0.61

Източник: БНБ.

Промяната в нетната стойност, съответстваща на позицията *Депозит на управление „Банково“ в баланса на управление „Емисионно“*, се дължи на два основни фактора. От една страна, нетният доход от международните резерви допринесе за нейното увеличение със 152.83 млн. евро, или 19.08% доходност на нетната стойност за периода. От друга страна, вноската в държавния бюджет за финансовата 2005 г. в размер на около 77.21 млн. евро, доведе до нейното намаление.

За целите на оперативното управление международните валутни резерви са обособени в портфейли, всеки от които има конкретна инвестиционна цел и бенчмарк. В таблицата на следващата страница са представени портфейлите и резултатите от тяхното управление.

С цел диверсификация на стиловете на управление и ограничаване на операционния риск основната част от активите в евро и през 2006 г. бяха съсредоточени главно в два инвестиционни портфейла с еднакъв бенчмарк и инвестиционни ограничения, управлявани от различни екипи. Ликвидните портфейли в евро и в щатски долари бяха формирани за посрещане на непосредствените нужди за извършване на текущите плащания. И през 2006 г. продължи сътрудничеството на БНБ с международните финансови институции, на които се предоставят за управление част от международните резерви – 7.18% към края на отчетния период. Освен постигането на допълнителна диверсификация ползването на външни мениджъри допринасяше за обмена на знания и опит в областта на инвестициите на международните пазари.

¹³ Доходът от валутен дисбаланс представлява сумата от отражението вследствие промяна на валутните курсове върху откритите валутни позиции на активите и съответно пасивите.

Доходност и риск на портфейлите

Портфейл	Базова валута на портфейла	Доходност		Риск		Информационен коефициент***
		Абсолютна (%)	Относителна (б. т.)*	Абсолютен (%)	Относителен (б. т.)**	
Инвестиционен 1	евро	1.77	3	0.53	5	0.49
Инвестиционен 2	евро	1.77	1	0.55	4	0.18
Ликвиден	евро	3.03	12	0.12	5	2.36
Ликвиден	щ. д.	4.94	-14	0.18	3	-4.37
В злато	злато	0.08	8	0.30	30	0.33
Външен мениджър А	евро	1.70	-3	0.80	27	-0.11
Външен мениджър В	евро	1.38	-2	1.10	17	-0.09

* Положителната относителна доходност за даден портфейл представлява постигнатата печалба спрямо доходността на съответния бенчмарк. Ако относителната доходност е отрицателна, тя се интерпретира като пропуснатата полза при управлението на портфейла.

** Относителният риск спрямо бенчмарка е показател за степента на отклонение на рисковите характеристики от тези на бенчмарка в резултат от активното управление на портфейлите.

*** Показателят *информационен коефициент* е съотношението на очакваната относителна доходност на портфейла към относителния му риск. Прието е, че стойности над 0.5 свидетелстват за ефективно управление на портфейла.

Източник: БНБ.

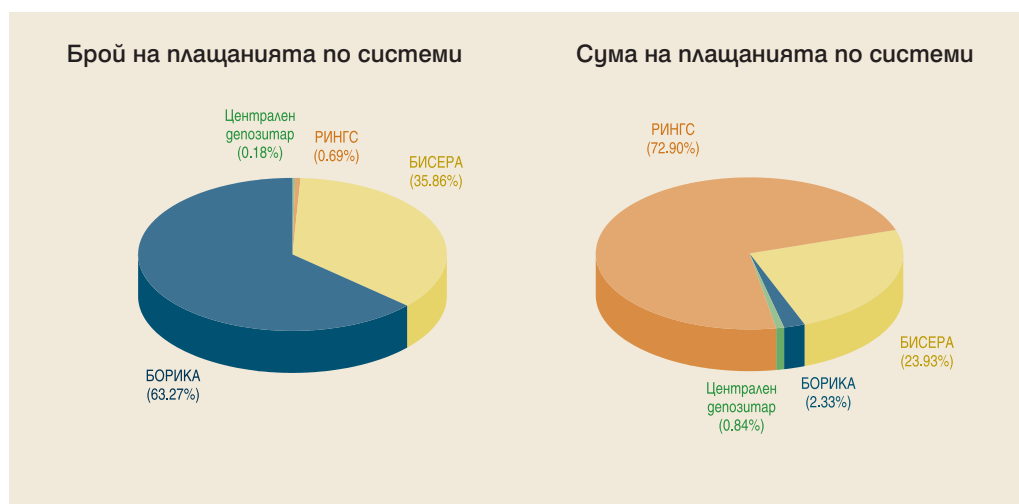
III. Национална платежна система

Съгласно ЗБНБ централната банка съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи и осъществява надзор върху тях. БНБ е задължена да следи за функционирането и ефективността на отделните системи за сетълмент на плащания и на ценни книжа. Основна цел е недопускане или преодоляване на негативните последици, които могат да настъпят в платежния процес.

В съответствие с приетия през 2005 г. Закон за паричните преводи, електронните платежни инструменти и платежните системи на 26 януари 2006 г. БНБ предостави лицензи за извършване на дейност на територията на Република България като системни оператори на платежна система на Банксервиз АД и на Банкова организация за разплащания с използване на карти (БОРИКА) АД. Лицензът на Банксервиз се отнася за извършване на дейност на територията на България като системен оператор на платежна система за обслужване на клиентски преводи, предназначени за изпълнение в определен момент (т.нар. БИСЕРА), а лицензът на БОРИКА е за извършване на дейност на територията на България като системен оператор на платежна система за обслужване на плащания чрез операции с банкови карти.

Освен лицензираните системни оператори на платежни системи Банксервиз, управляващ БИСЕРА, и БОРИКА съгласно действащата нормативна уредба участници в националната платежна система са още БНБ и всички търговски банки; системата за обслужване на плащания по сделки с безналични ценни книжа, управлявана от Централен депозитар АД; системата за обслужване на плащания по сделки с ДЦК, управлявана от БНБ; Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, управлявана от БНБ. През 2006 г. броят на търговските банки – участващи в РИНГС, бе намален на тридесет и две след придобиването на Банка Пиреос АД, клон София, от Пиреос Евробанк АД.

Разпределение на плащанията в страната по отделни платежни системи

Източник: БНБ.

Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС е обработила 0.69% от общия брой плащания в страната, които представляват 72.9% от общата стойност на извършените през годината плащания. Тенденцията към нарастване дела на РИНГС в стойността и броя на обработените плащания доведе до намаляване на рисковете в платежния процес. Другите два системни опе-

ратора също увеличи броя на извършените през тях операции. Спрямо 2005 г. броят на обработените от БОРИКА плащания нарасна с 19.37%, а стойността им с 16.87%. Съпоставката с 2005 г. на обработените от БИСЕРА трансакции показва нарастване с 13.69% при броя и с 19.95% при стойността. Тези данни показват, че тенденцията към повишаване на общия брой и стойност на плащанията продължава и съответства на високата икономическа активност в страната.

1. Система за брутен сетълмент в реално време РИНГС

Нарастващите като брой и стойност безналични трансакции, обработвани през Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, изискват от БНБ своевременно да предприема действия и да въвежда подобрения в системата с цел оптимизиране на техническата и функционалната инфраструктура на плащанията. С тази цел през януари 2006 г. след проведени тестове беше инсталирана нова версия на системата, която включва допълнителни функционални подобрения съобразно изискванията както на БНБ, така и на търговските банки и системните оператори. Промени в РИНГС бяха направени и след въвеждане в България на международен номер на банковите сметки (*IBAN*), което позволи да се въведе по-високо ниво на автоматизация на платежния процес, *STP*-обработка и намаляване на риска от отхвърлени поради неточност плащания.

Обработката на по-голяма част от стойността на плащанията в реално време ограничава рисковете в националната платежна система чрез намаляване на експозицията между банките. През 2006 г. през РИНГС са извършени 983 273 плащания на стойност 230 002 млн. лв. Спрямо 2005 г. среднодневният брой на плащанията нарасна с 26.12%, а среднодневната стойност с 40.95%. Данните показват ускоряване темпа на увеличаване стойността на обработваните плащания и забавяне темпа на прираст на броя им, а анализът показва, че това се дължи преди всичко на нарасналата средна стойност на едно клиентско плащане. Тенденциите свидетелстват за засилване на търговския и финансов оборот.

През годината 44.95% от стойността на плащанията в РИНГС бяха обработвани до 12:00 часа, като до 14:30 часа бяха обработвани 73.92%. В сравнение с 2005 г. се наблюдаваше слаба тенденция към увеличаване на плащанията в по-късните часове на системния ден, което се дължеше главно на увеличаването на междубанковите преводи (поради нараснала активност на междубанковия пазар и увеличаване обема на сделките евро – левове, сключвани с БНБ) и изместването им към по-късните часове на системния ден на РИНГС. От гледна точка на системната натовареност до 14:30 часа бяха обработвани 92.42% от броя на плащанията през системата.

Системата за брутен сетълмент в реално време, оперирана от БНБ, работеше ефективно и през годината нямаше отхвърлени в края на системния ден плащания поради недостатъчна наличност на средства по сметката на участник. Не са прилагани и крайни мерки за осигуряване на ликвидност по отношение на участниците. Резервният обезпечителен фонд, създаден като взаимен осигурителен механизъм между търговските банки за гарантиране сетълмента на заявките на системните оператори, не беше задействан поради доброто управление на ликвидността от страна на банките и високото ниво на ликвидност в платежната система.

За 2006 г. коефициентът на наличност¹⁴ на РИНГС беше 99.85%. Неговата стойност отбелязва лек прираст спрямо 2005 г. и е съпоставима с тази на сис-

¹⁴ Коефициентът на наличност е равен на броя часове, през които системата реално е работила/броя часове, през които тя е трябвало да работи според графика.

темата за обработка на големи плащания в еврозоната TARGET. Възникналите проблеми бяха разрешени според предварително разработените правила за действие при извънредни ситуации.

2. Въвеждането на международен номер на банкова сметка (IBAN)

Използването на общоприети стандарти в платежния процес е основна предпоставка за постигане на общ пазар на финансови услуги в ЕС. Въвеждането на IBAN в България, както и употребата на СУИФТ-стандарт и при обработката на малките плащания, беше етап в синхронизирането на националната банкова система с тази на еврозоната. Мащабните промени в платежната инфраструктура, осъществени през 2006 г., се реализираха с усилията на цялата банкова и финансова общност у нас и последица от това бе безпроблемната работа на националната платежна система и липсата на сътресения в платежния процес.

Проектът по въвеждането на международния номер на банкова сметка (IBAN) стартира в началото на 2005 г. и приключи успешно на 5 юни 2006 г., когато банковата система започна да работи с новите IBAN номера на сметките, а от 6 юни с.г. Европейският платежен съвет включи България в регистъра на страните, въвели IBAN номера на банковите сметки. Необходимостта от въвеждането на този стандарт бе продиктувана не само от предстоящото членство на България в ЕС и свързаната с това необходимост от приспособяване на националната платежна инфраструктура към тази в ЕС, но и от реалните ползи за банките и за крайните потребители.

Въвеждането на IBAN наложи промяната на около 10 милиона банкови сметки в страната и засегна международните и вътрешните плащания. Създадени бяха възможности за по-голямо автоматизиране на платежния процес и значително намаляване на риска от забавяне и отхвърляне на плащанията поради неточност, което увеличава степента на доверие и сигурността при извършване на преводи. Улеснени бяха механизмите за валидация и идентификация, позволяващи предлагането на по-евтини, бързи и сигурни плащания за клиентите.

Проектът IBAN бе осъществен успоредно с други промени с цел модернизирване на платежната система. Въведено бе използването на СУИФТ-формат на съобщенията в БИСЕРА, което намалява разходите на участниците по поддържане на различни интерфейси към отделните системи. Постигнато бе улесняване на плащанията в бюджетната сфера и подобряване обслужването на крайния потребител на банкови услуги чрез по-висока ефективност, качество и бързина на преводите и намаляване на риска при осъществяването им.

Обхватът на проекта включи адаптиране на правилата за работа на участниците съгласно новата нормативна уредба и извършване на промени във вътрешните им системи, използване на нова структура на информацията, свързана с бюджетните плащания, обучение и подготовка на служители, координация на промените сред участниците в проекта, мащабна медийна кампания по информирване и запознаване на потребителите на банкови услуги с промените. В проекта участваха търговските банки, системните оператори, АТБ, Агенция „Митници“, Агенцията за социално подпомагане, Националната агенция за приходите и Националният осигурителен институт. Дейностите по инициране, общо планиране, координиране и осигуряване на нормативната база на проекта бяха извършени от БНБ.

От 5 юни влязоха в сила и указанията към *Наредба № 3 за съставяне на платежни документи и операционни правила за работа, достъп и обмен на данни чрез БИСЕРА*. Актуализирано бе указание на БНБ и МФ „Обслужване на сметки и плащания на бюджетни предприятия“. То е предназначено за МФ, БНБ, търговските банки, оператора на СЕБРА, бюджетните предприятия, както и организа-

циите, обслужващи бюджетни предприятия за плащанията им чрез СЕБРА (обслужващи организации). Правилата и процедурите за работа на Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС и тези за съставяне и обмен на платежни съобщения също бяха адаптирани към промените в нормативната база, регламентираща платежните системи, плащанията и платежните инструменти. На 15 октомври 2006 г. влезе в сила и указание, допълващо *Наредба № 16 относно съставяне на информацията, подавана от издателите на банкови карти и електронни пари и акцептиращите банки*. Правилата и процедурите за работа на Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС и тези за съставяне и обмен на платежни съобщения също бяха адаптирани към промените в нормативната база, регламентираща платежните системи, плащанията и платежните инструменти.

През октомври 2006 г. в рамките на туининг договор между БНБ и централните банки на Италия, Франция и Нидерландия бе предвидено сътрудничество с централната банка на Италия в процеса на интегриране на националните с общоевропейските платежни инфраструктури. Описаните в договора дейности обхващат бъдещото участие в TARGET2, постигането на критериите на СЕПА, както и помощ, насочена към въвеждането и адаптирането на общоевропейските платежни инструменти в България.

3. Надзор върху платежните системи

Основна задача на надзора върху платежните системи е ограничаването на системния риск и подобряването на надеждността и ефективността на платежните системи в страната. Това се осъществява посредством наблюдаване изпълнението на стандартите и препоръките, формулирани от БМР, Международната организация на комисиите по ценни книжа, ЕЦБ и ЕСЦБ.

През 2006 г. бяха извършени надзорни проверки на лица, които са обект на надзор по смисъла на Закона за паричните преводи, електронните платежни инструменти и платежните системи (ЗППЕПИПС), както следва:

- Система за обслужване на клиентски преводи, предназначени за изпълнение в определен момент БИСЕРА, оперирана от Банксервиз АД. Съгласно изискванията на § 3, ал. 2 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗППЕПИПС Банксервиз АД следва да достигне минимално изисквания капитал за системен оператор по ЗППЕПИПС в срок три години от влизането в сила на закона.
- Система за обслужване на плащания по операции с банкови карти, оперирана от БОРИКА АД. Съгласно изискванията на § 3, ал. 2 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗППЕПИПС БОРИКА АД следва да достигне минимално изисквания капитал за системен оператор по ЗППЕПИПС в срок три години от влизането на закона в сила.
- Система за обслужване на плащания по сделки с безналични ценни книжа, оперирана от Централен депозитар АД. В резултат от проверката на дружеството Централен депозитар АД беше установено, че системата за обслужване на плащания по сделки с безналични ценни книжа (Централен депозитар) като цяло съответства на „Основните принципи на системно важните платежни системи на Комитета по платежни и сетълмент системи“ и на „Препоръките към системите за сетълмент на ценни книжа на Комитета по платежни системи и Международната асоциация на комисиите по ценни книжа (IOSCO)“. С цел по-нататъшно подобряване на ефективността, надеждността, сигурността и стабилността на системата на Централен депозитар АД бяха предоставени конкретни препоръки за по-нататъшно развитие на правната рамка и на системата.
- Банка Пиреос България АД, във връзка с осигуряването на кредитен ресурс по картите, издавани от дружеството Транскарт АД. БНБ от-

прави препоръка с цел съобразяване отношенията на банката с новите нормативни изисквания на ЗППЕПИПС.

- Транскарт АД, във връзка с издаването на кредитни карти Транскарт. БНБ отправя препоръки относно по-нататъшната процедура по издаване на кредитни карти Транскарт с оглед съответствието на тази дейност с новите изисквания на ЗППЕПИПС. В изпълнение на препоръките на БНБ от 1 октомври 2006 г. всички кредитни карти с финансиране от Банка Пиреос България АД са закрити.
- Обединена българска банка АД в ролята ѝ на собственик и оператор на картов авторизационен център. БНБ отправя препоръка с цел актуализиране на вътрешните документи на банката с оглед съобразяването им с новите нормативни изисквания на ЗППЕПИПС и нормативните актове по прилагането му.

IV. Резерви на търговските банки в БНБ

Поетата от началото на 2005 г. политика на БНБ за ограничаване на темпа на прираст на банковите кредити чрез използване на допълнителните задължителни минимални резерви продължи през цялата 2006 г. Размерът на допълнителните резерви за периода на поддържане 4 май – 3 август 2006 г. беше определен въз основа на взетото през ноември 2005 г. решение на БНБ за въвеждане на прогресивна скала при изчисляването на допълнителните ЗМР. След като се установи, че мярката е изиграла ролята си и постигнатите резултати са задоволителни, през юни УС на БНБ взе решение за възстановяване на първоначалните изисквания, а именно размерът на допълнителните ЗМР да се определя като двукратен размер на превишението над определения лимит на сумата на предоставените кредити.

През 2006 г. привлечените средства от банките отбелязаха чувствително увеличение. Средномесечният размер на левовите депозити е нараснал с 32.74% спрямо предходната година, а левовата равностойност на тези в чуждестранна валута – с 28.07%.

Средномесечният размер на допълнителните ЗМР през годината възлезе на 588 927 хил. лв. при 294 787 хил. лв. за периода август – декември 2005 г. (когато започна ефективно поддържане на допълнителни резерви). Двукратно нарастване се дължи в голяма степен на прилаганата през периода на поддържане 4 май – 3 август 2006 г. прогресивна скала за определяне на допълнителните ЗМР, когато техният размер възлезе на 997 511 хил. лв.

Средният размер на поддържаните резервни активи в левове нарасна спрямо предходната година с 8.09%, като абсолютната им сума надвишаваше двукратно средствата, необходими за осигуряване на разплащанията. По-голямо бе нарастването на резервните активи в евро (със 113.65%), като относителният им дял в общо поддържаните резерви през различните месеци варираше между 48.32% и 65.97%. Основният източник на краткосрочна ликвидност за банките бяха продажбата на валута на БНБ и овърнайт-сделките на междубанковия пазар, като обемът на сключените на междубанковия пазар сделки нарасна с 24.41% спрямо 2005 г.

През отделните месеци свръхрезервите останаха на нива между 0.5% и 1.2% като дял от общия размер на поддържаните резервни активи, но като абсолютна стойност средномесечният им размер достигна 35.5 млн. лв., което е прираст с 33.87% спрямо предходната година. За увеличението на свръхрезервите в началото на годината повлия и поредното изплащане през януари от страна на МФ на главница и лихва по ЗУНК-облигациите, което повиши ликвидността на системата.

През годината четири банки допуснаха минимално неизпълнение на задължението си да поддържат минимални резерви и две ползваха в отделен ден повече от 50% от резервните си активи. Съгласно изискванията на Наредба № 21 на БНБ за допуснатите нарушения бяха наложени санкции в размер общо на 12 200 лв.

През 2006 г. допълнителни задължителни резерви внесоха 13 банки. Само една от тях бе принудена да поддържа допълнителни ЗМР през цялата година, други седем – през четири от петте периода на поддържане, а останалите пет банки – само през един период.

V. Наличнопарично обращение

БНБ има изключителното право да емитира банкноти и монети в страната¹⁵. Банкнотите и монетите, издадени от банката, са законно платежно средство и задължително се приемат за плащания по пълната им номинална стойност без ограничения. БНБ осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и опазването и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети.

На основание измененията в чл. 27 от ЗБНБ от 2005 г. в края на март 2006 г. влезе в сила приетата от УС на БНБ *Наредба № 18 за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение*. С нея бяха определени нови условия и ред за: възпроизвеждане на български банкноти и монети; замяна на повредени български банкноти и монети; задържане за проверка и експертна оценка на банкноти и монети, които пораждат съмнение, че са неистински или преправени; използване на машини за сортиране на банкноти или монети за последваща употреба и машини за самообслужване с банкноти и монети. Наредбата съответства в голяма степен на регулациите на ЕЦБ в тази област.

За практическото приложение на тези изисквания Българската народна банка издаде стандарти за разпознаване и годност на български банкноти и разменни монети. Те осигуряват публична информация за характеристиките и защитните елементи на истинските български банкноти и разменни монети, както и изискванията за отделяне на негодни за последваща употреба български банкноти и разменни монети. Стандартът за разпознаване на български банкноти и разменни монети се прилага към всички постъпващи в банките, финансовите къщи, обменните бюра и доставчиците на услуги български банкноти и разменни монети. Стандартът за годност се прилага само от банките и доставчиците на услуги, занимаващи се професионално с обработката на български банкноти и разменни монети. Чрез Международния банков институт последователно се провежда подходящо обучение по правна рамка на всички лица, професионално занимаващи се с касова дейност, като до края на 2006 г. бяха обучени 1890 души.

От 1 май 2006 г. влязоха в сила и приетите от УС на БНБ нови *Общи условия на БНБ за обслужване на клиенти с банкноти и монети по обявена стойност* и *Тарифа за таксите, които БНБ събира за обслужване на клиенти с банкноти и монети*.

В съответствие със *Стратегията за развитие на БНБ до 2009 г.* и конкретизиращата я *Стратегия за наличнопаричното обращение* БНБ продължи диалога с пазарните участници за въвеждане на нова, по-сигурна и ефективна организация за контрол върху истинността и годността на циркулиращите в обращение банкноти и монети.

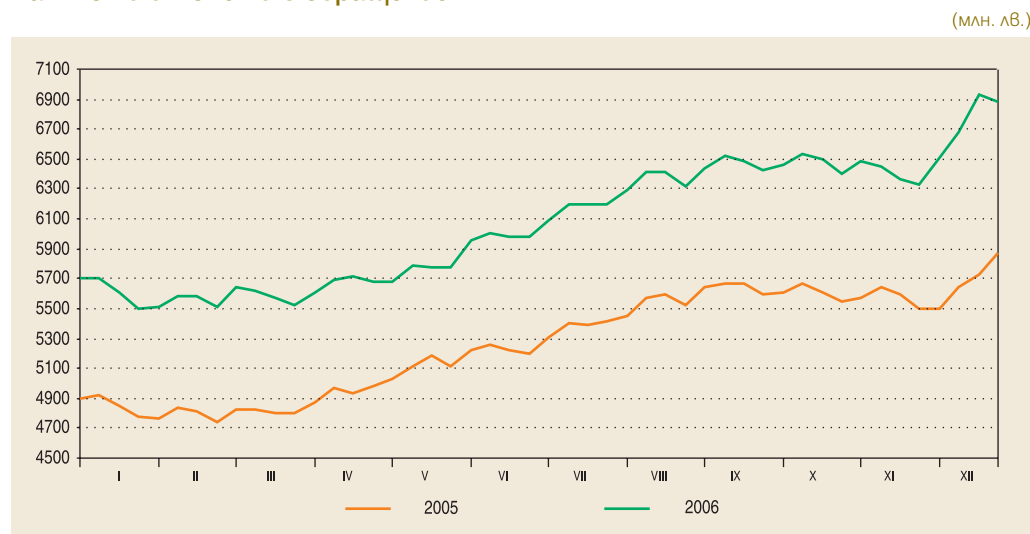
В съответствие със стратегията БНБ продължи и последователната си интеграция в европейските структури за предотвратяване фалшифицирането на пари и на тясно сътрудничество с ЕЦБ, предоставяйки необходимата техническа информация и данни, свързани с неистинските евро банкноти, регистрирани в Националния център за анализ. През 2006 г. БНБ подписа споразумение и със Службата за борба с измамите (OLAF) към ЕС за обмен на информация за регистрираните неистински евро монети на територията на страната.

¹⁵ Член 2, ал. 5 от ЗБНБ.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)

Парите в обращение¹⁶ достигнаха в номинално изражение 6888.5 млн. лв. в края на 2006 г., като нараснаха с 1021.3 млн. лв., или със 17.41% спрямо края на 2005 година.

Банкноти и монети в обращение

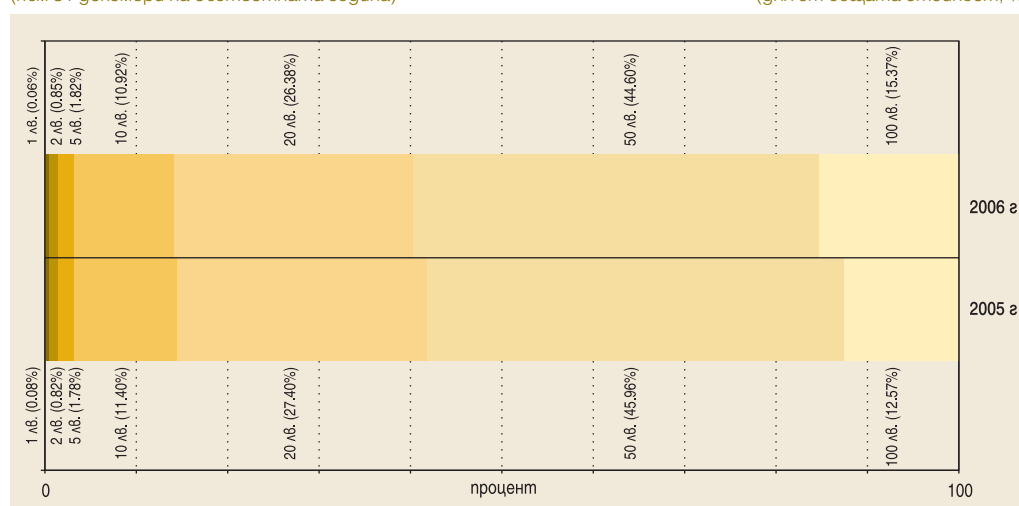
Източник: БНБ.

В края на 2006 г. броят на банкнотите в обращение беше 292 милиона на стойност 6781.5 млн. лв. В сравнение с края на 2005 г. те са се увеличили с 38.1 млн. бр., или с 15.03%, а стойността им – с 1007.5 млн. лв., или със 17.45%. Към 31 декември 2006 г. стойността на банкнотите възлизаше на 98.45% от общата стойност на банкнотите и монетите извън касите на БНБ. Средната банкнота в обращение към 31 декември 2006 г. беше 23.22 лв. Нарастването ѝ за годината бе с 0.48 лв., или с 2.11%. Наблюдаваната през последните години тенденция към нарастване на средната банкнота в обращение е следствие от търсенето на банкноти с по-големи купюри при разплащанията.

Купюрен строеж на банкнотите в обращение

(към 31 декември на съответната година)

(дял от общата стойност, %)

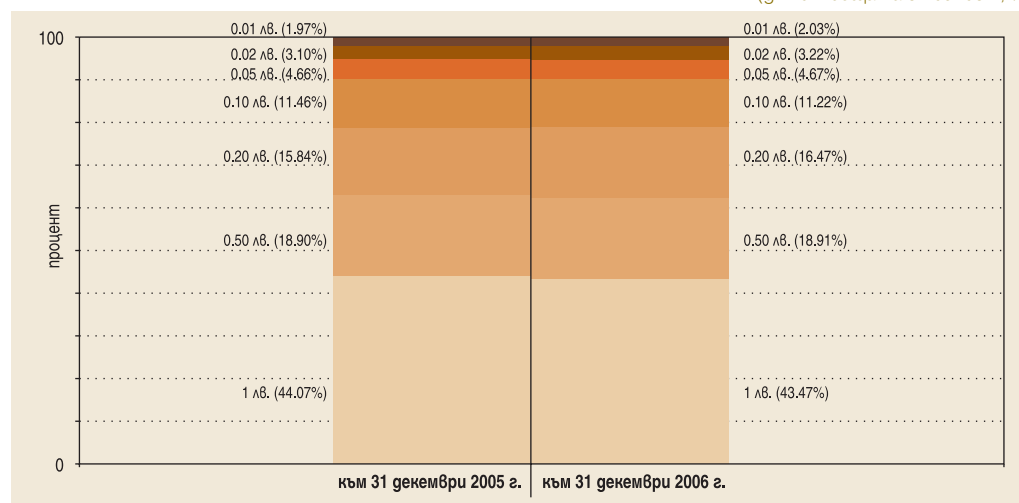
Източник: БНБ.

¹⁶ Парите в обращение включват банкноти, разменни и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г. С Решение на УС на БНБ № 110 от 6 октомври 2005 г. банкнотите и разменните монети с неизтекъл срок на обмяна, които не са върнати в касите на БНБ, бяха приспаднати от парите в обращение. За по-коректна съпоставка на данните лявата им стойност е изключена от размера на парите в обращение и за предходни периоди.

Броят на разменните монети в парите в обращение в края на 2006 г. беше 760.7 милиона на стойност 103.7 млн. лв. Спрямо края на 2005 г. те са нараснали със 109.7 млн. броя, или с 16.84%, а стойността им – съответно с 13.4 млн. лв., или с 14.81%. Стойността на разменните монети към 31 декември 2006 г. беше 1.50% от общата стойност на банкнотите и монетите извън касите на БНБ. Средната монета в обращение към 31 декември 2006 г. остана на нивото от края на 2004 г. и е 0.14 лв. Възпоменателните монети заемаха дял от 0.05% от стойностния размер на парите в обращение.

Структура по номинална стойност на разменните монети в обращение

(дял от общата стойност, %)

Източник: БНБ.

Неистински банкноти и разменни монети

В Националния център за анализ (НЦА) на БНБ през отчетния период се осъществиха проверки за истинност и се извърши експертна оценка на изпратените от финансовите институции, МВР и съдебната система 15 771 броя български и чуждестранни банкноти и 2548 броя монети, които пораждаха съмнения, че са неистински или преправени.

Общият брой неистински български банкноти, регистрирани в БНБ през 2006 г., беше 4576. От тях 214 броя бяха задържани, преди да бъдат ползвани в паричното обращение, а броят на тези, които са циркулирали в паричното обращение, бе 4362. В сравнение с 2005 г. броят на регистрираните неистински банкноти е нараснал с 2479 бр., или със 118.22%. От регистрираните и задържани неистински банкноти най-голям е дялът на купюрата от 10 лева (54.13%), следвана от 20 лева (34.11%) и 50 лева (8.28%). Регистрираните неистински банкноти с купюри 2, 5 и 100 лева бяха общо 159 бр. (3.48%). Най-много в сравнение с 2005 г. са нараснали неистинските банкноти от 10 лева – с 1788 броя, или с 259.51%.

От общия брой постъпили монети в резултат на извършените експертни оценки през 2006 г. в НЦА бяха регистрирани 2489 бр. неистински разменни монети, като 2415 бр. от тях бяха монети от 50 стотинки, а останалите 74 бр. – от 1 лв.

При регистриране на нов тип неистински банкноти или монети, разпространени на територията на България, НЦА на БНБ текущо през годината информираше писмено търговските банки, финансовите къщи, обменните бюра и касовите служби на БНБ за отличителните белези и за начина на разпознаване на съответния тип неистински банкноти.

В изпълнение на функциите си по извършването на експертна оценка на чуждестранни банкноти и монети, задържани на територията на България, през 2006 г. в НЦА бяха регистрирани и задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 5586 бр. евро, 1301 бр. щатски долари и 102 бр. банкноти от други чуждестранни валути.

Емисионно-касова дейност на БНБ

През 2006 г. БНБ продължи да осъществява следните касови операции: снабдяване на търговските банки със и освобождаване от банкноти и монети, оформени в ценни пратки; съхраняване на непуснати в обращение годни и негодни банкноти и монети; сортиране, изброяване и унищожаване на банкноти; изброяване на монети; контрол върху истинността и физическите качества на постъпващите в БНБ банкноти и монети; обслужване на клиенти на каса в левове и в резервна валута, обслужване в левове и в чуждестранна валута на първостепенните разпоредители с бюджетни средства в Регионалната касова служба – София, както и продажба на каса на възпоменателни монети.

През 2006 г. по договори с производители бяха доставени 144.4 млн. бр. новопроизведени банкноти и 119.2 млн. бр. новопроизведени разменни монети със съвкупна номинална стойност 3993.6 млн. лв. В изпълнение на монетната си програма през 2006 г. БНБ пусна в обращение 4 нови възпоменателни монети¹⁷.

През 2006 г. БНБ е обработила 400 млн. бр. банкноти и 111 млн. бр. разменни монети на обща стойност 5769 млн. лв. В сравнение с 2005 г. броят на обработените през 2006 г. банкноти беше по-голям с 67.3 млн. бр. (20.25%), а на разменните монети с 18.5 млн. бр. (19.90%). В структурата по номинална стойност на обработените от БНБ банкноти и монети с най-висок дял при банкнотите бяха купюрите от 10 и 20 лева, а за монетите – от 1 лв., 20 и 10 стотинки. При обработката на банкноти през 2006 г. БНБ отдели като негодни¹⁸ за паричното обращение общо 99.6 млн. бр. банкноти, които бяха с 23.1 млн. бр., или с 30.14% повече в сравнение с 2005 г.

Общата стойност на внесените и изтеглените от търговските банки банкноти и монети през 2006 г. бе в размер на 12 174.6 млн. лв. Търговските банки са внесли в БНБ 393.2 млн. бр. български банкноти и 27.9 млн. бр. разменни монети на обща стойност 5612 млн. лв., което е с 1151.1 млн. лв., или с 25.80% повече в сравнение с 2005 г. За същия период търговските банки са изтеглили от БНБ 426.7 млн. бр. български банкноти и 151.1 млн. бр. разменни монети на обща стойност 6562.7 млн. лв. Спрямо 2005 г. стойността на изтеглените банкноти и монети е с 1354.1 млн. лв., или с 26.00% по-голяма.

През 2006 г. чрез регионалните си касови служби БНБ е закупила налична резервна валута на обща стойност 2.1 млн. евро, в т.ч. 1.6 млн. евро от граждани и 0.5 млн. евро от бюджетни организации. Продадената резервна валута бе за 28.9 млн. евро, в т.ч. 17.5 млн. евро на граждани, 7 млн. евро на бюджетни организации и 4.4 млн. евро на търговски банки. Спрямо 2005 г. закупената от БНБ налична резервна валута бе с 0.8 млн. евро (27.02%) по-малко, а продадената с 13.9 млн. евро (92.41%) повече.

Нарастването на броя на банкнотите и монетите в обращение и последователното усъвършенстване на наредбите и контрола за истинност и годност съдействат за все по-бързо идентифициране и ефикасно отстраняване на неистинските банкноти от обращение. Относителният дял на неистинските български банкноти и монети в общия брой на банкнотите и монетите в обращение у нас бе съответно 0.00156% и 0.0003%. Сравнителните данни с други страни от ЕС показват, че БНБ гарантира по подходящ начин качеството на паричното обращение. В същото време бяха предприети последователни действия за усъвършенстване защитите на българските банкноти. В началото на юли 2006 г. БНБ пусна в обращение банкнота с номинална стойност 50 лева, емисия 2006 г., с усъвършенствани защитни елементи. Подготвена беше и усъвършенствана защита на банкнотите от 20 лв., като се очаква емисията на банкнотата да бъде пусната в паричното обращение през 2007 г.

¹⁷ Информация за пуснатите в обращение нови емисии банкноти, разменни и възпоменателни монети се публикува на интернет страницата на БНБ.

¹⁸ Съгласно Наредба № 18 на БНБ „негодна банкнота“ е тази, която е претърпяла физико-химични изменения при употребата ѝ в наличнопаричното обращение, вследствие на което е замърсена, захабена, със заличен релеф, смачкана, с променен размер и изbledнели цветове.

VI. Поддържане стабилността на банковата система

1. Оценка на състоянието на банковата система

В края на 2006 г. общата сума на активите на банковата система достигна 42 201 млн. лв., като за една година отбеляза увеличение с 9315 млн. лв. (28.3%). Десетте най-големи банки запазиха настъпателната си политика на пазара и спрямо предходната година увеличиха балансовото си число със 7064 млн. лв. (29.2%). Основен източник за финансиране на дейността оставаше привлеченият ресурс от финансови и нефинансови институции. Депозитната база на банките нарасна със 7807 млн. лв. (30.7%), от които 5773 млн. лв. бяха привлечени от институциите от първа група. През периода банките са ползвали допълнително финансиране чрез краткосрочни и дългосрочни заемни средства общо в размер на 368 млн. лв. (растеж с 14.3%). Макар че през втората половина на 2006 г. започна процес на плавна отмяна на действащото административно ограничение, контролиращо темповете на нарастване на кредитите за частния сектор, БНБ успя да снижи този растеж до определените в Наредба № 21 нива от 24%. За първи път от началото на кредитната експанзия регистрираният 12-месечен растеж на кредитите беше по-нисък от този на активите и собствените средства. Брутните кредити на банковата система нараснаха с 4392 млн. лв. (23.9%), като спрямо предходния 12-месечен период бе по-нисък както абсолютният им прираст, така и темпът им на изменение (4575 млн. лв. и 33.2% за периода 2004–2005 г.)¹⁹.

През 2006 г. под влияние на кредитните ограничения по-ускорено нарастваха вземанията от финансови институции – 47.6% (2786 млн. лв.), следвани от паричните средства – 41.2% (1333 млн. лв.). В края на 2006 г. нетните вземания от ФИ представляваха 20.5% от балансовите активи на системата и спрямо края на 2005 г. разшириха дела си с близо 3 пр.п. Увеличението на лихвения процент по основните операции по рефинансиране на ЕЦБ през годината се отрази върху инвестиционните решения на банките, които пренасочиха по-голям обем от свободния си ресурс към чуждестранни банки, основно от ЕС. Ако в края на предходната година 65% от депозитите на банките са били пласирани извън страната, то в края на 2006 г. съотношението достигна до 3/4. В резултат от негативни пазарни трендове, свързани с понижението на справедливата стойност на българските ДЦК, инвестициите в активи в оборотен портфейл отбелязаха растеж едва с 10.3% (209 млн. лв.). Това доведе до намаляване на размера на вложенията в български ДЦК и съответно – до нарастване на тежестта на инвестициите в корпоративни ценни книжа на местни емитенти и в ценни книжа на емитенти от Приложения 1 и 2 на предишната Наредба № 8 за капиталовата адекватност на банките. Докато инвестициите, държани до падеж, намаляха с 356 млн. лв. (основно по линия на българските ДЦК и на ЦК на чуждестранни правителства), то тези за продажба нараснаха със 795 млн. лв. Така инвестиционният портфейл на системата се увеличи с 439 млн. лв. (16.3%), но делът му в активите се сви до 7.4%.

Независимо от отчетения лек спад на дела на кредитите в актива на банковата система – от 53.9% на 52.3%, те продължиха да бъдат най-значимата балансова позиция. Спрямо края на 2005 г., с изключение на две банки, всички останали институции отчетоха разширяване на кредитните си портфейли. В също-

¹⁹ Незначителните разлики в темпа на нарастване на кредитите, посочени в този раздел, и представените в раздел I на отчета се дължат на методологически различия при определянето на обхвата на кредитния портфейл за надзорни и за статистически цели.

то време продължи продажбата на кредити като инструмент за намаляване на кредитния растеж. За една година общата сума на трансферираните кредитни портфейли към местни и чуждестранни институции възлезе на 3.2 млрд. лв. Така под натиска на ограниченията в Наредба № 21 банковата система сведе годишното нарастване на нетните кредити на НФИ и други клиенти до 4345 млн. лв. (24.5%)²⁰. По данни от надзорните отчети десетте най-големи банки разшириха пазарния си дял в този балансов агрегат с 3844 млн. лв. (29.1%), а институциите от втора група – с 1025 млн. лв. (29.6%). Стремелът на повечето банки да разширяват пазарното си присъствие в банкирането на дребно обуслови продължаващата тенденция към засилване на тежестта на кредитите за населението за сметка на намаляващия дял на търговския сегмент. За последната година дялът на търговските заеми в brutните кредити на системата намаля с 2.6 пр.п. и в края на 2006 г. представляваше 60.5%. През този период жилищните ипотечни кредити увеличиха тежестта си с 4.4 пр.п., като достигнаха 15.5% в кредитния портфейл. Въпреки стремителния тласък на ипотечния пазар в годишен хоризонт темпът на нарастване на жилищните заеми в банковите баланси се забави до 73.4% в края на декември (при 101.3% за периода 2004–2005 г.). През последната година най-голямо абсолютно увеличение бе отчетено при търговските кредити – 2176 млн. лв. (18.8%). Обемът на новоотпуснатите жилищни ипотечни кредити бе близо три пъти по-голям (1490 млн. лв.) в сравнение с този на потребителските кредити (500 млн. лв.). В рамките на изминалите 12 месеца валутната структура на нетния кредитен портфейл се промени в полза на левовия компонент. Кредитите в местна валута нараснаха с 2782 млн. лв., а тези в евро – с 1938 млн. лв., докато новоотпуснатите заеми в други валути продължиха да намаляват (спад с 329 млн. лв.). В края на 2006 г. левовите кредити преобладаваха – 54.7% от общия размер (52.2% преди година), при запазване на дела на заемите в евро – 43.3%, и свиване на тежестта на тези в други валути с 2 пр.п. до 2%. Валутният риск при сегмента на дребното банкиране не предизвикваше притеснения от гледна точка на преобладаващия обем на левовите кредити. От потребителските кредити едва 6.4% бяха деноминирани в други валути (вкл. и в евро), а при жилищните ипотечни кредити този дял беше по-висок (1/3), но остана сравнително стабилен спрямо края на 2005 г.

Депозитната база на банковата система нарастваше с устойчиви темпове до 33 235 млн. лв., от които 24 419 млн. лв. бяха концентрирани в групата на големите банки. Основен носител на годишното нарастване на депозитната база бяха безсрочните и срочните депозити от НФИ и други клиенти, които бележеха сходни темпове на растеж – съответно първият вид с 3042 млн. лв. (37.4%), а другият – с 3563 млн. лв. (35.9%). Увеличението при спестовните депозити бе 517 млн. лв. (21.4%). Валутният разрез на нарастването на депозитите от НФИ показва, че докато за периода 2004–2005 г. левовите депозити са нараствали по-бързо от валутните, за последните 12 месеца тенденцията се обръща. В рамките на изминалата година валутните депозити се увеличиха с 3876 млн. лв. (основно в евро – 3820 млн. лв.), а левовите депозити нараснаха с 3246 млн. лв. За една година депозитите от ФИ отбелязаха растеж с 685 млн. лв. (13.8%) до 5652 млн. лв., формиран главно от привлечения ресурс от други финансови институции (546 млн. лв.). Анализът на валутната структура на общата депозитна база показва леко повишаване на дела на левовия компонент до 48.4% в общите депозити и засилване на тежестта на деноминирания в евро от 34% на 39% за сметка на спада при депозитите, деноминирани в други валути (от 16.5% до 12.5%).

Характерът на *краткосрочните заемни средства* определяше колебанията в тяхната динамика през годината. Само девет банки ползваха такъв ресурс,

²⁰ Промяната в регулаторните изисквания за класифициране и провизиране на експозиции, отразена в декемврийските надзорни отчети на банките, доведе до освобождаването на провизии, в резултат на което нетната стойност на кредитите на системата се увеличи.

повечето от които бяха в групата на средните и малките кредитни институции. В края на 2006 г. краткосрочните средства нараснаха с 247 млн. лв. (105%) до 483 млн. лв. Необходимостта от финансиране за по-дълъг период определи по-широкото ползване на *дългосрочните привлечени средства*, които нараснаха със 121 млн. лв. (5.2%) до 2468 млн. лв. Преобладаващата част от краткосрочния и дългосрочния заеман ресурс на системата беше получен от чуждестранни банки. Относителното му тегло във фондовете за финансиране слабо намаля и в края на годината възлезе на 6.8% при 8.4% година по-рано.

Фондовете за финансиране (депозити, краткосрочни и дългосрочни средства) нараснаха устойчиво – с 8176 млн. лв. (29.2%), достигайки до 36 186 млн. лв. За една година *собственият капитал* на банковия сектор се увеличи с близък темп до този на активите, като отбеляза растеж с 26.6% (922 млн. лв.). С най-голям принос за увеличението на балансовия агрегат бяха формираните от банките резерви – 379 млн. лв. (26.4%), и емитираните нови акции за подкрепа на капиталa – 290 млн. лв. (23.9%). Към 31 декември 2006 г. банковият сектор отчете нетна печалба в размер на 786 млн. лв., като спрямо края на 2005 г. финансовият резултат бе повишен с 213 млн. лв. (37.2%).

Рисковият профил на банковата система през 2006 г. бе повлиян от действието на две основни групи фактори – външни и вътрешни. Вътрешните бяха базирани на възприетите и следвани през цялата година бизнес модели, които за преобладаващата част от институциите бяха в областта на банкирането на дребно и разширяването на проектното финансиране (особено по линия на корпоративния сегмент в частта му *малки и средни предприятия*). Елемент на това беше промяната в ценовите равнища на основните кредитни продукти и търсене на възможности за разширяване на източниците на фондове посредством по-високи лихвени проценти и нови депозитни и спестовно-инвестиционни продукти. Основните външни фактори бяха свързани с мерките за ограничаване на кредитния ръст, повлияли върху степента на агресивност на банковата система и наложили търсенето на алтернативни схеми за запазване позициите на кредитния пазар. Върху поведението на търговските банки влияние оказа и окончателното приемане на новата капиталова рамка, което в масовия случай предполага ангажирането на допълнителен капиталов ресурс за покритие на основните рискове от дейността. Това намери отражение в засилване на интензитета на работа от страна на самите институции, включително и чрез оценка на наличните капиталови ресурси и евентуално на необходимите действия за осигуряване на капиталова подкрепа към момента на въвеждане на регулацията (от началото на 2007 г.). Естествено, върху поведението на банките влияние оказаха и повишаващите се лихвени проценти на международните пазари. Въпреки че повлияха на рисковия профил на банковата система, посочените фактори не го промениха съществено.

В структурно отношение балансът на търговските банки не претърпя съществени промени. Кредитите продължиха да бъдат водещ балансов агрегат, като остротата на риск, разпределението му по инструменти и степента му на провизираност не се промениха под въздействието на пазарни фактори. Промяната в класификационната структура се дължеше, от една страна, на отпадането на по-строгите надзорни изисквания за класификация, като своевременно реакция на централната банка на състоянието на банковата система и икономическата среда в края на 2006 г., а от друга страна – на подобрения капацитет на индустрията за управление на кредитния риск, особено по отношение на кредитите от потребителския сегмент. В това отношение бяха отчетени както усилията на банките с водещи пазарни позиции, които в рамките на период от около 6 месеца усъвършенстваха организационния си капацитет за идентификация, управление и редуциране на риска от просрочия при обслужване на задълженията в сегмента на дребното банкиране, така и доброто качество на кредитите сред останалите играчи на пазара. Вложенията в ценни книжа и дългови инструменти, независимо от тенденцията към ръст на корпора-

тивния сегмент, запазиха качеството си на пласменти с нисък риск и приемлива доходност. Валутният им компонент и структурата по емитенти също не бяха източник на допълнителен натиск върху капитала на институциите. Банките се възползваха и от благоприятната тенденция в лихвените равнища на европейските си партньори, към които бяха насочени преобладаващата част от депозитите им. Това генерираше доход при ниски нива на риск. Фондовете запазиха надеждността и структурата си. Растежът при тях (основно в частта на сегмента депозити от нефинансови институции) гарантираше ниско ниво на зависимост от междубанковия пазар, а все още ниският дял на целевото финансиране следва да се разглежда по-скоро като индикатор за капацитета на банковата система да посреща нуждите на клиентите от финансиране. Генерираната в края на периода печалба като обем надхвърли нивата от предходни аналогични периоди, но разпределението ѝ по банки налага извода, че не всички институции могат да разчитат на нея за подкрепа на дейността си през 2007 г.

Най-значителната промяна в рисковия профил на системата през анализирания период бе спадът в степента и остротата на кредитния риск²¹. За първи път от началото на кредитната експанзия класифицираните активи отбелязаха 12-месечен спад (33 млн. лв., или 2.3%). Намалението на дела на класифицираните активи – от 4.2% на 3.2%, отразяваше основно динамиката в потребителския сегмент, но на практика редуциране бе отчетено и при жилищните ипотечни заеми. Класифицираната част на потребителските кредити намаля с 42 млн. лв., тази на жилищните ипотечни заеми – с 13 млн. лв., а при търговските заеми е отчетено нарастване с 6 млн. лв. Така дялът на класифицираните кредити за НФИ в брутните кредити достигна най-ниската си стойност за последните девет години – 6.1%, или 1386 млн. лв. (при 7.7%, или 1420 млн. лв. в края на 2005 г.). При оценката за реалното ниво на риск следва да се отчита и обстоятелството, че в рамките на 2006 г. трансферирането на кредитен риск извън банковата система доведе до продажба на кредити в размер на над 3.2 млрд. лв. По същество това бяха редовни кредити, част от тях секюритизирани, обслужването на които продължи да се осъществява чрез посредничеството на търговските банки, в които кредитният риск първоначално е бил инициран. Доходността на банковата система остана добра, а премахването на ограничителните мерки за кредитиране от началото на 2007 г. даде възможност за нейния растеж. Финансовият резултат за 2006 г. бе силно повлиян от значителния размер на реинтегрираните провизии вследствие на извършените промени в нормативната уредба. Това оказва влияние и върху динамиката на основните показатели за рентабилност – възвръщаемост на активите (*ROA*) и възвръщаемост от основна дейност (*Core ROA*). При ясно изразена тенденция на спад в рамките на предходните три години в края на текущата година достигнатите стойности бяха по-високи спрямо същия период на 2005 г. Показателят за възвръщаемост на активите (*ROA*) достигна 2.2% (при 2% за 2005 г.), възвръщаемостта от основна дейност (*Core ROA*) се повиши до 2.8% (2.6% за 2005 г.), а постигнатата възвръщаемост на капитала достигна 23.7% (21.6% за 2005 г.). В структурата на нетния доход на системата водещ бе нетният доход от лихви, което отразяваше както структурата на банковите активи (в които доминираха лихвоносните, а в тях – кредитите), така и възможността да се поддържа висок лихвен марж. Финансовото посредничество, намиращо израз в приходите от такси и комисиони извън депозитната и кредитната активност, все още заемаше дял под средния за европейската банкова система. Ето защо на нашия пазар съществуваше поле за развитие на банковите услуги и възможности за реализиране на по-високи нелихвени доходи. Доминирането на лихвения компонент в структурата на доходите би могло да се разглежда и като източник на потенциална по-висока степен на уязвимост на приходите, породена от най-различни фактори – промяна в качеството на лихвените активи, промяна в посока-

²¹ Принос за това имат регулаторните промени в Наредба № 9, описани в подраздел *Регулиране на банковата дейност*.

та на икономическия цикъл, спад в лихвените равнища в резултат от фактори от конкурентно естество (например разликата в лихвените равнища в страната и в ЕС, която би могла да се окаже неблагоприятна за конкурентоспособността на играчите на местния пазар). От останалите фактори, които влияеха върху доходността на банковата система в едногодишен хоризонт, с най-голямо значение бяха натрупаната съществена загуба от ценни книжа в оборотен портфейл, по-малкият обем на реализираните приходи от инвестиции за продажба, както и значително по-малкият размер на извънредните приходи.

Собствените средства гарантираха динамиката на активите и риска в дейността при добро равнище на основните показатели за платежоспособност. Активността на банките през 2006 г. предизвика умерено намаление на капиталовите показатели на банковата система до приемливи нива. Като цяло разширяването на пазарните позиции на кредитните институции беше адекватно подкрепено с нови акционерни вноски и допълнителен капитал под формата на подчинен срочен дълг и дългово-капиталови (хибридни) инструменти. Потенциален източник за нарастване на капитала на системата бяха реализираната печалба за 2006 г. и отсъствието на банки с отрицателен финансов резултат. Изключение прави само една банка, която отчита загуба към края на 2006 г., но стойностите на показателите ѝ за платежоспособност остават над регулаторните изисквания. През периода продължи използването на способности за управление на рисковия компонент и най-вече на кредитния риск. В резултат за една година темпът на растеж на кредитите се забави с 4 пр.п. спрямо този на собствените средства. За последните 12 месеца капиталовата база на банковия сектор нарасна с 823 млн. лв. (27.6%) до 3808 млн. лв. при увеличение на общия рисков компонент с 6775 млн. лв. (34.8%). Общата капиталова адекватност спадна до 14.5% (15.3% към края на 2005 г.), а адекватността на капитала от първи ред – до 11.8% (съответно 12.5% за 2005 г.). Нивата в края на годината все още бяха достатъчни от гледна точка на неидентифицираните рискове в системата.

Ликвидната позиция на банковия сектор остана стабилна и през 2006 г. и с капацитет да посрещне натиск над обичайния. Банките поддържаха структура и качество на активите си, гарантиращи достатъчни входящи парични потоци от дейността за посрещане на ликвидните си нужди. Промените в ценовата политика при част от банките и за определени продукти (основно депозити и някои нови финансови схеми, почиващи на комбинация от спестовни и инвестиционни инструменти) не оказаха значим ефект върху поведението на депозантите. По-високата ликвидност на банковата система през цялата година се дължеше основно на регулаторните рестрикции за поддържане на допълнителни ЗМР от банки, допуснали растеж на кредитиране над лимита по Наредба № 21 на БНБ. Стратегиите и практиките на кредитните институции за управление на текущата ликвидност се осъществяваха в условия на завишени изисквания за ДЗМР, предопределящи поддържането на структура на активите с по-висок дял на ликвидните позиции. В случаите на необходимост от техническо въздействие върху ликвидността някои банки прибегваха и до привличане на допълнителни средства от чуждестранните банки-майки, както и от междубанковия паричен пазар. Не бяха регистрирани симптоми за промяна в доверието на ниво отделни банки, което бе допълнителен фактор в подкрепа на добрата ликвидна позиция. При институциите с по-ниски стойности на основните индикатори не бяха отчетени промени в способността им да обслужват трансакциите на своите клиенти.

През 2006 г. банките се придържаха към модел на поведение, ограничаващ експонирането им към пазарен риск. Неговият дял в общия рисков компонент на системата бе 3.8% и остана на нивото от края на 2005 г. В структурно отношение водещ продължи да бъде позиционният риск, като основната му част се формираше от дълговите инструменти на българското правителство и първокласни чуждестранни емитенти.

2. Спазване на изискванията за разумна банкова дейност

По отношение на надзорните регулации през 2006 г. не бяха установени формални нарушения, застрашаващи финансовото здраве на банките. През годината бяха регистрирани отклонения от някои показатели при отделни банки за кратък период от време. Някои от тях бяха установени и коригирани при пълни надзорни инспекции, като в отделни случаи те бяха идентифицирани и с методите на дистанционния надзор.

Капиталова адекватност

Капиталовото покритие бе адекватно на рисковия профил на банките. Макар и спадащи, нивата на показателите за адекватност на капитала останаха над регулаторния минимум. Беше констатиран единичен случай на спад под минимално допустимите равнища в резултат от забавен процес на регистрация на взето решение за увеличение на акционерния капитал.

Големи експозиции

Концентрациите не надхвърлиха законовия лимит за единична експозиция, но бяха налице случаи на по-рисково поведение, поставящо на изпитание способностите на отделни банки да покрият своевременно риска в случай на неговото изостряне. Допуснатите отклонения от регулатора за единична голяма експозиция бяха своевременно идентифицирани, като съответните банки предприеха действия за тяхното отстраняване.

Вътрешни кредити

В хода на пълни надзорни инспекции бяха установени отделни случаи на свързаност. Въпреки че формално не бяха констатирани нарушения на нормативната уредба, в някои институции бяха сключени сделки в разрез с обичайната икономическа логика, които формираха кредитни концентрации и водеха до съмнения относно заобикалянето на разпоредбите за вътрешни кредити.

Състояние на валутните експозиции

През 2006 г. нивото на валутен риск в системата беше ниско, а ограниченията за валутните позиции се спазваха от всички банки.

Вложения в ДМА

Вложенията в ДМА както за системата, така и при отделните банки бяха в рамките на допустимите нива. Стойностите при две от банките бяха близки до регулаторния лимит, без да го надвишават.

3. Дейност на банковия надзор през 2006 г.

Регулиране на банковата дейност

През 2006 г. дейността на управление „Банков надзор“ беше насочена към подготовката на регулаторната рамка, отчитаща новите европейски директиви, с които се въвеждат изискванията на Международното споразумение за уеднаквяване измерването на капитала и капиталовите стандарти (Базел II). Въвеждането в ЕС на Базел II се извършва чрез две директиви на Европейския парламент и на Съвета: Директива 2006/48/ЕО относно предприемането и осъществяването на дейност на кредитни институции и Директива 2006/49/ЕО за капиталовата адекватност на инвестиционните посредници и кредитните институции. Основните нововъведения са в областта на използването на признати агенции за външна кредитна оценка, вътрешнорейтингови модели за кредитен риск, експлицитно отделно третиране на секюритизационните схеми и операционния риск, отчитането на кредитна защита, както и въвеждането в българската практика на процеса на надзорния преглед и публичното оповестяване от страна на банките на информация за дейността. Една от главните идеи на въвеждането на Базел II в ЕС е надзорното отчитане на поетите от институциите рискове да бъде по-тясно свързано с моделите, които тези институции използват за вътрешно отчитане на риска.

Процесът по прилагане на новите изисквания включваше разработването на нов Закон за кредитните институции и редица подзаконови актове.

Новият Закон за кредитните институции е в сила от 1 януари 2007 г. при приемането на Република България за член на ЕС. Този закон има за цел да постигне пълно съответствие на българското законодателство с европейските директиви, регламентиращи дейността на кредитни институции. Въведено е понятието „кредитни институции“, което включва банките и дружествата за електронни пари. Регламентира се принципът на единния лиценз, който осигурява взаимно признаване правото на кредитни институции, както и на техните дъщерни финансови структури да извършват дейност на територията на ЕС пряко или чрез клон, без да е необходимо допълнително разрешение от надзорните органи на приемащата държава. Третират се и взаимоотношението между надзорните органи от различни държави по отношение регулирането на международни финансови групи. Законът доразвива правната уредба на предишния Закон за банките, като отстранява някои установени в практиката негови несъвършенства и отчита опита, натрупан от прилагането на закона от 1997 г. досега.

Друг важен елемент от регулаторната рамка е приетата нова Наредба № 8 за капиталовата адекватност на кредитните институции. Тази наредба въвежда по-детайлни изисквания към системите за управление на риска в банките. В областта на управлението на кредитния риск се въвеждат нови, по-усъвършенствани подходи. Първият оценява рисковопреетеглени експозиции в зависимост от наличието на присъдена оценка от агенции за външна кредитна оценка. Това ще позволи обективно и оправдано разграничаване на риска в рамките на един и същи клас експозиции. При втория подход банките, разполагащи с повече ресурси, ще могат да изчисляват експозицията си към кредитен риск въз основа на модели, базирани на вътрешни рейтинги. Съществени промени се въвеждат при надзорното признаване на намаляването на кредитния риск (чрез гаранции, заложи, кредитни деривати и др.) и на секюритизационните схеми. Въвеждат се и капиталови изисквания за операционен риск. В областта на пазарния риск промените са по-малко и са свързани най-вече с правилата и процедурите относно позициите, включени в търговския портфейл. Управление „Банков надзор“ съгласува новата наредба с търговските банки чрез Асоциацията на търговските банки.

За прилагането на новата Наредба № 8 за капиталовата адекватност бяха изготвени нови отчетни форми, съобразени със стандартната рамка за отчитане на платежоспособността *COREP*, разработена от Комитета на европейските банкови надзорни органи (*CEBS*). Тези стандарти целят унифициране и хармонизиране на отчитането на пазарните участници и комуникацията между надзорните органи в ЕС.

Финансовите отчети също бяха променени. Въведени бяха нови форми за баланс и отчет за доходите, които са базирани на пакета *FINREP* за консолидирано финансово отчитане, също разработен от *CEBS*.

През ноември беше проведено тестване на новите форми с участието на всички търговски банки, като се използваха данни към 30 септември 2006 г.

За въвеждането на тези отчетни форми бе подготвена и стратегия за внедряване на информационната платформа *XBRL* (*Extensible Business Reporting Language*) за обмен на отчетната информация между търговските банки и БНБ. За нейното изготвяне беше проучен и опитът на други държави. Използването на стандарта *XBRL* се насърчава от Европейската комисия с цел унификация и улесняване трансфера на информация между пазарните участници и надзорните институции в ЕС.

През 2006 г. беше приета нова Наредба № 7 за големите експозиции на банките. В нея са отразени изискванията на Директива 2006/48/ЕО. В наредбата разпоредбите за големите експозиции на банките са синхронизирани с изискванията на Закона за кредитните институции и Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на кредитните институции. С новата Наредба № 7 за голе-

мите експозиции на банките се разширява обхватът от експозиции, които се изключват или към които се прилагат намаления при определяне на лимитите за регулиране на риска от концентрации.

Наредба № 9 за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за формиране на провизии за загуби от обезценка също претърпя изменения. Премахнат беше шестмесечният срок на задържане на проблемните жилищни ипотечни и потребителски кредити в класификационните групи „под наблюдение“, „нередовни“ и „необслужвани“ в случаите, когато по тях е възстановено редовното обслужване на задълженията. Освен това процентите за провизиране на потребителските и ипотечните кредити за граждани бяха приравнени с тези по корпоративните кредити. Беше извършена промяна и в списъка на бързоликвидните обезпечения, които се признават при формиране на провизии за загуби от обезценка. Текстовете са синхронизирани със структурата на новата Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на кредитните институции.

За постигане на съответствие със Закона за кредитните институции бяха направени промени и в останалите надзорни наредби.

Във връзка с развитието на международното надзорно сътрудничество, което се регламентира от новите европейски директиви и е свързано с регулирането на транснационалните финансови групи, експерти от управление „Банков надзор“ проведеха срещи с представители на надзорните органи на Гърция, Италия, Австрия, Унгария и Франция, отговорни за банковия надзор над чуждестранни банкови групи, представени в България. В рамките на срещите беше представена информация за процеса и нивото на подготовка за прилагане на новите капиталови изисквания в съответните банкови групи, както и за различните формати и степени на международно надзорно сътрудничество в зависимост от прилаганите подходи за изчисляване на рисковете и капиталовите изисквания. Експерти от управление „Банков надзор“ участваха като наблюдатели в почти всички европейски комитети, които имат връзка с развитието на банковата система и надзора в ЕС. Такива са: Комитетът на европейските банкови надзорни органи (CEBS) и неговите работни групи, Европейският банков комитет (EBC), Европейският комитет за финансовите конгломерати (ECFC), Междинният комитет за финансовите конгломерати (IWCFC), Комитетът за банков надзор към ЕЦБ (BSC) и работните групи към него, и др.

През разглеждания период банките на нашия пазар се включиха в Петото изследване за влиянието на Базел II върху дейността на банките – QIS 5, проведено от БМР. Целта беше Базелският комитет за банков надзор въз основа на най-актуални данни да прецени дали са необходими допълнителни промени в капиталовата рамка Базел II.

Експерти на банковия надзор разработиха съвместно с Комисията за финансов надзор новия Закон за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати и оказаха експертна помощ при подготвянето на Закон за пазарите на финансови инструменти.

Надзорна администрация, лицензи и разрешения

Основно направление в дейността на управление „Банков надзор“ е контролът по спазване на нормативните изисквания за осъществяване на банкова дейност и свързаното с това прилагане на надзорни мерки и санкции в случаите на нарушения. През годината бяха приложени 33 надзорни мерки по отношение на 22 търговски банки и два клона на чуждестранни банки. Дванадесет от мерките бяха приложени със заповед (в т.ч. една за изменение чрез удължаване срока за отстраняване на нарушение и една за отмяна на вече приложени надзорни мерки поради постигане на необходимия ефект). По-голямата част от надзорните мерки бяха приложени след извършени в банките инспекции. Най-често мерки са били прилагани заради нарушения на изискванията за класифициране на рискови експозиции по Наредба № 9 на БНБ или нарушения на Наредба № 8 за капиталовата адекватност на банките.

През 2006 г. беше приключено производството и след поемане на необходимите допълнителни ангажименти беше издаден лиценз за клон на БНП Париба, Париж. Така на практика нейната местна банка се преобразува в клон.

Издадени бяха 55 разрешения по Закона за банките. Основната част от тях са по чл. 19 и чл. 19б – за придобиване на акции, представляващи 10% и повече от капитала на банка или за квалифицирани участия в неговото увеличение. Останалите разрешения бяха за промяна наименованието на банки, за придобиване на квалифицирано участие в небанково дружество, за увеличение капитала на банка с непарична вноска, за разширяване обхвата на лиценза. Издадени бяха и 51 сертификата за притежаване на квалификация и професионален опит в банковото дело на лица, желаещи да станат членове на колективните управителни органи на банките, както и един отказ за издаване на такъв сертификат. Въз основа на предишната Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на банките бяха издадени 12 разрешения за включване в допълнителните капиталови резерви на суми, привлечени като подчинен срочен дълг или дългово-капиталов (хибриден) инструмент, както и за трансформиране на суми, привлечени при тези условия, във вноски за увеличение капитала на банките.

През 2006 г. бяха образувани 3 и приключени 7 (от които 5 образувани през 2005 г.) административнонаказателни производства за нарушения от страна на банки по Закона за банките и актовете за прилагането му. Наложени бяха имуществени санкции в размер общо на 120 хил. лв., от които само едно наказателно постановление бе обжалвано и се очаква решение на Софийския районен съд, а останалите са внесени в полза на републиканския бюджет. Три производства завършиха с писмено предупреждение.

Инспекции на място

През изминалия едногодишен период планът за инспекции на място беше цяло изпълнен. Завършени бяха 23 пълни надзорни инспекции, в т.ч. на 9 банки от първа, 11 банки от втора и 2 банки от трета група. В съответствие със системата CAMELS за оценка на банковите рискове 20 банки запазиха рейтинга си от предходни инспекции, на 2 банки рейтингът бе подобрен, а 1 банка получи рейтинг за първи път. Най-често бяха променяни компонентните рейтинги за качеството на активите, оценката на капитала и дейността на ръководството поради по-голямата им рискова обвързаност, а по-рядко рейтингът за ликвидност. В обхвата на инспекциите приоритетно се оценяваха качеството на системите за управление на рисковете и информирание на ръководството, спазването на вътрешнобанковите правила и процедури, банковата нормативна уредба и надзорните регулации. Основните обекти, предмет на надзорна проверка, бяха: качеството на активите, равнището на кредитния риск и управлението му; нивото и качеството на капитала и показателите за платежоспособност; обемът, качеството и тенденциите в приходите; равнището и управлението на пазарните рискове; действията на ръководството и качеството на вътрешния контрол; рисковете по поетите задбалансови ангажименти; надеждността на информационните технологии.

Въпреки че като цяло банките разполагаха с надеждни системи за управление на банковите рискове, при извършвания мониторинг бяха налице случаи на занижен контрол върху качеството на предоставените кредити и обезпечения и разрешаване на кредити на акционери и свързани с тях лица. На места продължиха констатациите за несвоевременно представяне на актуални финансови данни и липса на текущи и финансови анализи за състоянието на кредитополучателите. В някои банки с цел избягване на ограниченията за кредитни концентрации бяха предоставени кредити на дружества с непрозрачна структура на собствеността, което водеше до съмнения за недекларирана свързаност между кредитополучатели и крие потенциални рискове от нерегламентирано финансиране на акционери.

Стремежът към разширяване на пазарния дял при кредитите за физически лица повлия върху поведението на някои кредитни институции, които прилагаха по-либерални изисквания към кредитополучателите, предлагайки им продукти с привлекателни, но по-рискови характеристики, компенсирани с висока доходност. Същевременно нарастването на дела на потребителското и ипотечното кредитиране невинаги бе подкрепяно с необходимите настройки на информационните системи, което наложи извършването на значителен обем ръчни операции. Наред с това недостатъчно бяха следени и анализирани тенденциите в качеството на тези продукти и причините за промените в тях. Тези пропуски, както и неотстранените слабости в администрирането на отделни продукти, оказаха негативно отражение върху цялостното управление и качество на този сегмент.

Инспекциите на място установиха, че в отделни случаи вътрешната оценка за капиталовата адекватност не съответства на рисковия профил и стратегия за поддържане на капиталовите равнища. Налице бяха случаи на недооценен риск в активите на отделни институции, силна зависимост на резултатите от извънредни приходи, които не могат да се считат за източник на нарастване на капитала, недостатъчен капацитет за набиране на необходимите ресурси за капиталова подкрепа, слабости в планирането и управлението на капиталовия растеж, намерили израз в несвоевременно попълване на нуждите от капитал. По отношение на подготовката за въвеждане на стандартите за новите капиталови изисквания проверяващите са констатирали, че повечето банки притежават необходимата степен на готовност. Независимо от това някои банки изпитваха технологични трудности, свързани с ограничените възможности на използваните информационни системи за проследяване и контрол на входящите и изходящите потоци от данни.

В отделни банки операционният риск бе повишен както поради сложността на извършваните интеграционни процеси, така и поради незадоволителното ниво на обхвата и съдържанието на информацията за управленски цели. Несъвършенствата на използваните информационни продукти при някои банки не позволяваха автоматично генериране на точна и навременна информация за различните аспекти от дейността, което наложи голяма част от справките за нуждите на ръководството да се изготвят ръчно и бе предпоставка за допускане на оперативни грешки и неадекватни управленски решения.

Като цяло проверяващите формираха положителни впечатления от дейността на ръководителите на банките и от способността им пълноценно да наблюдават, контролират и управляват банковите рискове. Вътрешната нормативна уредба и създадените системи за оценяване на рисковете бяха съизмерими с цялостния бизнес профил на кредитните институции, осигурено бе спазването на банковото законодателство и надзорните изисквания. Забележките към ръководствата бяха свързани с незачитане на надзорни регулации, необходимост от усъвършенстване на системите за информирание на ръководството, неизпълнение на надзорни препоръки, неспазване на принципа за независимост на контролните органи от оперативното ръководство и др.

Констатирани бяха 159 формални нарушения на банковото законодателство и надзорните наредби, от тях около 14% представляваха нарушения, които не са свързани с кредитната дейност. От изработените 254 мерки в надзорните доклади повече от половината се отнасяха за подобряване на кредитния процес. Най-често нарушенията касаеха подценен кредитен риск и неотчетена свързаност между кредитополучатели. По-съществените препоръки бяха свързани с необходимостта от по-добро управление на рисковете чрез подходящо администриране и периодично измерване на рисковите експозиции, усъвършенстване на вътрешнобанковите механизми за следене на свързаност в кредитния портфейл и др.

Дистанционен надзор

Дейността на банковия надзор по отношение на ранната идентификация на зони на повишен риск, текущо анализиране състоянието на търговските банки и системата като цяло, както и изготвянето на експертизи за въздействието на промени в регулаторната и счетоводната рамка се осъществява със средствата на дистанционния надзор. Наблюдаващите банките инспектори изготвиха 128 тримесечни анализа с присъден рейтинг по системата CAEL (за качество на активите, доходността, капитала и ликвидността) и 36 месечни надзорни прегледа за банки с рейтинг 3 и по-нисък. По различни аспекти от дейността на банките бяха изготвени и 39 надзорни меморандума, които бяха допълнителен източник на информация за състоянието и рисковете в тях. Бяха подготвени и годишни оценки за финансовата стабилност на компаниите-майки на дъщерни банки в България от гледна точка на капацитета им при необходимост да подкрепят местните дружества. Във връзка с дейността на банките бяха изготвени и 46 становища, отнасящи се до възможности за увеличение на капитала, дейността на дъщерни на банките дружества, както и до други аспекти на дейността. Редовно се изготвяха тримесечни доклади за състоянието на банковата система, както и информационният бюлетин „Търговските банки в България“. Във връзка с текущата банкова статистика бяха съставяни редовни месечни прессъобщения за състоянието на банковата система.

През 2006 г. акцентите бяха свързани с анализ на кредитната активност и параметрите на кредитния риск, както и с оценка въздействието на банковата активност върху финансовата стабилност. Значителни усилия бяха насочени към подобряване капацитета на експертите и анализаторите за адекватна, а в някои случаи и изпреварваща реакция на процеси, оказващи въздействие върху рисковия профил на търговските банки. Подобен бе инструментариумът за следене състоянието на всяка търговска банка и системата като цяло (единният отчет за дейността на банките). Оптимизирани бяха някои от параметрите за моделиране развитието на основните рискове посредством тримесечно прилаган стрес-тест на банките (система за ранно предупреждение).

Експертите от звеното, осъществяващо дистанционен надзор, бяха ангажирани и в работата на комитетите и работните групи във връзка с пълноправното членство в ЕС. Разработвани бяха позиции и експертни становища най-вече по въпросите на банковото развитие, макроанализите, банковия надзор и финансовата стабилност. Това оказва и благоприятно въздействие върху дейността, намерило израз в повишаване качеството на текущите анализи. Засилено бе също взаимодействието с различни международни институции (МВФ, СБ), както и с международни рейтингови агенции. Работата в това направление бе свързана с изготвянето на допълнителни анализи, с формиране на експертни становища и с представянето на процесите в системата по адекватен и убедителен за партньорите начин. В резултат на това международни институции и рейтингови агенции извършиха оценки на състоянието на банковата система, базирани на предоставената информация и оценки по линия на дистанционния надзор.

В обхвата на функциите на дистанционния надзор влиза и текущото набране, обработване и генериране на финансова информация за всяка една търговска банка, по целеви групи, за системата като цяло, както и по произволно избрани параметри за следене на процеси и явления в банковата система на страната. През 2006 г. с участието на специалисти и на експерти от звеното по информационни технологии бе разработен и започна внедряването на проект „Единно хранилище на данни – отчети за банков надзор“. Към края на годината част от набраната до момента надзорна информация бе въведена в системата. С цялостното въвеждане на предоставените от търговските банки данни ще се създадат възможности за надеждна, оперативна и многофункционална работа с базите данни, предоставяни от търговските банки. Проектът е ключов за оперативната дейност на дистанционния надзор и дава нови възможности при моделирането на различните банкови рискове, включително и от гледна точка

на предизвикателства, свързани с отчетността по Рамката за консолидирана финансова отчетност (*FINREP*) и Общата рамка за отчитане на капиталовата адекватност (*COREP*).

Специален надзор

През 2006 г. основните усилия в областта на специализирания надзор бяха насочени към спазване на законовите изисквания за прозрачност на капиталовата структура на търговските банки и предотвратяване прането на пари. Продължи текущото наблюдение за засилване финансовата стабилност на търговските банки и за увеличаване прозрачността на акционерната им структура. Анализирани бяха икономическата свързаност на акционерите, финансовото им състояние, източниците на средства и бяха извършени насрещни инспекции в дружества – акционери на търговски банки. Надзорните усилия в тази насока обезпечиха по-ясна структура на участниците (преки и косвени) в капитала на търговските банки, задълбочена преценка на финансовото им състояние, постигане на съответствие между финансово състояние и акционерно участие, точна оценка на възможностите на отделните акционери при необходимост да подкрепят капитала.

Във връзка с работата по проект „Изграждане на единно хранилище за данни в БНБ“ и по-конкретно на Системата за акционерното участие в капитала на търговските банки бяха актуализирани функционалните спецификации за генериране на необходимата информация и справки за ЕЦБ.

Следвайки основните принципи за ефективен банков надзор на Базелския комитет за банков надзор и препоръките в други документи, свързани с мерките срещу изпирането на пари, бяха извършени надзорни действия, насочени към определяне нивото на риск в търговските банки по отношение мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. От изключителна важност е банките да прилагат ясни правила, процедури и политика по отношение комплексните проверки на нови и на съществуващи клиенти – като средство за избягване на оперативен и правен риск, както и на риск за репутацията и риск от концентрация, които могат да доведат до значителни финансови загуби. Оказана беше методологическа помощ на търговските банки за диагностика на предпазния режим и за привеждане на вътрешните им правила в съответствие със законовите изисквания и прилагане на рисков базирания подход.

Установи се, че банките поддържат система от адекватни, действащи контроли, политика и процедури, които им помагат в опознаването на клиентите, с които работят.

В съответствие с подписаната спогодба за техническа помощ между БНБ и Американската агенция за международно развитие (*USAID*) отделено бе внимание на подобряване сътрудничеството между институциите, на усъвършенстване надзорната практика по предотвратяване използването на банковата система за изпирането на пари и финансирането на тероризма.

По отношение спазване на разпоредбите на Валутния закон и нормативните актове за неговото приложение усилията бяха съобразени с изискванията за прозрачност при банковите и финансовите сделки и операции. Особено внимание бе отделено на спазване изискването за деклариране пред БНБ на преките инвестиции и финансовите кредити, както и на обхвата на финансовия кредит.

Запази се интензивното сътрудничество с институциите, отговорни за предотвратяването на незаконно поведение във финансовия сектор. Въз основа на подписаните меморандуми за разбирателство с главния прокурор, Агенцията за финансово разузнаване и Комисията за финансов надзор бяха извършени координирани действия за ефективен надзор и за постигане на стабилност във финансовия сектор.

Съвместно с Комисията за финансов надзор бяха осъществени инспекции в банки в качеството им на банки-попечители. В изпълнение на приетата от БНБ Наредба № 36 бяха оценени организацията и процедурите, които банките прилагат при попечителската си дейност. Във връзка с установените несъответст-

вия с нормативните изисквания бяха направени съответни препоръки към ръководства на търговски банки по отношение на контролните функции на банката-попечител и спазване на законовите ограничения при инвестиране активите на дружествата. На база извършените инспекции и с цел по-ефективното прилагане на нормативните изисквания, както и за прецизиране на някои законови текстове по отношение на изискванията към банките-попечители бяха предложени и съответни законодателни промени.

Във връзка с прокурорски постановления, препоръки на чуждестранни регулаторни институции и по искане на правоохранителните органи бяха извършени инспекции в търговски банки, за да се установи дали са нарушени разпоредби на Закона за банките, Валутния закон и Закона за мерките срещу изпирането на пари и бяха проверени дружества за установяване на банкова дейност без разрешение. Разкритите факти и обстоятелства по осъществяване на парични операции и трансакции, както и по произход на средствата, бяха предоставени на следствието и прокуратурата.

Надзорната дейност през годината обхвана 25 целеви инспекции в търговски банки, 24 целеви инспекции във финансови къщи и целеви насрещни инспекции в седем юридически лица.

През годината чрез процедура по доброволен отказ съгласно изискванията на Наредба № 26 на БНБ седем финансови къщи преустановиха извършването на сделки с чуждестранна валута.

Бяха лицензирани 4 дружества за извършване на сделки като финансови къщи, като към края на годината броят им бе 86. От тях 27% притежават разрешение от Комисията за финансов надзор за извършване на дейност и като инвестиционни посредници. При обработка на документите на две дружества, кандидатстващи за разрешение за извършване на сделки с валута по занятие, се установи, че те са с рисково поведение, и разрешение им бе отказано.

В управление „Банков надзор“ се поддържа регистър на лицата, които са уведомили централната банка за извършваните от тях сделки на основание чл. 1, ал. 6 от Закона за банките. Към 31 декември 2006 г. техният брой бе 116, от които 21 са стартирали дейност като небанкови финансови институции през 2006 г. През последните две години се наблюдава постоянен темп на увеличаване на дружествата, извършващи сделките по чл. 1, ал. 5 от Закона за банките, за които не е необходимо разрешение.

VII. Централен кредитен регистър

Основната цел на системата на Централния кредитен регистър (ЦКР), изградена и поддържана от БНБ, е да предоставя информация на търговските банки за кредитната задължнялост на клиентите им към цялата банкова система²². В системата на регистъра се подават данни за всички вземания на търговските банки, независимо от техния размер, с изключение на овърдрафти по дебитни карти до 1000 лева (при условие че са категория *редовни*), кредити на правителството и кредити на БНБ. Не подлежат на отчет и междубанковите кредити. Системата осигурява надеждно подаване и съхранение на данните²³. Таксата за проверка на клиент в ЦКР е 0.50 лв.

През август 2006 г. беше допълнена Наредба № 22, като се разшири обхватът на регистъра чрез въвеждане на задължение за регистриране в него на кредитите, които банките прехвърлят на трети лица, но продължават да обслужват и администратират. Целта на тази промяна беше да се запази информацията за тези кредити и за коректността на обслужването им. През декември влязоха в сила допълнения, които уредиха по нормативен ред достъпа на граждани и фирми до информация, съдържаща се за тях в системата на ЦКР. Тази възможност съществуваше и преди допълненията от декември, но беше уредена във вътрешните правила за работа със системата на ЦКР. Регламентирана беше и процедура, по която при констатиране неточности в информацията засегнатите лица могат да поискат корекция на данните чрез банката, подала тези данни в регистъра.

В рамките на двегодишния туининг проект *Подготовка на БНБ за пълноправно членство в ЕСЦБ и Евросистемата*²⁴ през декември експерти от централната банка на Италия консултираха работата на ЦКР. Беше проучен италианският опит при създаването и усъвършенстването на италианския кредитен регистър. На база анализ на дейността на ЦКР при БНБ експертите на *Banka d'Italia* предложиха мерки за усъвършенстването му.

Броят на включените в регистъра кредити в края на 2006 г. достигна 2 009 006 (при 1 618 315 в края на 2005 г.), а балансовата им експозиция нарасна на 22 603 млн. лв. (от 18 365 млн. лв. към края на 2005 г.). Броят на кредитополучателите беше 1 349 738, разпределени, както следва: кредитополучатели физически лица са 1 292 916, местни юридически лица – 55 337, и чуждестранни лица – 1485.

Търговските банки са извършили 2 979 620 проверки за кредитна задължнялост, почти двойно повече в сравнение с 2005 г. (1 669 416 проверки). За периода проверените клиенти – физически лица, бяха 2 555 209, а местни юридически лица – 424 411. Средномесечният брой на издадените удостоверения е 248 хиляди, или средно около 12 хиляди за работен ден. Нарасналият брой на издадените удостоверения от ЦКР е показателен за надеждността на информацията и за все по-голямото ѝ значение при управлението на кредитните портфейли на търговските банки.

²² Дейността на ЦКР се регламентира с *Наредба № 22 на БНБ за Централен кредитен регистър на банките*.

²³ Търговските банки обменят данни с ЦКР чрез онлайн връзка. Достъп до системата имат само специално упълномощени служители посредством цифрови сертификати.

²⁴ Двегодишният туининг проект *Подготовка на БНБ за пълноправно членство в ЕСЦБ и Евросистемата* между БНБ и централните банки на Франция, Нидерландия и Италия е финансиран по програмата ФАР и изпълнението му започна през октомври 2006 г.

VIII. Фискален агент и официален депозитар на държавата

Българската народна банка е фискален агент на правителството и официален депозитар на държавата. Въз основа на сключени договори с МФ и при пазарни условия и цени на услугите БНБ събира и предоставя на МФ периодична информация за сметките на бюджетните предприятия в банки в страната и действа като агент по държавни дългове.

Във връзка със сключеното между МФ и БНБ Споразумение за дефиниране на дългосрочните задачи на централната банка като агент на правителството през 2006 г. продължи усъвършенстването на изградения набор от системи: електронна система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР), автоматизирана система за регистриране и обслужване на външния дълг (АС РОУД), система за провеждане на аукциони и подписки за замяна на ДЦК (АДЦК), електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ), електронна система от сметки за сепълмент на безналични ДЦК (СДЦК), регистър на особените залози (РОЗ).

За дейностите, осъществени от БНБ като фискален агент на правителството и по обслужване на пазара на ДЦК, през 2006 г. бяха събрани общо такси и комисиони в размер на 1208.7 хил. лв., от които 681.6 хил. лв. от МФ съгласно сключените договори.

През септември 2006 г. дейностите по фискално агентство бяха преместени в нова сграда на ул. „Позитано“ 7. Създадената организация за поетапно прехвърляне на дейностите осигури непрекъснатост на бизнес процесите, осъществявани чрез съответните системи, и не оказва влияние върху срочността и качеството на предоставяните услуги на МФ и другите участници в тези системи.

Информационно обслужване

В съответствие с чл. 43 от ЗБНБ и действащите съвместни указания на министъра на финансите и управителя на БНБ чрез електронната система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР) редовно се събира, обработва и предоставя на МФ информация за салдата по всички бюджетни, извънбюджетни, набирателни, депозитни и акредитивни сметки в левове и валута на бюджетните предприятия, обслужвани от банките-депозитари. Средният размер за 2006 г. на наличностите по тези сметки в търговските банки (24 на брой) беше 1296.7 млн. лв., а в БНБ съответно 4415.1 млн. лв. Успоредно с това регулярно бе събирана и предоставяна на МФ ежедневна, оперативна и окончателна информация за фискалния резерв. В края на годината общият размер на наличностите по обслужваните от БНБ и другите банки-депозитари парични сметки, които се включват в обхвата на фискалния резерв, достигна 5435 млн. лв.

След въведената през юни 2006 г. нова статистическа форма за отчитане на видовете плащания по сметките на администраторите на публични вземания по искане на МФ през втората половина на декември ежедневно бе събирана и обработвана допълнителна информация за салдата по сметки на общините. В резултат на това общият брой на предоставените от БНБ на МФ отчетни форми възлезе на 387 (366 през предходната година).

В системата за регистриране и обслужване на външния дълг (АС РОУД) се водеше информация за 30 договора по външни финансови задължения на правителството, по които БНБ е агент по изчисленията и плащанията, с общ размер 3106.5 млн. евро. По тях бяха извършени 66 броя плащания с общ размер 502.7 млн. евро, в т.ч. 308.5 млн. евро погашения и 194.2 млн. евро лихви.

**Обслужване
на търго-
вията с
гържавни
ценни книжа**

В съответствие с обявления от МФ календар през 2006 г. чрез системата за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК (АДЦК) бяха проведени аукциони за продажба на 3-месечни, 3-годишни, 5-годишни и 10-годишни емисии ДЦК със съвкупна номинална стойност 517.7 млн. лв. Търсенето на ДЦК превишаваше предлагането, като средният коефициент на покритие беше 2.25. Средният брой на постъпилите поръчки за участие в един аукцион беше 102, а на одобрените поръчки – 49. През годината продължи практиката за увеличаване обема на средно- и дългосрочните емисии с цел повишаване на тяхната ликвидност и стимулиране развитието на вторичния пазар.

При редовния избор на първични дилъри на ДЦК през декември 2006 г. разрешение за инвестиционно посредничество с ДЦК получиха 21 търговски банки и 3 инвестиционни посредника по смисъла на чл. 54 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа.

В електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ) за 2006 г. бяха регистрирани плащания на главници и лихви по ДЦК с настъпил падеж в размер на 529.8 млн. лв., в т.ч. 380.8 млн. лв. главници и 149 млн. лв. лихви, както и 1.6 млн. лв. обратно изкупени ДЦК пряко от физически лица. Общият размер на регистрираните в системата нови емисии ДЦК и плащанията по намиращите се в обращение ДЦК през този период възлезе на 1049.1 млн. лв. На вторичния пазар на ДЦК бяха регистрирани 6355 сделки с обща номинална стойност 12 312.1 млн. лв., в която най-голям дял имаха сделките за блокиране и деблокиране на ДЦК (37.6%), следвани от сделките със и за сметка на клиенти (26.6%), окончателните покупко-продажби (19.4%) и репо-сделките (16.4%). Търговията беше най-оживена в дните на първоначално придобиване на ДЦК на първичния пазар и в периодите с най-динамична промяна на средствата на бюджетните организации в търговските банки, които следва да се обезпечават с ДЦК.

Относително високият размер на сделките по блокиране и деблокиране на ДЦК бе следствие от високите равнища на бюджетните средства в търговските банки, които в изпълнение на § 24 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2006 г. и действащите указания на министъра на финансите и управителя на БНБ трябва да обезпечават наличностите по сметките на бюджетните организации чрез блокиране в полза на МФ на притежавани от тях ДЦК по вътрешния и външния дълг на правителството. В края на годината размерът на бюджетните средства в търговските банки беше 1500.6 млн. лв., при 1051.1 млн. лв. в края на 2005 г. В изпълнение на сключения с МФ договор БНБ продължи ежедневно да извършва сравнение между данните за обезпечението с ДЦК и информацията за отчетения от търговските банки общ размер на наличностите по сметките на бюджетните предприятия. Среднодневният размер по номинална стойност на блокираните за целта ДЦК по вътрешния дълг възлизаше на 893.8 млн. лв., 95.1 млн. евро и 35.6 млн. щ.д., а на ДЦК по външния дълг, в т.ч. емисия еврооблигации на ЕИБ – съответно на 24.9 млн. лв., 75.5 млн. евро и 89.1 млн. щ.д.

През 2006 г. в регистъра на особените залози (РОЗ), създаден в БНБ в съответствие със Закона за особените залози, бяха извършени вписвания на обстоятелства относно учредяване и заличаване на залози върху ДЦК общо в размер на 40 млн. лв.

В края на годината в системата за сетълмент на ДЦК (СДЦК) се водеха общо 2404 сметки, от които 83 сметки за ДЦК на емитента (МФ), 897 сметки, отчитащи собствения портфейл от ДЦК на участниците, 949 сметки за ДЦК – собственост общо на клиенти на първичните дилъри, и 475 сметки за ДЦК с наложена тежест. Общият размер ДЦК по номинална стойност, регистрирани по тези сметки, бе 2955.8 млн. лв.

Развитие на системите

Развитието на системите през 2006 г. се осъществяваше в съответствие със Стратегията за развитие на БНБ в периода 2004–2009 г. и Стратегията на МФ за управление на държавния дълг за периода 2006–2008 г. През юни беше въведена нова, модернизирана версия на Информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР) с реализиран уебинтерфейс за онлайн достъп на банките – депозитари на бюджетни средства, за зареждане на данните и следене на резултатите от тяхната обработка. Посредством тази технология беше ускорен процесът на трансфер на информацията и изготвянето на различни видове справки съобразно потребностите на МФ за управление на бюджетните наличности, като бяха минимизирани системните и другите рискове. Беше извършена необходимата техническа подготовка и бяха проведени свързаните с това тестове, което позволи от началото на 2007 г. БНБ да изпраща на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити (общо 45 министерства и ведомства) обобщена информация за салдата по техните сметки, отчетени от обслужващите банки, под формата на електронен документ, подписан с универсален електронен подпис.

В съответствие със съгласувания с МФ график за поетапно разширяване на функционалността на АДЦК през отчетния период беше доразвита системата в частта на подписките за замяна на ДЦК от една емисия с ДЦК от други емисии. Извършени бяха и необходимите промени, осигуряващи безпроблемно функциониране на системата след въвеждането на международен номер на банковата сметка (*IBAN*). С цел подобряване и ускоряване на връзката с участниците на пазара на ДЦК бяха създадени необходимите условия кореспонденцията с първичните дилъри да се осъществява по електронен път чрез прилагането на сертификата за универсален електронен подпис.

Реализираните нови функционалности в модернизираната електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕCPOT), въведена в експлоатация през май 2006 г., бяха отчетени в ежегодно актуализираните въпросници на специализираните международни институции, като Асоциацията на глобалните попечители (*Association of Global Custodians*), Томас Мъри (*Thomas Murray*) и Комитета по платежни и сетълмент системи (CPSS)/Международната организация на комитетите по ценни книжа (*IOSCO – Disclosure Framework*). Общото мнение на участниците в пазара на ДЦК, изразено в периодично представяните от тях аналитични оценки, е, че сключването на сделки с ДЦК е значително улеснено при оперирането с новата ЕCPOT и предложените от БНБ промени са повлияли благоприятно върху развитието и ликвидността на вторичния пазар на ДЦК.

През юни стартира проект за технологично обновяване и функционално разширяване на системата РОЗ. С проекта се предвижда по-пълното интегриране на РОЗ в сложния комплекс от системи, обслужващи Депозитара на ДЦК в БНБ, както и разширяване функционалностите на системата чрез автоматизиране на процесите по извършването на всички видове вписвания, изготвяне на значително повече и по-детайлни справки за учредени заложи върху ДЦК, намаляване на оперативния риск на системата и др.

Наред с работата по развитието и усъвършенстването на оперативните системи продължи дейността по проучване на текущите европейски инициативи, свързани с постигането на сигурна и интегрирана инфраструктура на европейския пазар на ценни книжа. Конкретните инициативи в тази област се изразяват във: решенията на подкомитета „Европейски пазар на държавни облигации и бонове“; мерките за ликвидирание на барьерите пред осъществяването на ефективен презграничен клиринг и сетълмент, групирани в три основни категории според докладите на *Групата Джованини (Giovannini Reports/Giovannini Barriers)* – техническа/правна практика, данъчно третиране и правна сигурност; проекта за изграждане на Единна зона за плащания в евро (СЕПА); проекта на ЕЦБ TARGET2 – ценни книжа (*T2S*), с който се предвижда до 2013–2014 г. да се централизира сетълментът на всички ценни книжа в евро в рамките на страните –

членки на ЕС; Кодекса на поведение (*Code of Conduct*), с който Европейската комисия даде възможност на участниците да изпълнят целите в областта на клиринг- и сетълмент-услугите в ЕС. С Кодекса се цели до 2008 г. да бъде постигната ценова прозрачност на предоставяните услуги, оперативна съвместимост между системите, свободен достъп до тях и детайлно разграничаване и счетоводно отчитане на базовите услуги, предлагани главно от депозитарите на ценни книжа.

Във връзка с тези документи и участието на представители на МФ и БНБ в работните групи и комитети към ЕС се изготвиха становища и позиции по въпросите, свързани с пазара на държавни дългови инструменти и неговото развитие. Акцент беше поставен върху работата по текущото следене и проучване на всички публикации, отнасящи се до проекта на ЕЦБ *T2S*. В края на годината българската финансова общност беше уведомена за основната концепция за проекта.

През декември започна съвместна работа с МФ по проучване опыта на държавите – членки на ЕС, по прилагането на Директива 2004/39/ЕО относно пазарите на финансови инструменти и нейното влияние върху определяне кръга на участниците в пазара на държавен дълг и върху системите за търговия и сетълмент на ДЦК. Успоредно с това започна работата по туининг проект за изграждане в БНБ на система за управление на оперативния риск в съответствие с изискванията на ЕЦБ, в който като пилотни структури бяха включени системите АДЦК и ЕСРОТ. За целта операторите на системите участваха в разработването на политиката на БНБ за управление на оперативния риск, с която се очертават целите, принципите, обхватът и етапите на процеса, участниците и техните отговорности.

IX. Европейска интеграция и международни отношения

Европейска интеграция

В годината, предхождаща членството на България в ЕС, БНБ фокусира усилията си върху завършване на процеса на хармонизация на българското законодателство в банковата и финансовата сфера с изискванията на правото на Европейския съюз, върху подготовката на банковата общност за успешно прилагане на нормативната уредба и за повишаване информираността на обществеността за институциите и интеграционните процеси в банковия сектор²⁵. Изграждането на капацитет и подготовката на БНБ за членство в ЕСЦБ представляваха важна задача, за изпълнението на която решаващо значение имаха задълбочаващите се взаимоотношения с ЕЦБ и сътрудничеството с централните банки от страните – членки на ЕС.

В края на 2005 г. УС на БНБ взе решение всички законопроекти в банковата сфера да бъдат изготвени през първата половина на 2006 г., което позволи те да бъдат обсъдени и приети от Народното събрание достатъчно рано преди датата на членство на страната в ЕС, осигурявайки време на банковия сектор за подготовка по прилагането им от началото на 2007 г.

През 2006 г. напълно бяха транспонирани в българското законодателство изискванията на следните директиви:

- Директива 2006/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно предприемането и осъществяването на дейност от кредитни институции (поправка);
- Директива 2006/49/ЕО относно капиталовата адекватност на инвестиционните посредници и кредитните институции (поправка);
- Директива 2002/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно допълнителния надзор над кредитните институции, застрахователните предприятия и инвестиционните посредници към един финансов конгломерат, и за изменение на Директиви 73/239/ЕИО, 79/267/ЕИО, 92/49/ЕИО, 92/96/ЕИО, 93/6/ЕИО и 93/22/ЕИО на Съвета и Директиви 98/78/ЕО и 2000/12/ЕО на Европейския парламент и на Съвета;
- Директива 89/117/ЕИО на Съвета относно задълженията на клоновете на кредитни институции и на финансови институции, установени в държава-членка, чиито главни управления се намират извън тази държава-членка, относно публикуването на годишни счетоводни документи;
- Директива 2000/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно предприемането, осъществяването на дейност и надзора над дейността на институциите за електронни пари;
- Директива 2001/24/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно оздравяването и ликвидацията на кредитни институции;
- Директива 87/102/ЕИО относно сближаването на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите-членки относно потребителския кредит и изменящите я Директива 90/88/ЕИО и Директива 98/7/ЕО;
- Директива 2002/47/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно финансовите обезпечения;
- Директива 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно дистанционна търговия на потребителски финансови услуги;
- Директива 86/635/ЕИО на Съвета относно годишните счетоводни отчети и консолидираните отчети на банки и други финансови институции.

²⁵ БНБ участва активно в хармонизиране на законодателството и в работата на работни групи в следните области: свободно предоставяне на услуги, свободно движение на капитали, икономически и паричен съюз, статистика, защита на потребителите и тяхното здраве, финансов контрол, Лисабонска стратегия.

Изискванията на тези директиви бяха въведени в българското законодателство чрез изготвянето и приемането на редица закони и подзаконови актове:

- Закон за кредитните институции, приет от Народното събрание през юли 2006 г.;
- Закон за потребителския кредит, приет от Народното събрание през юни 2006 г., който осигурява ефективна защита на потребителите при предоставяне на потребителски кредит, като за целта в него са предвидени редица задължения за кредитодателите, както и други средства за гарантиране правата на потребителите;
- Закон за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати, приет от Народното събрание през юли 2006 г.;
- Закон за договорите за финансово обезпечение, приет от Народното събрание през август 2006 г.;
- Закон за предоставяне на финансови услуги от разстояние, приет от Народното събрание през декември 2006 г.;
- Наредба № 7 за големите експозиции на банките, приета през декември 2006 г.;
- Наредба № 8 за капиталовата адекватност на кредитните институции, приета през декември 2006 г.;
- Наредба № 21 за изискванията към формата, структурата и съдържанието на финансовите отчети, които се съставят от кредитни и финансови институции, на Министерството на финансите, приета на 29 декември 2006 г.

Ангажиментите, поети в преговорния процес и отнасящи се до хармонизацията на правната рамка в областта на банковия и финансовия сектор, бяха изпълнени до края на 2006 г., без да се искат преходни периоди или изключване на кредитни институции от обхвата на директивите. Транспонирането на разпоредбите на Директиви 2006/48/ЕО и 2006/49/ЕО нарежда България сред първите държави, въвели изискванията на двете директиви в националното си законодателство. Експерти от БНБ консултираха терминологично изработването на българската езикова версия на европейското законодателство в областите от компетентност на централната банка, като над 90% от тези преводи бяха анализирани преди края на 2006 г.

С цел повишаване на взаимната информираност и сътрудничество през 2006 г. БНБ изготви и предостави на Народното събрание и на публичните институции редица информационни материали, отнасящи се до правото на ЕС в областите от компетентност на централната банка. Като част от политиката ѝ за запознаване на широката общественост и банковия сектор с нормативните промени във връзка с членството в ЕС БНБ организира две проучвателни посещения на български журналисти съответно в ЕЦБ и в ЕИБ. През декември с финансовата подкрепа на Американската агенция за международно развитие БНБ съвместно с Комисията за финансов надзор и Фонда за гарантиране на влоговете в банките организираха семинар за журналисти на тема „Интегритет и развитие на финансовата система: комуникационни предизвикателства“.

БНБ със съдействието на Асоциацията на търговските банки изготви и разпространи брошура, запознаваща широката общественост с функционирането на Помирителната комисия за платежни спорове, която бе създадена в съответствие с изискванията на Директива 97/5/ЕО относно презгранични кредитни преводи и Препоръка 97/489/ЕО.

Подготовката на БНБ за участието ѝ в ЕСЦБ се осъществяваше в съответствие с приетия от УС на БНБ през април 2005 г. План за действие за изпълнение ангажиментите на БНБ във връзка с участието ѝ в ЕСЦБ. Прегледът на изпълнението му, който беше направен през ноември 2006 г., констатира, че дейностите са осъществени и приключени в рамките на заложените срокове. Планът за действие беше разширен, като бяха включени нови дейности и анга-

жименти в съответствие с разширяването на процесите на интеграция на БНБ в ЕСЦБ и възникващи задължения, произтичащи от нови решения на институциите на ЕС.

За гарантиране на успешното участие на представителите на БНБ в комитетите и работните групи към ЕСЦБ и ЕС беше реализирана програма за обучение и квалификация на служителите. През 2006 г. беше въведена и нова система за координиране на дейностите, свързани с работата на ЕСЦБ – Система за управление на документообмена между БНБ и ЕЦБ/ЕСЦБ и други органи на ЕС. Това позволи на БНБ да се справи с предизвикателствата на присъединяването и активно да участва в работата на над 26 комитета и 44 работни групи, без да увеличава броя на служителите си.

Задълбочаването и интензифицирането на двустранните отношения на БНБ с ЕЦБ имаше важен принос за подготовката на централната банка за членство в ЕСЦБ. През 2006 г. президентът на ЕЦБ г-н Жан-Клод Трише направи две посещения в България. В рамките на двустранния диалог с ЕЦБ делегация от БНБ, ръководена от управителя, проведе срещи с президента, Управителния съвет и Изпълнителния съвет на ЕЦБ, на която бяха обсъдени плановете и основните предизвикателства, съпътстващи процеса на интеграция на страната в ЕС.

Управителят на БНБ участва като наблюдател в проведените заседания на Генералния съвет на ЕЦБ. Служители на БНБ участваха в заседанията на 12-те комитета на ЕСЦБ и Конференцията за човешките ресурси, както и в някои от работните групи към тях, което даде възможност за придобиването на знания и опит от особена важност за бъдещото членство на БНБ в ЕСЦБ и Евросистемата.

Освен в комитети и работни групи към ЕСЦБ представители на БНБ взеха участие и в заседанията на други органи към Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия. Управителят на БНБ участва в неформалните срещи на Съвета на министрите от ЕС по финансовите и икономическите въпроси, а представители на БНБ участваха в заседанията на Икономическия и финансов комитет (*EFC*) и неговите подструктури, Комитета на европейските банкови надзорни органи (*CEBS*) и неговите работни групи, Европейския банков комитет (*EBC*), Европейския комитет за финансовите конгломерати (*ECFC*) и Междинния комитет за финансовите конгломерати (*IWCFC*).

Международни отношения

Значимо събитие на 2006 г. беше Тринадесетата среща на управителите на централните банки на франкофонските държави на тема „Финансова стабилност и икономическа интеграция“ (11–13 май), организирана у нас по покана на управителя на БНБ. Годишните срещи на управителите на централните банки на франкофонските държави се провеждат от 1994 г. по инициатива на централната банка на Франция, като България е първата държава от Централна и Източна Европа, в която се провежда такава среща. Присъстваха представители на 27 централни банки на франкофонски държави, като особена чест за БНБ като домакин на срещата бе участието на президента на ЕЦБ Жан-Клод Трише. Дискусиите засегнаха проблемите на системния риск и стабилността на банковата система, глобалните дисбаланси, преките чуждестранни инвестиции в банковата система, надзора на банковата система и предизвикателствата, свързани с прилагането на Базел II, финансовите конгломерати, кредитния растеж. Бяха обсъдени и институционалните аспекти в дейността на централните банки (независимост, прозрачност, отчетност), както и въпросите, свързани с участието в процеса на регионална интеграция (например в еврозоната или в зоната на франка). По покана на управителя на Швейцарската национална банка следващата среща на управителите ще се проведе през 2007 г. в Берн.

Важна форма на сътрудничество между централните банки е участието на управителя на БНБ в провежданите редовни срещи на управителите на централните банки – акционери в БМР. Представители на БНБ активно участваха

в семинари, организирани от БМР, както и в редовната среща по въпросите за координиране на техническото сътрудничество. На годишната среща на Борда на управителите на БМР беше решено да бъде изплатен на акционерите дивидент в размер на 245 СПТ на акция. Сумата на дивидента за БНБ възлиза на 1.9 млн. СПТ.

През юли 2006 г. БНБ съвместно с ЕИБ организира семинар на тема „Мобилизиране на вътрешни и външни финансови ресурси“. На семинара бяха поканени за участие всички търговски банки в България, като по този начин БНБ спомогна за разширяването на сътрудничеството между ЕИБ и банковата общност в страната.

В началото на август управителят на БНБ взе участие в Шестнадесетото заседание на Клуба на гуверньорите на централните банки на страните от Централна Азия, Черноморския и Балканския регион, което се проведе при домакинството на централната банка на Руската федерация в град Иркутск.

След успешното приключване през 2005 г. на двегодишните двустранни споразумения на БНБ с централните банки на Франция и Нидерландия през октомври 2006 г. беше одобрен договорът за нов двегодишен туининг проект *Подготовка на Българската народна банка за пълноправно членство в ЕСЦБ и Евро-системата*, финансиран по програмата ФАР, който ще бъде осъществен със съдействието на консорциум от централните банки на Франция, Нидерландия и Италия. Дейностите по проекта са съсредоточени в девет подкомпонента – банков надзор, анализи и проучвания, комуникационна политика, платежни системи, счетоводство и отчетни системи, статистика на платежния баланс, система за управление на риска, касови операции и финансови пазари. Изпълнението на дейностите по проекта започна успешно и в съответствие със сроковете.

С посещение на управителя на БНБ започна двустранен диалог и сътрудничество с централната банка на Германия, с чиято помощ през следващите 2–3 години ще бъдат осъществени няколко проекта в различни области на банковото дело – платежни системи, подготовка за въвеждане на еврото, управление на валутните резерви и др.

През септември беше подписано Споразумение за сътрудничество с централната банка на Руската федерация, което предвижда обмен на информация между двете институции по важни икономически, юридически, финансови и банкови въпроси, както и редовно организиране на срещи.

Продължиха дейностите по проекта „Интегритет на финансовия сектор“, който се реализира с финансовата помощ на Американската агенция за международно развитие (USAID). Три са основните области, обхванати от този проект: борба срещу прането на пари, подобряване регулациите на финансовия сектор и увеличаване прозрачността на финансовата система. Проведено бе обучение относно мерките в борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, осъвременяване процедурите за извършване проверки на място, съставяне на матрица на рисковете, разработване на отчетен формат и др. В рамките на проекта и със съдействието на Националния институт на правосъдието бяха проведени два семинара за представители на съдебната система с участието на БНБ, КФН и Фонда за гарантиране на влоговете в банките с цел насърчаване координацията в работата между регулаторните органи и представителите на съдебната система, запознаване с новостите в статута на регулаторните органи и промените, произтичащи от новата правна рамка за финансовия сектор. Беше предоставена консултантска помощ за изграждането на нов, модерен касов център, който ще отговаря на всички изисквания (включително тези на ЕЦБ), свързани с управлението на процеса на паричното обращение. В областта на комуникациите бе направен анализ на вътрешните, външните и междуведомствените комуникации със съответни препоръки за подобряването им. Бяха организирани и няколко семинара, в които участваха и служители на БНБ – „Умения за ефективно ръководство“, „Умения за ефективна презентация“.

ция“, както и семинар на тема „Рамката на рисков базирания надзор“, организиран от Канадския надзорен орган (*OSFI*).

През 2006 г. БНБ оказва техническа помощ чрез специализирани семинари за централната банка на Албания, централната банка на Македония и паричните власти на Косово по въпроси, свързани с процеса на европейска интеграция, хармонизация на законодателството с правото на ЕС, платежни системи, статистика, управление на риска, счетоводство, финансово планиране и др.

БНБ подпомага правителството във взаимоотношенията му с МВФ, Световната банка и ЕБВР при определяне на целите и приоритетите в стратегиите на тези институции по отношение на България и съдейства в рамките на своите компетенции за успешно изпълнение на споразуменията с тях. През годината БНБ участва в подготовката на 56-ото издание на Годишния доклад на МВФ „Валутни споразумения и валутни ограничения“ и в прегледа на МВФ по съблюдаване на стандартите и кодовете (*ROSC*). Централната банка участва в процеса на съгласуване на Стратегията за партньорство между България и Групата на Световната банка.

Х. Статистическа дейност

БНБ подготвя и разпространява информация за паричната и лихвената статистика, статистиката на лицата, осъществяващи лизингова дейност, международния резерв, информация за платежния баланс, брутният външен дълг, преките чуждестранни инвестиции, международната инвестиционна позиция, рамката за международните резерви и ликвидност, данни за вноса и износа и за тримесечните финансови сметки на сектор „Държавно управление“. Приоритет в развитието на статистиката е хармонизацията ѝ с изискванията на ЕЦБ и Евростат.

БНБ започна да събира по-детайлна информация в областта на паричната статистика за страните от ЕС, както и да получава тримесечна информация за географската структура на показателите за нерезидентния сектор. През 2006 г. бяха извършени необходимите проучвания и подготвителна методологическа работа, така че от 2007 г. в съответствие с изискванията на Регламент 13 на ЕЦБ списъкът на отчетните единици за целите на паричната статистика да бъде разширен с двата фонда на паричния пазар, появили се през 2006 г.

С цел пълно внедряване през 2007 г. на изискванията на ЕЦБ в областта на лихвената статистика по депозити и кредити бяха разработени *Методологически указания по лихвена статистика* и *Ръководство по прилагането им съгласно Регламент 18 на ЕЦБ* (ЕЦБ/2001/18), както и *Сборник с примери за изчисляване на лихвените проценти* и *Въпроси и отговори по прилагането на методологическите документи по лихвена статистика*. В съответствие с изисквания на ЕЦБ бяха подготвени *Указания за определяне на дългосрочния лихвен процент за целите на конвергенцията* и съгласувани с МФ. Беше разработена и въведена информационна система, осигуряваща изчисляване на ежедневните и месечните стойности на дългосрочния лихвен процент, а от декември 2006 г. БНБ изпраща тази информация в ЕЦБ.

В процес на разработване са методологии за събиране на данни от инвестиционните фондове, застрахователните дружества и пенсионните фондове.

От началото на 2006 г. влезе в действие нова система за събиране и обработка на данни от търговските банки в областта на платежния баланс на база „трансакция по трансакция“. С въвеждането ѝ и с разработването на нова система за компилиране на платежния баланс бе изпълнен поетият пред ЕЦБ и Евростат ангажимент за предоставяне на данни за платежния баланс с географска структура. С въведеното статистическо приложение към платежните нареждания при преминаването към *IBAN* търговските банки и техните клиенти бяха улеснени при събирането на информация за трансакциите между местни и чуждестранни лица.

Новата методология за оценка на вноса по цени *FOB* и на приходите и разходите по товарния транспорт, разработена съвместно от БНБ и НСИ, беше въведена през март 2006 г. При нея се използва диференциран подход за оценка в зависимост от страната-вносител, от типа на стоката и от типа на използвания транспорт и националност на превозвача. Въвеждането ѝ даде възможност за по-точно отчитане на приходите и разходите на товарния транспорт, в т.ч. по тип на превозното средство и по географска структура. Беше разработена и въведена Методология за оценка на потоците, дължащи се на неофициална заетост на български граждани в чужбина. Въведени бяха нови тримесечни форми за отчитане на портфейлните инвестиции на инвестиционните посредници и техните клиенти и първичните дилъри на държавни ценни книжа. Продължи работата по създаването на база данни за ценни книжа от типа „ценна кни-

га по ценна книга“. Започна публикуването на международната инвестиционна позиция на страната по тримесечия в съответствие с международните методологически изисквания, както и на тримесечни данни за размера на преките инвестиции в страната и в чужбина.

През годината беше извършена подготвителна работа във връзка с организацията и провеждането на представително извадково проучване на границата сред пътуващите български и чужди граждани, което предстои да започне през 2007 г. Целта на изследването е да се подобри методологията за отчитане на данните за статията *Пътувания* и на други статии на платежния баланс.

През 2006 г. БНБ съвместно с МФ и НСИ започна работа по съгласуване на методологиите и изготвяне на държавната финансова статистика в съответствие с изискванията на Насоки 2005/5 на ЕЦБ, както и на тримесечни финансови сметки на сектор „Държавно управление“, за подготовката на които БНБ разработи съответната методология в съответствие с изискванията на Регламент 501/2004 на Европейския съвет.

През декември 2006 г. във връзка с предстоящото членство на БНБ в ЕСЦБ на посещение в БНБ беше мисия на главна дирекция „Статистика“ на ЕЦБ. На срещата беше обсъдена готовността на БНБ в областта на статистиката.

XI. Изследователска дейност

Икономическите изследвания, анализите на процесите в българската икономика и макроикономическите прогнози, изготвяни в БНБ, подпомагат ръководството на банката при вземане на решения, както и при формиране на позиции по въпросите на икономическата политика. Изследователската дейност през 2006 г. имаше като приоритети развитието на макроикономическите модели, използвани за анализ и прогнозиране на тенденциите в развитието на българската икономика, изследването на процесите на номинална и реална конвергенция, както и изучаването на историята на централните банки.

Специализираните изследвания по линия на Плана за изследователската дейност за 2005–2006 г. подпомагат дейността на БНБ, като предлагат анализи на конкретни икономически процеси и сектори, а също така разработват и инструментариум за прогнозиране и анализ на икономическата политика. През 2006 г. успешно беше завършена работата по Плана за изследователската дейност за 2005–2006 г. През годината бяха направени разработки по теми, свързани с изследване и моделиране на процесите на номинална и реална конвергенция, трансмисионния механизъм, външната търговия и извличането на информация за лихвените проценти от цени на деривати. Резултатите от изследванията се представят в технически доклади и на семинари, организирани от БНБ, на които участват експерти в съответната област от други институции, научни и неправителствени организации.

С цел подобряване на системата за моделиране и прогнозиране през юни 2006 г. от страна на МВФ беше оказана техническа помощ при разработването на динамични стохастични модели на общо равновесие. В рамките на техническата помощ беше направена обща оценка на изградения инструментариум за симулиране на различни макроикономически сценарии и за прогнозиране, бяха отпраздавани препоръки и набелязани области за доразвиване.

В рамките на двегодишния туининг проект се съдържа компонент, свързан с развитието на изследователската дейност и с подготовката за операции по паричната политика, съответстващи на добрите практики на ЕЦБ. По линия на този компонент беше направен преглед на текущия статус на инструментите за макроикономическо моделиране, разработени в БНБ, и бяха формулирани препоръки за разширяване и усъвършенстване на съществуващия инструментариум.

През април 2006 г. се състоя първата среща на Мрежата за изследване на паричната и финансовата история на Балканите, в която участваха представители на централните банки на балканските страни, Австрия, Франция, както и известни историци икономисти от академични институции от България, Гърция, Турция, Сърбия, Словения, Хърватия, Великобритания, Франция. Мрежата за изследване цели да задълбочи и систематизира знанието за паричната и финансовата история на балканските страни, да засили сътрудничеството между балканските централни банки. В резултат на дискусиите бе взето решение да се работи за изготвянето на унифицирана и хармонизирана историческа база данни за основните икономически и парични променливи на страните от региона, което да се впише в цялостен проект за сравнителна парична история на Балканите. През октомври 2006 г. се проведе първата среща на специално създадената работна група по изграждането на историческата база данни. На срещата бяха представени резултати от проучвания за наличността на исторически данни за някои от страните – участници в мрежата, бяха обсъждани сроковете за следващите етапи от работата и варианти за представяне на получените резултати.

През 2006 г. бе създаден Програмен съвет на БНБ за проучвания и публикации по финансова и банкова история. В изпълнение на разработената от него програма бе поставено началото на две издателски поредици, чиито първи публикации бяха издадени през годината. В поредицата „История на финансите и банковото дело. НАСЛЕДСТВО“ бе отпечатан томът „Марко Рясков. Спомени и документи“, посветен на живота и делото на именития български банков и финансов деятел от началото на XX век. В другата поредица „История на финансите и банковото дело. ИЗСЛЕДВАНИЯ“ излезе от печат сборник с разработките на участниците в първата Обща среща на Мрежата за изследване на паричната и финансовата история на Балканите.

Програмата за гост-изследователи подпомага изследователската дейност на БНБ и съдейства за установяване на ползотворно сътрудничество с експерти от България и от други страни по теми, представляващи интерес за БНБ. През 2006 г. по програмата за гост-изследователи работиха петима участници. Темите на изследванията бяха в областта на моделиране на кредитната активност в България, разработване на малък динамичен стохастичен модел на общо равновесие, оценяване на финансовата стабилност от макроикономическа гледна точка, изследване на трансмисията на валутно-курсните колебания и изграждане на база данни с българската историческа банкова и финансова статистика за периода 1878–1989 г.

През 2006 г. продължи успешно да функционира и наложилата се вече издателска поредица на БНБ „Дискусионни материали“. Нейният обновен и разширен Редакционен съвет модернизира механизмите за подбор и тематиката на публикуваните материали и активизира включването на публикациите в международния научен обмен. През годината бяха проучени и рецензирани 16 нови разработки, 5 от които бяха отхвърлени, 5 излязоха от печат в рамките на 2006 г., а работата по преработката и издаването на останалите продължава.

XII. Информационна инфраструктура

Развитието и усъвършенстването на информационните системи на БНБ е важен приоритет в политиката ѝ. През 2006 г. в процес на реализация бяха множество проекти, свързани както с инфраструктурата на банката, така и засягащи цялостната информационна инфраструктура на банковата система, като един от тези проекти беше въвеждането на международния стандарт за банкови сметки *IBAN*, който завърши успешно в края на първото полугодие на 2006 г. Изпълнението на този проект беше свързано със значителни промени в информационните системи, обслужващи платежните системи – РИНГС, БИСЕРА, БОРИКА, СДЦК, информационната система на ЦД и информационните системи на търговските банки. Бяха осъществени необходимите промени във всички останали приложни системи, свързани с модернизация и технологично обновяване.

През 2006 г. приключи работата и в БНБ бяха внедрени няколко проекта, свързани с подобряване на дейностите и ефективността ѝ. В съответствие с приетите срокове приключи внедряването на нова система за управление на валутните резерви (*Trema FinanceKit*) и от септември тя е вече в експлоатация. Успешно завърши проектът и вече функционира модернизираната версия на Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с безлични ДЦК (ЕСРОТ), базирана на съвременни технологии, с нови функционални възможности, осигуряващи регистрация и сетълмент на сделките в реално време. Разработена беше нова модернизирана версия на Регистъра на особените залози, функционално свързана с ЕСРОТ. Приключи работата по проекта за изграждане на единно хранилище на данни (ЕХД) от отчетната информация за банковия надзор – завършиха фазите *Разработка и тестване* и *Обучение и внедряване*, и успешно беше извършена обработката на отчетната информация за последното тримесечие на 2006 г. Завърши работата по третия, последен етап на информационната система на паричната статистика – лихвената статистика.

През годината бяха започнати нови проекти, като с най-голямо значение за дейностите на БНБ е внедряването на нова *Основна банкова информационна система (SAP)*. Беше приключен важен етап от този проект, а именно разработването на подробни функционални и технически спецификации (*Blueprint*).

В резултат от реализацията на проекта *Политика и процедури за сигурност на информационните системи в БНБ* бе разработена и утвърдена обща *Политика за сигурност на информационните системи в БНБ*. Беше сформиран и започна работа Комитетът за сигурност на информационните системи.

В края на август успешно приключиха тестовете на изградената комуникационна връзка към инфраструктурата на ЕСЦБ. На 30 ноември беше проведена първата телеконферентна връзка, а през декември започнаха дейностите по осигуряване на достъп на потребители от БНБ до системи на ЕСЦБ.

През 2006 г. продължи процесът на обновяване и развитие на технологичната архитектура в БНБ. Обновени бяха значителен брой сървъри, върху които работят актуализираните версии на основните банкови системи. Продължи работата по осъвременяване на системата за гласови комуникации на БНБ с поетапна замяна на съществуващите телефонни центриали със съвременен *VoIP*-решение.

XIII. Управление на човешките ресурси

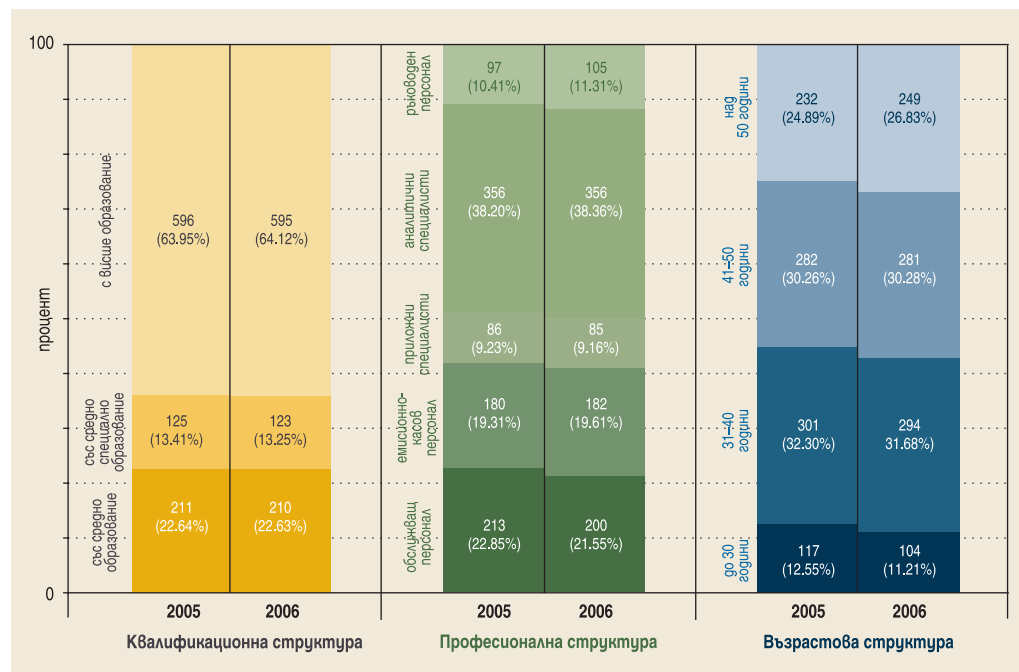
Участието на БНБ в ЕСЦБ през 2006 г. като наблюдател и през 2007 г. като член постави нови отговорни задачи пред служителите на БНБ. Допълнителните ангажименти за 2006 г., свързани с членството на страната в ЕС от януари 2007 г., бяха изпълнени, без да бъде увеличен заетият персонал. Списъчният брой на персонала през 2006 г. беше 928 души (932 през 2005 г.) при непроменен за последните години брой по щат от 1007 души. На база приетата през 2005 г. система за управление на човешките ресурси бяха приложени различни мерки с цел да се създадат стимули и мотивация на служителите за по-ефективно и качествено изпълнение на задачите при по-добра организация на работата и по-висока квалификация²⁶. Ръководният персонал премина курсове на обучение по мениджмънт и европейска интеграция.

Основно внимание се отделя на повишаването на професионалната квалификация в областите макроикономика, парична политика, управление на активите и риска, банков надзор, парична и банкова статистика, счетоводство, банково и финансово право, управление на човешките ресурси, вътрешен одит. Повишаването на образователното ниво и квалификацията на служителите се реализират въз основа на целева програма за обучение, която включва семинари, участия в дистанционни програми за обучение или в курсове, организирани от международни финансови институции.

Структура на персонала

(към 31 декември на съответната година)

(брой, процент)

Източник: БНБ.

²⁶ Стратегията на БНБ в областта на човешките ресурси се изпълнява на база система от документи: „Правила за атестиране на служителите в БНБ“, „Правила за подбор на персонала в БНБ“, „Вътрешни правила за организация на работната заплата“, „Етичен кодекс на служителя на Българската народна банка“, „Вътрешни правила за провеждане на стаж в БНБ“, „Вътрешни правила за повишаване на образованието и професионалната квалификация на служителите на БНБ“.

Общо 43 служители участваха в различни дистанционни програми за обучение в България, в т.ч. 24 в програми на Международния банков институт, 5 в програмата *Сертифицирани финансови аналитици (Chartered Financial Analysts)*, 3 в програмата *Сертифицирани вътрешни одитори (Chartered Internal Auditor)* и 11 – в сертификационна програма на *CISCO*-академия към Техническия университет, София. Реализирани са 235 участия в краткосрочни специализирани семинари и курсове и 160 участия в различни курсове и семинари, организирани от чуждестранни банки и финансови институции (МВФ, JVI – Виена, централните банки на Франция, Австрия, Великобритания, Германия, Словения, Нидерландия, Чехия, Швейцария, както и БМР – Базел, и др.). Значителна част от разходите за тези обучения бяха поети от организаторите. За повишаване на квалификацията допринесоха организирани през 2006 г. краткосрочни назначения на служители на БНБ в ЕЦБ.

През учебната 2005–2006 г. 28 служители повишаваха образованието си без откъсване от работа. За степен „доктор“ се подготвяха 6 души и 1 защита докторат, за „магистър“ – 9 души (4 завършиха), за бакалавър – 9 (4 завършиха) и за „специалист“ – 4 (1 завърши).

Обучението по чужди езици е насочено към постигане на определените в длъжностните характеристики нива на владение на английски и други чужди езици, като през 2006 г. 67% от служителите на БНБ са постигнали изискваното ниво на владение на чужд език, над 12% имат по-високо ниво, а 8% усвояват втори чужд език. Проведени бяха специализирани езикови курсове за юристи, както и курсове за поддържане на езиковите нива.

Подборът на нови служители беше ориентиран към подобряване на квалификационната, професионалната и възрастовата структура на персонала. През годината 65 служители са постъпили на работа, а 69 са напуснали (включително пенсионираните). Кратко въвеждащо обучение бе проведено на 48 новопостъпили служители.

БНБ организира всяка година стажове за студенти от последен курс на степен „бакалавър“ и обучаващи се за степен „магистър“. Стажантите имат възможност под ръководството на квалифицирани специалисти да получат допълнителни знания за функциите и дейността на централната банка и да участват в изпълнението на съответстващи на знанията им задачи. Те се включват в работата по изпълнението на научноизследователски проекти на банката или подготвят и представят свои изследователски проекти. През 2006 г. 24 студенти са били на стаж в БНБ.

През 2006 г. бяха приети промени в уредбата за отпускане на едногодишни стипендии на студенти, като, считано от 2007 г., БНБ отпуска две едногодишни стипендии за студенти „магистри“ и една годишна стипендия за докторант.²⁷

Специалисти от БНБ участват активно в подготовката на бъдещи кадри за националната икономика като преподаватели във висши учебни заведения и като лектори в Международния банков институт.

²⁷ Информация за размера на стипендиите и условията за кандидатстване е представена на интернет страницата на БНБ.

XIV. Управление на собствеността

БНБ ползва предимно собствени сгради и имоти, което осигурява необходимата степен на независимост, сигурност и защита, изискващи се за институцията като централната банка. Дейностите, свързани с управлението на недвижимите дълготрайни материални активи, се изпълняват в съответствие с приетата Стратегия на строителство, реконструкция и поддръжка на сградния фонд на БНБ за периода 2004–2009 г. и включват: реконструкция и модернизация на съществуващите фондове, съобразени с нуждите на БНБ, и привеждането им в съответствие с изискванията на държавните и общинските органи; придобиване или освобождаване от собственост, когато функционалните промени изискват това.

Основните разходи по управление на недвижимите имоти през 2006 г. бяха свързани със завършването на строителството и издаването на разрешение за ползване на офис сграда на ул. „Позитано“ № 7 в София, където през септември бяха преместени дейностите на БНБ по фискалното агентство. Извършени бяха текущ ремонт, подготовка на помещения за монтиране на техника и климатизиране на технически помещения в двете административни сгради в София (сградата на пл. „Княз Александър Батенберг“ № 1 и на ул. „Московска“ № 7) и регионалните каси на БНБ в Пловдив и в Плевен. Текущ ремонт беше предприет в двете почивни станции – във Варна и в Приморско. Във връзка с проекта за изграждане на касов център в София на бул. „Цариградско шосе“ № 117 (местността „Къро“) бяха извършени редица подготвителни дейности: демонтаж на незавършено строителство и разчистване на терен, урегулиране на границите на парцела, проектиране.

С цел подобряване на управлението на недвижимите имоти през 2006 г. БНБ се освободи от собственост на имот, намиращ се в София, на пл. „Славейков“, чрез провеждане на открит търг за продажба.

В съответствие с приетата Стратегия за развитие на автотранспорта за периода 2004–2009 г. през 2006 г. автопаркът на БНБ беше обновен с 6 нови автомобили. На бюджетни организации бяха безвъзмездно предоставени 10 употребявани автомобили.

За 2006 г. процентът на усвояване на средствата, предвидени в бюджета на БНБ за поддръжане и ремонт на недвижимото и движимото имущество на БНБ, е, както следва:

- Ремонт на сгради – 111.2%;
- Ново строителство, реконструкция и модернизация – 42%;
- Закупуване на офис мебели и канцеларско оборудване – 95.4%;
- Придобиване на нови автомобили – 90.3%;
- Разходи за топлинна енергия – 81.4%;
- Разходи за електрическа енергия – 85.5%;
- Абонаментно поддържане на техника – 101.8%;
- Застраховки на сгради, имущество, автомобили – 93.7%.

По-ниският процент на усвояване на средствата за ново строителство, реконструкция и модернизация се дължи на факта, че не бяха реализирани предвидените строителни дейности по специалните обекти на БНБ и за реконструкцията на блок „Г“ и блок „Д“ от сградата на БНБ на пл. „Княз Ал. Батенберг“ № 1, както и на разходването на по-малко от предвидените средства за демонтаж на незавършеното строителство на терена, определен за бъдещето изграждане на касов център на бул. „Цариградско шосе“ № 117.

XV. Вътрешен одит

През 2006 г. бяха одитирани основни дейности и обекти на БНБ – парична политика; поддържане на платежни системи; поддържане на банкнотно-монетното обращение; агент на правителството; информационно-аналитична и административна. Бяха извършени 16 одита съгласно утвърдената от Управителния съвет Годишна програма.

В областта на паричната политика бяха проведени оперативен одит и одит за съответствие на поддържането на оптимални касови наличности, стратегическия и логистичен запас. Извършен беше преглед за спазване на вътрешните правила, изпълнение на функциите и отговорностите при съхранение, приемане, предаване и отчитане на банкнотите и монетите и оценка на деждността на контролите.

Целта на ИТ-одита на Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС беше да се установи съответствието на новата версия на системата с бизнес изискванията, да се проучат предстоящите промени във връзка с включването на БНБ към TARGET2 и да се оценят произтичащите от тях рискове, да се оценят прилаганите мерки за защита на мрежовия периметър на РИНГС и да се проследи изпълнението на препоръките, направени в предходни одити.

В областта на поддържане на банкнотно-монетното обращение бяха извършени одити на следните дейности: производство на монети, унищожаване на инструменти, изтегляне от обращение и унищожаване на негодни банкноти, защита срещу фалшификати, унищожаване на макулатури от банкнотното производство.

При производството на монети беше направен оперативен одит, одит за съответствие и изпълнение на производството на монети, унищожаването на работни инструменти и оценка на системите за контрол в производствения процес. Целта на одита беше да се извърши преглед по спазването на нормативната уредба, да се установи статусът на изпълнение на препоръките, направени в предходни проверки, и да се оцени контролът при унищожаването на инструментите.

Беше направен оперативен одит и одит за съответствие на изтеглянето от обращение и унищожаването на негодни банкноти. Целта на одита беше да се извърши преглед и анализ на наличностите, съхранението и методите за унищожаване на негодни български банкноти и монети.

Оперативният одит и одитът за съответствие на дейността по защита срещу фалшификати на отдел „Национален център за анализ“ имаше за цел да се извърши преглед на процеса по регистриране и изготвяне на експертизи на банкноти и монети със съмнение за неистинност и обмена на данни с външни организации.

Целта на одита за изпълнение и съответствие на унищожаването на макулатури и хартия за подготовка в „Печатница на БНБ“ АД беше да се извърши преглед по съхранението, контрола и унищожаването на брака и негодните инструменти от производството на нови банкноти, емисия на БНБ.

По изпълнението на функцията на БНБ като агент на правителството бяха одитирани следните системи: аукциони на ДЦК, регистър на ДЦК, информационна система за провеждане на аукциони, както и агентските договори с МФ и международни кредитори и състоянието на сметки на правителството по договори със Световната банка.

Целта на оперативния одит, на одита за съответствие и на ИТ-одита на провеждането на аукциони за продажба на ДЦК беше да се оцени адекватността на механизмите за контрол и управление на присъщите рискове, съответствието с регулативната база, надеждността на прилаганите мерки за защита на интегритета и поверителността на информацията, осигуряване наличността на използваните автоматизирани системи и непрекъсваемостта на бизнес процесите.

Оперативният и финансовият одит и одитът за съответствие на агентски договори с МФ и международни кредитори бяха извършени с цел да се проследи статусът и изпълнението на препоръките, направени при предходни проверки, да се оцени адекватността на механизмите за контрол и управление на риска, съответствието на дейностите с регулативната база, пълното, своевременно и достоверно отразяване в счетоводните регистри.

Одитът на Консолидирания финансов отчет на БНБ към 30 юни 2006 г. имаше за цел да се оцени точността и пълнотата на информацията при формирането на позициите от финансовите отчети на БНБ, достоверността на оповестяванията във финансовия отчет и съответствието им със счетоводната политика на банката, адекватността на контролните системи, действащи при съставянето на финансовия отчет.

Беше направен оперативен одит и одит за съответствие на годишния бюджет на БНБ и изпълнението му за периода януари – юни 2006 г. Извършен беше преглед на процесите на съставяне, наблюдение, изпълнение и отчитане на бюджета.

Извършени одити през 2006 г. по функции на БНБ

Функции на БНБ	Извършени одити
Парична политика	Поддържане на оптимални касови наличности Стратегически, логистичен, оперативен резерв
Поддържане на платежни системи	Одит на РИНГС. Интерфейси
Поддържане на банкнотно-монетното обращение	Производство на монети Унищожаване на работни инструменти Изтегляне от обращение и унищожаване на негодни банкноти Защита срещу фалшификати Унищожаване на макулатури от банкнотното производство
Агент на правителството	Аукциони на ДЦК. Регистър на ДЦК Информационна система за провеждане на аукциони Агентски договори с МФ и МК Състояние на сметки на правителството по договори със СБ
Информационно-аналитична	Финансов отчет на БНБ към 30 юни 2006 г. Позиция на България в МВФ Изготвяне и изпълнение на бюджета на БНБ
Административна	Избор на доставчици Сключени и изпълнявани договори за доставки

Източник: БНБ.

При оперативен, финансов и одит на изпълнение на *Вътрешните правила за реда за избор на изпълнители на проектиране, строителство, доставки на стоки и предоставяне на услуги, извършвани в изпълнение бюджета на БНБ* бяха оценени ефективността на контрола при прилагането на вътрешните правила и изпълнението на сключените от БНБ договори.

В съответствие с изискванията на Международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит и Наръчника за работа на Комитета по вътрешен одит към ЕСЦБ беше извършена вътрешна оценка на качеството на дейността на звеното „Вътрешен одит на БНБ“.

През 2006 г. главният одитор и експерти от отдел „Вътрешен одит“ участваха при разработката и внедряването на важни за банката проекти – подсистема „Ковчежничество“ (*TREMA*), „Основна банкова информационна система (*SAP*)“, като усилията бяха насочени към дефинирането и дизайна на контролите в новите системи и мониторинг на проекта „Изграждане на касов център на БНБ“.

XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ

Бюджетът на БНБ е приет от Управителния съвет на банката на заседание от 8 декември 2005 г. и публикуван в ДВ, бр. 102 от 20 декември 2005 г.

I. Разходи за издръжка на БНБ

Разходите за издръжка на БНБ за 2006 г. са в размер на 59 410 хил. лв., което представлява 87.2% от годишния бюджет.

През 2006 г. БНБ е извършила разходи за паричното обращение в размер на 18 885 хил. лв., което представлява 85.8% от утвърдения бюджет. За нови парични средства (банкноти и монети) са изразходвани 17 983 хил. лв., или 88.3% от предвидените средства в бюджета на БНБ за 2006 г. В рамките на тези разходи за производство на банкноти са изразходвани 13 985 хил. лв., или 86.1% от предвидените. За производство на нови монети са изразходвани 3998 хил. лв., от които за разменни монети – 3334 хил. лв. Разходите за възпоменателни монети са във връзка с изпълнението на приетата от УС на БНБ монетна програма. Отсечена е възпоменателна монета, посветена на присъединяването на България към ЕС. Направени са разходи за проектиране на нови емисии банкноти и монети, за унищожаване на банкноти и монети, за консумативи, свързани с обработката на банкнотите и монетите. За резервни части за машините, ползвани при емисионно-касовата дейност, са извършени разходи в размер на 101 хил. лв., или 44.3% от предвиденото в бюджета. Разходите за наеми на помещенията, ползвани от служители на банката в сградата на „Печатница на БНБ“ АД, са на стойност 513 хил. лв.

Разходите за материали, услуги и амортизации са 19 652 хил. лв., което представлява 83.2% от годишния бюджет. Разходите за материали са в размер на 976 хил. лв. Най-голям относителен дял в тази група имат разходите за материални запаси (367 хил. лв.), за канцеларски материали (229 хил. лв.) и за горива и резервни части за транспорта (226 хил. лв.).

Извършени са разходи за външни услуги в размер на 9558 хил. лв., което е 75.1% от годишния разчет. По-съществени тук са разходите за системите *Bloomberg*, *Reuters*, интернет и други, за които са изплатени 1007 хил. лв., за абонаментните такси за ползване на програмни продукти – 1872 хил. лв., за такси за абонаментното поддържане на канцеларската техника – 741 хил. лв. Разходите за пощенски, телефонни и телексни услуги са в размер на 518 хил. лв., за данък сгради и такса за битови отпадъци са изплатени 957 хил. лв., за електроенергия – 365 хил. лв. Изплатените суми по договора с МВР за охрана на банката са в размер на 1549 хил. лв. За ремонт на основни сгради през годината са изразходвани 646 хил. лв.

През 2006 г. са изразходвани 358 хил. лв. (22% от утвърдения бюджет) за консултантски услуги, свързани с реализацията на проектите по внедряване на *TREMA* и *SAP*, съответно 176 хил. лв. и 124 хил. лв. Изплатени са средства за консултантски услуги по изготвяне на проекта на Закон за кредитните институции, за изготвяне на технически задания за прилагане на съвременни методи и средства за защита на новия касов център на БНБ, за изработка на методика за разработване на план за изграждане на център за възстановяване на информацията при бедствия и аварии, за оценка на недвижимо имущество, за оценка за съответствие на работни проекти относно ремонти в сградата на БНБ и др.

Банката отчита разходи за амортизации в размер на 9118 хил. лв., което е 94% от годишния разчет.

Разходите за персонал, социално и здравно осигуряване на служителите са в размер на 16 846 хил. лв., което представлява 99.7% от годишния разчет. В тези разходи, спазвайки изискванията на МСС 19 „Доходи от наети лица“, банката отрази по бюджета си настоящата стойност на задълженията си към персонала за пенсиониране и неизползван платен годишен отпуск в размер на 581 хил. лв.

Разходите, изразходвани за социална дейност, са в размер на 1816 хил. лв., което е 98.1% от годишния бюджет.

Другите административни разходи на банката са 1476 хил. лв., или 60.8% от годишния разчет. Командировките в страната са свързани основно със зареждане на регионалните касови служби на БНБ с банкноти и монети и извършване на проверки по регионалните касови служби. Командировките в чужбина са свързани предимно с участие в семинари и повишаване на квалификацията на служителите. Средствата за тези командировки са усвоени в размер на 379 хил. лв., което е 66.4% от годишния разчет. Изплатени са такси за обучение на служителите от БНБ за 652 хил. лв., отчетени са представителните и протоколните разходи на банката в размер на 272 хил. лв. и др.

Обучението на служителите на БНБ през 2006 г. е проведено в съответствие с приетата „Програма за повишаване на образованието и професионалната квалификация“. Разходите за обучение през 2006 г. са заплатени от два източника: за сметка на БНБ – 652 хил. лв., и за сметка на ЕЦБ и други международни финансови организации – 180 хил. лв.

През 2006 г. банката извърши разходи, свързани с участие в ЕСЦБ, в размер на 735 хил. лв., от които за обучение на служителите във връзка с подготовката за присъединяване на банката в размер на 18 хил. лв. Представители на банката участваха в заседанията на комисиите и комитетите, функциониращи към ЕСЦБ, като за тази цел са изразходвани 156 хил. лв. за командировки.

2. Инвестиционна програма

Средствата по раздел II „Инвестиционна програма“ са 21 882 хил. лв., като от тях са усвоени 13 932 хил. лв., или 63.7%.

В инвестиционната програма на банката съществено място заемат разходите за електронизация, които са свързани преди всичко с изпълнението на стратегията за развитие на информационните и комуникационните технологии в БНБ. През 2006 г. разходите за електронизация са общо 10 217 хил. лв., от които 3200 хил. лв. за оборудване. Това включва доставка, инсталиране и оборудване на сървъри, настолни и преносими компютри и монитори, принтери, UPS устройства. Доставено е комуникационно оборудване, скенер и мултимедийен проектор. Разходвани са средства за изграждане на структурни кабелни мрежи за централната сграда и за офисите извън централната сграда на банката.

Разходите за софтуер са 7017 хил. лв. и включват 2303 хил. лв. за стартиране на проект „Основна банкова информационна система“, 655 хил. лв. за доставка на лицензи за ПП SAP; 539 хил. лв. за лицензионно споразумение с фирма „Трема Европа АБ“; 1848 хил. лв. за извършени услуги по внедряването на *FinanceKit*, както и за развитие на съществуващите базови програмни продукти.

Извършени са разходи за ново строителство, реконструкция и модернизация за 1845 хил. лв., което е 42% от годишния разчет. Те са свързани с демонтаж на незавършеното строителство на терен, предназначен за строителни работи, за довършване строежа на допълнителна сграда за нуждите на управление „Фискални услуги“ и др. Направените разходи за строителство и реконструкция на банката са в съответствие с приетата от УС на БНБ *Стратегия за строителство, реконструкция и поддръжка на сградния фонд на БНБ за периода 2004–2009 г.*

Разходите за придобиване на технически средства за безопасност са 277 хил. лв., или 39.7% от разчетените средства, и са за разширяване и обновяване на съществуващите системи за видеонаблюдение, сигурност и защита в банката.

Съгласно приетата от УС на БНБ *Стратегия за развитие на автомобилния транспорт за периода 2004–2009 г.* за поетапно подменяне на автомобилния парк са извършени разходи за закупуване на 6 броя нови автомобили, от които 2 микробуса.

Изразходвани са средства за офис мебели и канцеларско оборудване в размер на 677 хил. лв., които включват закупуването на копирни машини, преса за топъл печат за полиграфичната база на банката, климатици и обзавеждане на новите офиси на банката извън централната сграда.

През 2006 г. за оборудване на офиса на банката в сградата на Европейската централна банка са изразходвани 79 хил. лв. Този разход включва 56 хил. лв. за доставка на пет броя *UPS*-устройства и 23 хил. лв. за лицензи за *ПП Groupwise*.

Изпълнение на бюджета на БНБ

Показатели	Отчет 30.XII.2006 г. (хил. лв.)	Бюджет 2006 г. (хил. лв.)	Изпълнение (%)
Раздел I. Разходи за издръжка на БНБ	59 410	68 092	87.2
Разходи, свързани с издръжка на паричното обращение	18 885	22 018	85.8
Разходи за материали, услуги и амортизация	19 652	23 616	83.2
Разходи за персонал и социално осигуряване	16 846	16 897	99.7
Разходи за социална дейност	1 816	1 852	98.1
Други административни разходи	1 476	2 427	60.8
Разходи, свързани с участие на БНБ в ЕСЦБ	735	1 282	57.3
Раздел II. Инвестиционна програма	13 932	21 882	63.7
Разходи за ново строителство, реконструкция и модернизация	1 845	4 390	42.0
Разходи за машини и съоръжения, обслужващи паричното обращение	151	353	42.6
Разходи за придобиване на технически средства за безопасността на БНБ	277	698	39.7
Разходи за придобиване на специални автомобили	686	760	90.3
Разходи за електронизация на БНБ	10 217	13 673	74.7
Офис мебели и канцеларско оборудване	677	710	95.4
Разходи, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	79	298	26.5
Разходи за реструктуриране на паричното обращение	0	1 000	0

XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 31 декември 2006 г.

Доклад на независимия одитор до Управителния съвет на Българската народна банка _____	81
Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка _____	82
Консолидиран отчет за доходите към 31 декември 2006 г. _____	83
Консолидиран баланс към 31 декември 2006 г. _____	84
Консолидиран отчет за паричния поток към 31 декември 2006 г. _____	85
Консолидиран отчет за изменение в капитала към 31 декември 2006 г. _____	86
Приложения към консолидирания финансов отчет _____	87

ДОКЛАД НА НЕЗАВИСИМИЯ ОДИТОР ДО УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ НА БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА БАНКА

Доклад върху финансовите отчети

Ние извършихме одит на приложените консолидирани финансови отчети на Българската народна банка (Банката) и дъщерните ѝ дружества, включващи консолидиран счетоводен баланс към 31 декември 2006 година, консолидиран отчет за доходите, консолидиран отчет за паричните потоци и консолидиран отчет за промените в собствения капитал за годината, завършваща на тази дата, както и обобщеното оповестяване на съществените счетоводни политики и другите пояснителни приложения.

Отговорност на Ръководството за финансовите отчети

Отговорността за изготвянето и достоверното представяне на тези консолидирани финансови отчети в съответствие с Международните стандарти за финансова отчетност (МСФО), приети от Европейската комисия се носи от ръководството на Банката. Тази отговорност включва: разработване, внедряване и поддържане на система за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансови отчети, които да не съдържат съществени неточности, отклонения и несъответствия, независимо дали те се дължат на измама или на грешка; подбор и приложение на подходящи счетоводни политики, както и изготвяне на приблизителни счетоводни оценки, които са разумни при конкретните обстоятелства.

Отговорност на одитора

Нашата отговорност се свежда до изразяване на одиторско мнение върху тези консолидирани финансови отчети, основаващо се на извършения от нас одит. Нашият одит бе проведен в съответствие с изискванията на Международните одиторски стандарти. Тези стандарти налагат спазване на приложимите етични изисквания, както и одитът да бъде планиран и проведен така, че ние да се убедим с разумна степен на сигурност доколко финансовите отчети не съдържат съществени неточности, отклонения и несъответствия.

Одитът включва извършване на процедури, с цел получаване на одиторски доказателства относно сумите и оповестяванията представени във финансовите отчети. Избраните процедури зависят от нашата преценка, включително оценката на рисковете от съществени неточности, отклонения и несъответствия във финансовите отчети, независимо дали се дължат на измама или на грешка. При извършването на тези оценки на риска ние вземаме под внимание системата за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансовите отчети от страна на Банката, с цел да разработим одиторски процедури, които са подходящи при тези обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на системата за вътрешен контрол на Банката. Одитът също така включва оценка на уместността на прилаганите счетоводни политики и разумността на приблизителните счетоводни оценки, направени от ръководството, както и оценка на цялостното представяне във финансовите отчети.

Считаме, че получените от нас одиторски доказателства са подходящи и достатъчни за формирането на база за изразяване на нашето одиторско мнение.

Мнение

По наше мнение, консолидираните финансови отчети дават вярна и честна представа за консолидираното финансово състояние на Българската народна банка и дъщерните ѝ дружества към 31 декември 2006 година, както и за консолидираните резултати от техните дейности, консолидираните парични потоци за годината, завършваща тогава, в съответствие с Международните стандарти за финансова отчетност (МСФО), приети от Европейската комисия.

ХТМТ България ООД

КПМГ България ООД

София, 24 април 2007
ул. "Фритьоф Хансен" 37
София 1142
България

Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка

Законът за Българската народна банка изисква Управителният съвет на Българската народна банка да изготвя финансов отчет, представящ финансовото състояние на банката и резултатите от дейността ѝ за периода.

Финансовият отчет на Българската народна банка, одобрен от Управителния съвет, е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансова отчетност, приети от Европейската комisia.

Управителният съвет на Българската народна банка носи отговорност за воденето на точни регистри, които да отразяват достоверно и по всяко време финансовото състояние на Българската народна банка. Той носи обща отговорност за предприемането на мерки за опазване активите на Българската народна банка, за предотвратяването или разкриването на злоупотреби или други нередности.

Иван Искров
Управител на БНБ

Консолидиран отчет за доходите към 31 декември 2006 г.

(хил. лв.)

	Приложения	31.XII.2006	31.XII.2005
Приходи от лихви и аналогични приходи	7	409 527	381 281
Разходи за лихви и аналогични разходи	7	(101 204)	(80 975)
Нетни приходи от лихви		308 323	300 306
Приходи от такси и комисиони		6 930	5 745
Разходи за такси и комисиони		(2 952)	(3 312)
Нетни приходи от такси и комисиони		3 978	2 433
Други финансови приходи/(разходи), нето	8	(6 315)	213 348
Други приходи от дейността	9	32 685	40 366
Общо приходи от дейността		338 671	556 453
Административни разходи	10	(74 361)	(69 196)
Печалба от дейността		264 310	487 257
Разпределение (в)/от специален резерв		55 509	(170 160)
Резултат след разпределение (в)/от специален резерв		319 819	317 097
Отнасяне и разпределение в резерви			
Предвидена вноска към държавния бюджет		170 630	150 162
Разпределение в други резерви и малцинствено участие		149 189	166 935
		319 819	317 097

Приложенията, представени на страници 87–106, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран баланс към 31 декември 2006 г.

(хил. лв.)

	Приложения	31.XII.2006	31.XII.2005
АКТИВИ			
Парични средства и предоставени депозити			
в чуждестранна валута	11	4 206 480	3 430 616
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	12	1 226 617	1 102 092
Инвестиции в ценни книжа	13	11 968 687	9 823 829
Капиталови инвестиции и квота в МВФ	15	1 465 753	1 551 185
Вземания от правителството на Република България	14	506 326	1 094 356
Дълготрайни материални и нематериални активи	16	171 466	171 397
Други активи	17	35 688	28 732
Общо активи		19 581 017	17 202 207
ПАСИВИ			
Банкноти и монети в обращение	22	6 888 576	5 867 213
Задължения към банки и други финансови институции	18	3 593 746	2 485 207
Задължения към държавни институции и други задължения	19	5 105 564	4 295 273
Задължения към МВФ по квотата за участие	20	1 356 364	1 438 739
Кредити от общите фондове на МВФ	21	506 326	1 094 356
Начисления и други пасиви	23	19 108	22 573
Общо пасиви		17 469 684	15 203 361
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ			
Капитал	24	20 000	20 000
Резерви	24	2 088 047	1 975 640
Малцинствено участие	25	3 286	3 206
Общо капитал и резерви		2 111 333	1 998 846
Общо пасиви, капитал и резерви		19 581 017	17 202 207

Приложенията, представени на страници 87–106, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за паричния поток към 31 декември 2006 г.

(хил. лв.)

	Приложения	31.XII.2006	31.XII.2005
Нетен паричен поток от основна дейност			
Нетен приход от основна дейност		264 310	487 257
Коригиран с:			
Приходи от дивиденди		(4 489)	(4 451)
Амортизации	16	15 188	13 010
(Печалба)/загуба от продажбата на имоти, машини, съоръжения и оборудване и нематериални активи		(147)	38
Преоценка на имоти, машини, съоръжения и оборудване		-	(2 310)
Обезценка на имоти, машини, съоръжения и оборудване		-	1 061
Печалба от асоциирани предприятия		(2 494)	(5 242)
Други непарични изменения		-	(6 223)
(Печалба)/загуба от пазарна преоценка на оборотния капитал		41 241	(81 702)
Нетен паричен поток от основна дейност преди промени в краткосрочни активи и пасиви		313 609	401 438
Промени в краткосрочни активи			
(Увеличение)/намаление на злато и благородни метали		795	(225)
(Увеличение) на ценни книжа		(2 322 007)	(358 217)
Намаление на вземания от правителството		525 465	711 161
(Увеличение)/намаление на други активи		(954)	11 997
Промени в краткосрочни пасиви			
Увеличение на задължения към банки и други финансови институции		1 109 031	445 554
(Намаление)/увеличение на депозити и разплащателни сметки на правителството и други държавни институции		824 362	(709 944)
(Намаление) на задълженията към МВФ		(525 465)	(711 161)
Увеличение на банкноти и монети в обращение		1 021 363	846 971
(Намаление)/увеличение на начисления и други пасиви		(3 308)	8 394
Нетни парични потоци от оперативна дейност		942 891	645 968
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Придобиване на имоти, машини, съоръжения и оборудване и нематериални активи, нето		(15 352)	(10 753)
Постъпления от дивиденди		4 489	4 451
Постъпления от продажба на акции на БОРИКА АД		-	6 223
Нетни парични потоци от инвестиционна дейност		(10 863)	(79)
Парични потоци от финансова дейност			
Плащания към правителството		(150 162)	(149 050)
Нетни парични потоци от финансова дейност		(150 162)	(149 050)
Нетно увеличение на пари и парични средства		781 866	496 839
Пари и парични средства в началото на периода		3 448 332	2 951 493
Пари и парични средства в края на периода	11, 17	4 230 198	3 448 332

Приложенията, представени на страници 87–106, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за изменение в капитала към 31 декември 2006 г.

(хил. лв.)

	Капитал	Малцин- ствено участие	Резерв от преценка на немонетарни активи	монетарни активи	възпоменателни монети	Други резерви	Всичко
Салдо към 1 януари 2005 г.	20 000	3 093	104 500	774 774	10 841	756 428	1 669 636
Преоценка на капиталови инвестиции	-	-	1 397	-	-	-	1 397
Прехвърляне на нереализирана печалба от преоценка на злато	-	-	-	295 067	-	-	295 067
Прехвърляне на нетна печалба от разлики във валутни курсове	-	-	-	6 097	-	-	6 097
Прехвърляне на нетна загуба от преоценка на финансови инструменти	-	-	-	(341)	-	-	(341)
Прехвърляне на нетна загуба от преоценка на ценни книжа	-	-	-	(131 627)	-	-	(131 627)
Други прехвърляния	-	43	(393)	-	(10 003)	923	(9 430)
Плащане на вноски в държавния бюджет на Република България за предходната година	-	-	-	-	-	(149 050)	(149 050)
Плащане на вноски в държавния бюджет на Република България за текущата година	-	-	-	-	-	150 162	150 162
Печалба за годината след вноски в държавния бюджет на Република България и малцинствено участие	-	70	-	-	-	77 865	77 935
Други специални резерви	-	-	-	-	-	89 000	89 000
Салдо към 31 декември 2005 г.	20 000	3 206	105 504	943 970	838	925 328	1 998 846
Преоценка на капиталови инвестиции	-	-	(1 355)	-	-	-	(1 355)
Прехвърляне на нереализирана печалба от преоценка на злато	-	-	-	125 423	-	-	125 423
Прехвърляне на нетна печалба от преоценка на финансови инструменти	-	-	-	252	-	-	252
Прехвърляне на нетна загуба от разлики във валутни курсове	-	-	-	(4 763)	-	-	(4 763)
Прехвърляне на нетна загуба от преоценка на ценни книжа	-	-	-	(177 401)	-	-	(177 401)
Други прехвърляния	-	-	(202)	-	(103)	979	674
Плащане на вноски в държавния бюджет на Република България за предходната година	-	-	-	-	-	(150 162)	(150 162)
Предвидена вноска в държавния бюджет на Република България за текущата година	-	-	-	-	-	170 630	170 630
Печалба за годината след предвидената вноска в държавния бюджет на Република България и малцинствено участие	-	80	-	-	-	84 109	84 189
Други специални резерви	-	-	-	-	-	65 000	65 000
Салдо към 31 декември 2006 г.	20 000	3 286	103 947	887 481	735	1 095 884	2 111 333

Приложенията, представени на страници 87–106, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Приложения към консолидирания финансов отчет

1. Организация и дейност

Българската народна банка (банката) е 100% собственост на българската държава.

Банката е централна банка на Република България. Дейността ѝ се регулира от Закона за Българската народна банка (в сила от 10 юни 1997 г.).

По силата на този закон основните дейности на банката могат да се обобщят, както следва:

- поддържане на ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната валута;
- изключително право за емитиране на банкноти и монети;
- регулиране и осъществяване надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане стабилността на банковата система;
- съдействие за създаване и функциониране на ефективни платежни системи и осигуряване на надзор върху тях.

В съответствие с този закон дейностите на банката могат да се обобщят, както следва:

- банката не може да предоставя кредити на държавата или на държавни институции освен кредити за сметка на покупки на специални права на тираж (СПТ) от Международния валутен фонд (МВФ) съгласно определени от закона условия;
- банката не може да предоставя кредити на банки освен при възникване на ликвиден риск, засягащ стабилността на банковата система;
- банката не може да търгува с български държавни ценни книжа;
- банката не може да емитира български левове над размера на левовия еквивалент на брутните международни валутни резерви;
- банката изготвя своите отчети съгласно Международните стандарти за финансова отчетност;
- при договорени с министъра на финансите условия банката действа като агент по държавни дългове или по дългове, гарантирани от държавата;
- банката е официален депозитар на държавни ценни книжа.

Управителният съвет на БНБ прие на 12 април 2007 г. консолидирания финансов отчет, представен на страници 79–106.

2. Приложими стандарти

Настоящият финансов отчет е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансова отчетност (МСФО), приети от Европейската комисия.

3. База за изготвяне

Финансовите отчети са представени в хиляди български левове (хил. лв.). Те са изготвени на база справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, на разположение за продажба, и дериватите с изключение на тези, за които няма надеждно определена справедлива стойност. Другите финансови и нефинансови активи и пасиви са представени по амортизирана или историческа стойност.

Банката последователно прилага счетоводната си политика от предходната година.

При изготвянето на финансови отчети в съответствие с Международните стандарти за финансова отчетност банката прави оценки и допускания, които засягат отчетните стойности на активите и пасивите през следващата финансова година. Оценкаите допускат непрекъснато актуализиране и се базират на историческия опит и други фактори, включително очаквания за бъдещи събития, които при определени обстоятелства се смятат за основателни.

4. База за консолидиране

Дъщерни предприятия

Дъщерни предприятия са тези, които се контролират от банката. Контрол съществува, когато банката притежава пряка или непряка възможност да управлява финансовата и оперативната политика на едно дружество, като по този

начин получава печалби от дейността му. Финансовите отчети на дъщерните дружества се включват в консолидираните финансови отчети от датата на възникване на контрола върху предприятието до датата на прекратяването му. Всички вземания и задължения, приходи и разходи, както и вътрешногруповите печалби в резултат от извършени операции между дружества от групата се елиминират освен в случаите, в които те са несъществени. Частта от нетните активи на дъщерните предприятия на банката, която отговаря на пропорционалния дял на миноритарните акционери, се представя на отделен ред в *Капитал и резерви* на реда *Малцинствено участие*.

Асоциирани предприятия

Асоциирани предприятия са тези, в които банката упражнява значително влияние, но които не представляват нито дъщерно предприятие, нито смесено предприятие. Инвестициите в асоциираните предприятия се представят в консолидирания финансов отчет на банката по метода на собствения капитал като стойност, съответстваща на дела на банката в собствения капитал на асоциираното предприятие към края на отчетния период. Частта на банката от нетния резултат на асоциираното предприятие след придобиването се представя в отчета за доходите като приход/разход от инвестиции и се прибавя/намалява към балансовата стойност на инвестицията.

5. Основни елементи на счетоводната политика

а) Признаване на приходи

Приходите от и разходите за лихви се признават съгласно принципа на начисляването на база ефективна доходност на актива или съответната променлива доходност. Приходите от и разходите за лихви включват амортизация на сконто и премии, както и на разлики между първоначалната балансова стойност и стойността на падеж на база ефективен лихвен процент.

Приходите от и разходите за такси и комисиони от финансови услуги на банката се признават в отчета за доходите в момента на възникването им.

Другите финансови приходи/разходи включват приходи и разходи от продажби и промени в справедливата стойност на финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите, и на активи на разположение за продажба.

Приходите от дивиденди от капиталовите инструменти на разположение за продажба се отчитат в отчета за доходите, когато банката получава плащания от капиталовите инвестиции.

б) Финансови инструменти

1) Класификация

За целите на последващата оценка на финансовите инструменти банката ги класифицира в четири категории:

Финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, са тези, които банката държи основно с цел краткосрочна печалба. Те включват инвестиции, които не са предназначени за определена цел, ефективни хеджиращи инструменти и задължения по краткосрочни продажби на финансови инструменти. Нетни вземания по деривати за търгуване (положителни промени в справедливата стойност), както и закупените опции, ако има такива, се отчитат като активи за търгуване. Всички нетни задължения по деривати за търгуване (отрицателни промени в справедливата стойност), както и издадени опции, ако има такива, се отчитат като пасиви за търгуване.

Кредити и вземания са тези инструменти, издадени от банката посредством осигуряване на пари в качеството ѝ на кредитор, различни от активи, държани с цел краткосрочна печалба.

Финансови активи, държани до падеж, са активи с фиксирана или установима доходност и фиксиран падеж, които банката има намерението и възможността да държи до падеж.

Финансови активи на разположение за продажба са всички активи, които не могат да бъдат класифицирани в друга категория, както и всеки финансов актив, който е бил предназначен за тази категория при първоначалното му признаване.

2) *Първоначално отчитане*

Банката признава финансовите активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, финансовите активи, държани до падеж, и финансовите активи на разположение за продажба на датата на уреждане. Всички промени в справедливата стойност на активите се отчитат от банката от датата на поемане ангажимента за покупка на актива.

Банката управлява валутните резерви в съответствие с разумните инвестиционни принципи и практика съгласно изискванията на ЗБНБ. Инвестира се в ценни книжа, издадени само от институции с висок кредитен рейтинг.

3) *Последващо отчитане*

Първоначално финансовите инструменти се отчитат по себестойност, която включва разходите по осъществяване на сделката.

След първоначалното им признаване всички финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, и финансовите активи на разположение за продажба се оценяват по справедлива стойност, с изключение на тези, за които няма котировки на пазарна цена на активен пазар и чиято справедлива стойност не може да бъде надеждно определена, които се отчитат по себестойност, включваща разходите по осъществяване на сделката минус загуби от обезценка, ако има такива.

Всички финансови пасиви, освен финансовите пасиви за търгуване, кредити и вземания и финансовите активи, държани до падеж, се оценяват по амортизирана стойност минус загубите от обезценка. Амортизираната стойност се изчислява на база метода ефективен лихвен процент. Всички премии или сконто, включително първоначалните разходи по осъществяване на сделката, се включват в балансовата стойност на съответния инструмент и се амортизират на база ефективния лихвен процент на инструмента.

4) *Принципи за оценка и представяне по справедлива стойност*

Справедливата стойност на финансовите инструменти се определя на база котировките на пазарни цени към датата на баланса, без да се включват разходите по осъществяване на сделката. В случай че такива котировки на пазарни цени не съществуват, справедливата стойност на финансовите инструменти се определя на база математически методи или посредством техники на дисконтиране на паричните потоци.

В случаите на използване на дисконтирани парични потоци прогнозните бъдещи парични потоци се определят на база най-точната преценка на ръководството, а като дисконтов фактор се прилага пазарният процент към датата на баланса, приложим за инвестиция със сходни условия и характеристики. При използване на математически методи за определяне на цената данните са базирани на пазарни измерители, актуални към датата на баланса.

Справедливата стойност на дериватите, които не са търгуеми на пазара, се определя като сума, която банката би получила или платила за прекратяване на договора към датата на баланса предвид съществуващите пазарни условия и платежоспособност на нейните контрагенти.

Фючърсите се оценяват ежедневно по справедлива стойност чрез съотнасяне към котиран пазарни цени от активни пазари.

В съответствие с МСС 32 банката оповестява справедливата стойност на активи и пасиви, за които се публикува пазарна информация и за които справедливата стойност съществено се различава от стойността им, отчетена в баланса на банката.

Справедливата стойност на паричните средства и предоставените депозити в чуждестранна валута и други текущи вземания и задължения приблизително съответства на тяхната балансова стойност поради краткосрочния им характер. Банката променя условията по дължимата лихва по задължения към държавни институции с плаваща лихва в зависимост от пазарните условия, така че договорените лихвени проценти следват пазарните нива.

5) *Печалби и загуби при последваща оценка*

Всички печалби и загуби, възникнали в резултат от промени в справедливата стойност на финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, се признават в отчета за доходите.

Приходите и разходите от промените в справедливата стойност на финансовите активи на разположение за продажба се признават директно в собствения капитал, докато финансовите активи бъдат отписани или обезценени, като кумулативните приходи и разходи, признати до момента в собствения капитал, се признават в отчета за доходите.

6) Отписване

Финансов актив се отписва на датата на вальора, след като банката загуби контрол върху договорните права, включващи актива. Това може да стане при погасяване, изтичане или прехвърляне на договорните условия.

Финансов пасив се отписва при погасяване на договорните условия.

Финансови активи на разположение за продажба и финансови активи, отчитани чрез отчета за доходите, се отписват на деня на уреждане. Печалбите или загубите при отписването се определят индивидуално за всеки актив.

7) Споразумения за автоматично отдаване под наем на ценни книжа

Инвестиции, отдадени по силата на споразумения за автоматично отдаване под наем на ценни книжа, се отчитат в баланс и се оценяват съгласно счетоводната политика, приложима за активи или съответно за активи за продажба. Инвестициите, дадени под наем по споразумения за автоматично отдаване под наем на ценни книжа, не се отписват от активите на банката. Приходите, възникнали в резултат на сделки за автоматично отдаване под наем на ценни книжа, се отчитат при тяхното възникване като приход от лихви.

8) Обезценка на активи

Към датата на изготвяне на всеки баланс се извършва преглед на финансовите активи за наличие на признаци за обезценка. В случай че такива признаци са налице, се определя възстановимата стойност на актива.

в) Злато и други благородни метали

Златото и другите благородни метали се оценяват по пазарната им стойност, определена на базата на фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали към датата на изготвяне на баланса.

г) Инвестиции в други предприятия

За целите на оценката при последващо отчитане на инвестициите в предприятия те са класифицирани като финансови активи на разположение за продажба и са отчетени по справедлива стойност.

Подробна информация относно притежаваните от банката инвестиции е представена в приложение 15.

д) Дълготрайни материални и нематериални активи

Дълготрайните материални и нематериални активи са представени в счетоводния баланс по цена на придобиване, съответно преоценена стойност, намалена с начислената амортизация и загуби от обезценка.

1) Последващи разходи

Разходите, свързани с подновяване на компоненти на дълготрайните материални активи, отчетени отделно, се капитализират. Всички останали разходи се капитализират само тогава, когато увеличават бъдещите икономически ползи от дълготрайния материален актив. Всички останали разходи се признават в отчета за доходите при тяхното възникване.

2) Амортизация

Амортизацията се начислява на база линейния метод по установени норми с цел пренасяне в разход стойността или оценката на дълготрайните материални и нематериални активи за времето на очаквания срок на използване. Земите не се амортизират. По-долу са представени използваните годишни амортизационни норми.

(%)

Сгради	2–4
Машини, съоръжения и оборудване	3–20
Компютри	33.3
Стопански инвентар	6.7–20
Транспортни средства	8–25
Дълготрайни нематериални активи	15–33.3

Разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи не се амортизират до момента на тяхното въвеждане в експлоатация.

3) Възстановима стойност на активите

Възстановимата стойност на дълготрайните активи на банката представлява по-високата от нетната продажна стойност или стойността им в употреба. При оценка на стойността в употреба на активите очакваните бъдещи парични потоци се дисконтират до настояща стойност при използване на пределната норма на лихвата по привлечения ресурс, която отразява настоящите пазарни очаквания за стойността на парите във времето и специфичния за актива риск. За всеки актив, който не генерира независимо парични потоци, възстановимата стойност се определя за единицата, генерираща парични потоци, към която принадлежи активът.

4) Реинтегриране на обезценката

Загубите от обезценка на дълготрайни материални активи се реинтегрират в случай на промяна на прогнозите, използвани за определяне на възстановимата стойност. Загубите от обезценка се реинтегрират само до размера на балансовата стойност на актива преди признаване на загуби от обезценка.

е) Чуждестранна валута

Приходите и разходите в чуждестранна валута се преизчисляват в левова равностойност по официалния валутен курс в деня на сделката. Монетарните активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват в левове по заключителния обменен курс на банката. Курсовите разлики, възникнали в резултат на преоценката на монетарните активи и пасиви, се отчитат в отчета за доходите. Немонетарните активи и пасиви във валута са оценени по курса на датата на придобиване или по последна преоценка по справедлива стойност.

Неприключените форуърдни договори в чуждестранна валута са оценени по пазарна стойност. Печалбите и загубите от преоценката на неприключените форуърдни договори се отчитат в отчета за доходите.

Валутните курсове на основните чуждестранни валути към 31 декември 2006 г. и 31 декември 2005 г. са, както следва:

Валута	31.XII.2006	31.XII.2005
Щатски долар (USD)	1 : BGN 1.48506	1 : BGN 1.65790
Евро (EUR)	1 : BGN 1.95583	1 : BGN 1.95583
Специални права на тираж (SDR)	1 : BGN 2.23412	1 : BGN 2.36959
Злато (XAU)	1 тройунция : BGN 944.198	1 тройунция : BGN 847.489

ж) Данъчно облагане

Банката не подлежи на облагане с данък върху печалбата във връзка с основната си дейност. Данъкът върху печалбата на дъщерните предприятия за периода включва текущ и отсрочен данък. Текущият данък включва сумата на данъка, която следва да се плати върху очакваната облагаема печалба за периода въз основа на ефективната данъчна ставка или действаща такава в деня на изготвяне на баланса. Отсроченият данък се изчислява чрез прилагане на балансовия метод за определяне на задълженията на база временните разлики между данъчно признатия размер на активите и пасивите и балансовата стойност на същите.

з) Заеми, отпуснати от Международния валутен фонд

Задълженията към МВФ са деноминирани в специални права на тираж.

и) Политика за разпределение на печалбата от дейността на банката

Политиката на банката за разпределение на печалбата от дейността ѝ се определя съгласно изискванията на ЗБНБ. По смисъла на чл. 36 от ЗБНБ банката отнася в специални резерви нетните печалби и загуби, възникнали от преоценката на активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута или злато. Съгласно изискванията на чл. 8, ал. 2 от ЗБНБ банката отчислява 25% от резултата след разпределение в/от „Специален резерв“ във фонд „Резервен“. Съгласно чл. 8, ал. 3 от ЗБНБ след отчисляване за фонд „Резервен“ банката заделя резерви за покриване на загуби от пазарен риск и други резерви по решение на Управителния съвет. След заделяне на резерви съгласно ЗБНБ банката предвижда остатъка за вноса в държавния бюджет.

к) Парични средства в каса и предоставени депозити в чуждестранна валута

Паричните средства и еквиваленти се състоят от парични средства в каса, разплащателни сметки и депозити с падеж до три месеца.

л) Приложение на публикуваните Международни стандарти за финансова отчетност, които още не са в сила към датата на баланса и се отнасят към дейността на банката

МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване (в сила от 1 януари 2007 г.).

Стандартът ще изисква допълнително оповестяване на значението на финансовите инструменти за финансовото състояние и финансовите резултати на дружеството, както и количествени и качествени оповестявания на характера и степента на рисковете. Банката счита, че необходимите съществени допълнителни оповестявания ще са свързани с целите, политиката и процесите на управление на финансовия риск.

Промени в МСС 1 Представяне на финансовите отчети – оповестяване в капитала (в сила от 1 януари 2007 г.).

Стандартът е допълнително преработен във връзка с изискванията на МСФО 7 и ще изисква допълнително оповестяване по отношение на структурата на капитала на дружеството.

Комитет за разяснения на МФСО 9 (КРМСФО) *Преценка на внедрени деривати* (приложим за годишните периоди, започващи на или след 1 юни 2006 г.).

КРМСФО 9 изисква преглед на договорите с внедрени деривати с промен срок на основния договор, влияещи върху първоначалните парични потоци. КРМСФО 9 не е от значение за дейността на банката, тъй като тя не е променяла условията по договорите, които съдържат внедрени деривати.

6. Оповестяване на политиката по управление на риска

При управлението на брутния международен валутен резерв БНБ има за цел на първо място да гарантира високата сигурност и ликвидност на активите, след което да търси максимизиране на доходността в зависимост от условията на международните пазари. Инвестиционната стратегия зависи предимно от специфичните функции на централната банка, която работи в условията на паричен съвет и при пълно съответствие с изискванията на ЗБНБ.

Основна част от международните резерви на БНБ са инвестирани в нискорискови скontoви и купонни държавни ценни книжа, емитирани главно от страни – членки на еврозоната, както и в краткосрочни депозити във валута и злато, предоставени при първокласни чуждестранни банки. Останалата част се поддържа в СПТ и монетарно злато, съхранявано в трезорите на банката.

Рисковете, съпровождащи управлението на международните резерви, се управляват от независимо звено по управление на риска. То отговаря пряко за стратегическото структуриране на активите и определянето на бенчмарка на валутните резерви, изготвя и предлага за одобрение инвестиционните ограничения, дефиниращи рамката за тяхното управление. На тримесечна база се прави цялостен преглед на промените в пазарните условия, размера и структурата на валутните резерви и при необходимост се актуализират инвестиционните

ограничения и съответстващите бенчмаркове. Ежедневно се следи и контролира спазването на заложените лимити, правила и процедури. Регулярно се изготвят отчети, които са предназначени както за оперативното управление на валутните резерви, така и за актуална информация на ръководството на банката.

Всички разрешени финансови инструменти и класове активи, в които БНБ може да инвестира, са посочени в документа „Инвестиционни ограничения и бенчмаркове за управление на брутния международен валутен резерв“. В същия документ са дефинирани основните портфейли и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове), както и всички лимити за кредитен, лихвен, валутен и операционен риск. Документът съдържа изчерпателен списък на разрешените емитенти на дългови инструменти, в които БНБ може да инвестира, както и списък с чуждестранните финансови институции – контрагенти на банката по различните видове операции във валута.

Дейността по управление на международните резерви се ръководи и от правилата за поведение и процедури, регулиращи изпълнението на функциите и задачите на отговорните за процеса структурни звена. Тези правила и процедури се съдържат в документа „Наръчник с бизнес процедури за управление на валутните резерви“.

а) Кредитен риск

БНБ е изложена на кредитен риск при осъществяване на търговските операции и инвестиционната дейност, както и в случаите, при които тя играе ролята на посредник от името на правителството или други публични институции. Банката поема кредитен риск и при операцията по покупко-продажба на чуждестранна валута с търговски банки. Най-общо кредитният риск е свързан с вероятността за настъпване на неплатежоспособност или фалит на някой от контрагентите на БНБ, както и неплатежоспособност или фалит на някой от емитентите, в чийто дълг банката е инвестирала свои средства. Кредитният риск е лимитиран посредством строги изисквания за наличие на високи кредитни рейтинги, дадени от международно признати рейтингови агенции.

От гледна точка на кредитния риск понастоящем банката може да инвестира в следните класове активи:

- Облигации, емитирани от държави и държавногарантирани институции, централни банки и международни финансови организации;
- Срочни депозити във валута или злато, предоставени при централни банки, наднационални институции и банки;
- Търговски ценни книжа, емитирани от държави, наднационални, държавногарантирани институции и банки;
- Европейски обезпечени облигации (ценни книжа, гарантирани с висококачествен пул от активи), емитирани от първокласни чуждестранни банки в редица страни от еврозоната. Понастоящем БНБ има право да инвестира в германски облигации от типа *Jumbo Pfandbriefe*, френски облигации от типа *Obligations Foncières* и ирландски облигации от типа *Irish Asset Covered Securities*;
- Облигации, емитирани от негарантирани от държави първокласни финансови агенции;
- Фючърсни контракти (облигационни и лихвени), търгувани на регулираните пазари;
- Прави и обратни репо-сделки (споразумения за обратно изкупуване);
- Отдаване в заем на ценни книжа от портфейла на БНБ при основния депозитар и/или банка-агент.

За инвестиране в дълг, емитиран от държави, централни банки или държавногарантирани финансови институции, е определен лимит за минимална експозиция. С него се определя частта от валутните резерви, която да бъде инвестирана в най-безрисковия и високоликвиден клас активи. За останалите изброени по-горе класове активи са определени лимити за максимална експозиция. Всички лимити са в пряка зависимост от степента на кредитен риск на съответния клас активи.

Съгласно разработената Политика за контрагентите на БНБ по управление на брутния международен валутен резерв чуждестранните финансови институции – контрагенти на банката, са обособени в две групи:

- Първа група – финансови институции, към които БНБ може да има кредитна експозиция. Те следва да притежават дългосрочен кредитен рейтинг, който трябва да бъде по-висок или равен на AA- по S&P и Fitch Ratings или на Aa3 по Moody's, присъден едновременно най-малко от две от посочените агенции.
- Втора група – финансови институции, с които БНБ може да сключва сделки за покупко-продажба на ценни книжа при условията *доставка срещу плащане* (Delivery Versus Payment – DVP). Те трябва да притежават краткосрочен кредитен рейтинг, по-висок или равен на A-1 по S&P, F-1 по Fitch Ratings или P-2 по Moody's, присъден едновременно най-малко от две от посочените агенции.

В инвестиционните ограничения на БНБ е заложена система от лимити за максимална експозиция към отделните контрагенти. Установеният лимит се изчислява на базата на вътрешен кредитен рейтинг и напълно внесения капитал на контрагента. Вътрешният кредитен рейтинг от своя страна е функция от дългосрочните рейтинги, присъдени на институциите от горепосочените три рейтингови агенции. Освен това на база вътрешния кредитен рейтинг се определя лимитът за максимална срочност на предоставяните при търговски банки депозити във валута или злато, както и на емитираните от тях търговски ценни книжа.

б) Ликвиден риск

Ликвидният риск възниква при осигуряването на средства за основните дейности на банката и управлението на нейните позиции. Той има две измерения, като първото е рискът банката да не бъде в състояние да посрещне задълженията си в момента, когато станат дължими. Второто се изразява в невъзможността банката да реализира на международните пазари свои активи по справедливи цени и в нормално установените срокове.

Клиентите на банката са определени в ЗБНБ. Тя привлича средства посредством набор от инструменти – разплащателни сметки, депозитни/инвестиционни сметки, структурирана индексна сметка (СИС) и други привлечени средства, регламентирани нормативно. БНБ се стреми да поддържа баланс между срочността на привлечения ресурс и тази на активите посредством инвестиции във финансови инструменти с различна матуритетна структура. Определени са лимити за обезпечаване на минимална ликвидност по видове валути. Ликвидността се осигурява на ежедневна база и по този начин се обезпечават всички валутни плащания на БНБ.

В допълнение са въведени лимити за остатъчния срок до падежа на финансовите инструменти от разрешените за инвестиране класове активи. Те гарантират висока ликвидност и ограничават пазарния риск.

Банката оценява текущо ликвидния риск посредством следене на промените в необходимостта от средства за обезпечаване на целите, заети в цялостната ѝ стратегия. С цел посрещане на плащанията на банката са дефинирани портфейли от ликвидни активи в евро и щатски долари като част от дейността по управление на ликвидния риск.

Активите и пасивите на банката, анализирани по остатъчен срок от датата на баланса до датата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

Към 31 декември 2006 г.

Активи

Парични средства и предоставени депозити
в чуждестранна валута
Злато, инструменти в злато и други
благородни метали
Инвестиции в ценни книжа
Капиталови инвестиции и квота в МВФ
Вземания от правителството на
Република България
Дълготрайни материални и нематериални активи
Други активи

До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без падеж	Общо
3 814 409	392 071	-	-	-	-	4 206 480
164 457	483 265	75 464	-	19 017	484 414	1 226 617
3 316 539	3 488 840	3 506 981	1 598 821	57 506	-	11 968 687
74 044	-	-	-	-	1 391 709	1 465 753
-	38 948	136 319	331 059	-	-	506 326
-	-	-	-	-	171 466	171 466
4 026	12 286	18 498	142	-	736	35 688

Общо активи

7 373 475 4 415 410 3 737 262 1 930 022 76 523 2 048 325 19 581 017

Пасиви

Банкноти и монети в обращение
Задължения към банки и други финансови
институции
Задължения към държавни институции
и други задължения
Задължения към МВФ по квотата
за участие
Кредити от общите фондове на МВФ
Начисления и други задължения

-	-	-	-	-	6 888 576	6 888 576
3 593 746	-	-	-	-	-	3 593 746
4 280 887	802 695	21 982	-	-	-	5 105 564
-	-	-	-	-	1 356 364	1 356 364
-	38 948	136 319	331 059	-	-	506 326
6 155	-	4 122	6 299	-	2 532	19 108

Общо пасиви

7 880 788 841 643 162 423 337 358 - 8 247 472 17 469 684

Разлика в срочността на активите и пасивите

(507 313) 3 573 767 3 574 839 1 592 664 76 523 (6 199 147) 2 111 333

Към 31 декември 2005 г.

Активи

Парични средства и предоставени депозити
в чуждестранна валута
Злато, инструменти в злато и други
благородни метали
Инвестиции в ценни книжа
Капиталови инвестиции и квота в МВФ
Вземания от правителството на
Република България
Дълготрайни материални и нематериални активи
Други активи

До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без падеж	Общо
3 194 792	235 824	-	-	-	-	3 430 616
582 145	-	-	67 745	17 404	434 798	1 102 092
592 982	1 926 517	2 231 059	2 354 527	2 718 744	-	9 823 829
78 199	-	-	-	-	1 472 986	1 551 185
23 104	358 835	175 389	537 028	-	-	1 094 356
-	-	-	-	-	171 397	171 397
14 553	12 678	52	1 331	-	118	28 732

Общо активи

4 485 775 2 533 854 2 406 500 2 960 631 2 736 148 2 079 299 17 202 207

Пасиви

Банкноти и монети в обращение
Задължения към банки и други финансови
институции
Задължения към държавни институции
и други задължения
Задължения към МВФ по квотата за участие
Кредити от общите фондове на МВФ
Начисления и други задължения

-	-	-	-	-	5 867 213	5 867 213
2 485 207	-	-	-	-	-	2 485 207
4 273 419	21 854	-	-	-	-	4 295 273
-	-	-	-	-	1 438 739	1 438 739
23 104	358 835	175 389	537 028	-	-	1 094 356
17 862	-	2 322	-	-	2 389	22 573

Общо пасиви

6 799 592 380 689 177 711 537 028 - 7 308 341 15 203 361

Разлика в срочността на активите и пасивите

(2 313 817) 2 153 165 2 228 789 2 423 603 2 736 148 (5 229 042) 1 998 846

в) Пазарен риск

Пазарен риск

Всички търговски инструменти са обект на пазарен риск, т.е. риска от обезценка в резултат от настъпване на промени в пазарните условия. Инструментите се оценяват ежедневно по справедлива пазарна стойност, която в максимална степен отразява текущите условия на пазара на съответния вид финансови инструменти. Банката управлява своите портфейли при отчитане на променящите се пазарни условия. Експозицията по отношение на пазарния риск се поддържа чрез спазване на съответните лимити, определени в Инвестиционните ограничения за управление на брутния международен валутен резерв.

Лихвен риск

Банката е изложена на риск от промени в лихвените нива, което оказва отражение върху цените на лихвоносните активи (включително инвестициите) и лихвоносните пасиви. Основна мярка за измерване на лихвения риск е модифицираната дюрация. Тя дава оценка за това, с колко би се променила пазарната стойност на даден актив (пасив), ако лихвените нива се променят с 1%. Освен това ежедневно се изчисляват и следят допълнителни технически параметри на портфейлите, като конвекситет, спредова дюрация, дюрация във фиксирана точка от кривата на доходност и др. За всеки един от портфейлите на БНБ лихвеният риск е ограничен посредством избор на съответен бенчмарк (моделен портфейл) и установени в инвестиционните ограничения лимити за максимално отклонение на модифицираната дюрация на портфейла от тази на съответния бенчмарк.

При активи и пасиви с плаващи лихвени проценти банката е изложена на риск от промени в базата, служеща за определяне на лихвените проценти.

(хил. лв.)

Към 31 декември 2006 г.	Ефективен лихвен процент	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
				До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година
Активи						
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	3.68	4 193 663	6 314	3 796 183	391 166	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	0.15	707 551	-	148 874	483 259	75 418
Инвестиции в ценни книжа	3.65	11 817 460	-	3 281 937	3 446 814	5 088 709
Капиталови инвестиции и квота в МВФ		81 736	-	74 044	-	7 692
Вземания от правителството на Република България		506 326	506 326	-	-	-
Други лихвоносни активи		23 891	-	23 891	-	-
Нелихвоносни активи		2 250 390	-	-	-	-
Общо		19 581 017	512 640	7 324 929	4 321 239	5 171 819
Пасиви						
Задължения към банки и други финансови институции		3 593 746	-	3 593 746	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	3.33	4 771 575	146 687	3 803 374	800 000	21 514
Кредити от общите фондове на МВФ		506 326	506 326	-	-	-
Нелихвоносни пасиви (в т.ч. банкноти и монети в обращение)		8 598 037	-	-	-	-
Общо		17 469 684	653 013	7 397 120	800 000	21 514
Разлика между лихвоносни и нелихвоносни активи и пасиви		2 111 333	(140 373)	(72 191)	3 521 239	5 150 305

(хил. лв.)

Към 31 декември 2005 г.	Ефективен лихвен процент	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
				До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година
Активи						
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	2.45	3 418 709	8 761	3 175 076	234 872	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	0.15	649 835	-	582 141	-	67 694
Инвестиции в ценни книжа	2.76	9 651 781	29 981	568 046	1 903 587	7 150 167
Капиталови инвестиции и квота в МВФ		78 199	-	78 199	-	-
Вземания от правителството на Република България		1 094 356	1 094 356	-	-	-
Други лихвоносни активи		17 463	5 882	8 549	3 032	-
Нелихвоносни активи		2 291 864	-	-	-	-
Общо		17 202 207	1 138 980	4 412 011	2 141 491	7 217 861
Пасиви						
Задължения към банки и други финансови институции		2 485 207	-	2 485 207	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	2.26	3 661 121	146 687	3 492 920	21 514	-
Кредити от общите фондове на МВФ		1 094 356	1 094 356	-	-	-
Нелихвоносни пасиви (в т.ч. банкноти и монети в обращение)		7 962 677	-	-	-	-
Общо		15 203 361	1 241 043	5 978 127	21 514	-
Разлика между лихвоносни и нелихвоносни активи и пасиви		1 998 846	(102 063)	(1 566 116)	2 119 977	7 217 861

г) Валутен риск

За банката валутен риск е налице в случаите, когато има несъответствие между валутната структура на активите и тази на пасивите. От счетоводна гледна точка банката е изложена на валутен риск при извършване на сделки с финансови инструменти, деноминирани в различни от базовата валута (евро) чуждестранни валути.

С въвеждането на паричния съвет и фиксирането на българския лев към еврото върху счетоводните отчети, изготвени в национална валута, оказват влияние промените на валутния курс на лева спрямо валутите, различни от еврото. Съществено влияние върху счетоводния баланс оказва и ежедневната промяна в цената (курса) на монетарното злато спрямо еврото.

С цел минимизиране на валутния риск е въведено ограничение за отклоненията на валутната структура на активите от тази на пасивите. Съгласно чл. 31 (3) на ЗБНБ общата пазарна стойност на активите във валути, различни от евро, СПТ и монетарно злато, не може да се отклонява с повече от +/-2% от пазарната стойност на средствата по пасива, деноминирани в тези валути.

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Активи		
Български левове и валути от еврозоната	16 261 368	13 173 795
Щатски долари	128 776	285 148
Японски йени	68	55
Британски лири	307	494
СПТ	1 960 923	2 636 920
Злато	1 223 516	1 099 117
Други	6 059	6 678
	<u>19 581 017</u>	<u>17 202 207</u>
Пасиви		
Български левове и валути от еврозоната	17 592 803	14 385 697
Щатски долари	124 018	281 227
Японски йени	-	-
Британски лири	56	5
СПТ	1 861 369	2 532 218
Злато	-	-
Други	2 771	3 060
	<u>19 581 017</u>	<u>17 202 207</u>
Нетна позиция		
Български левове и валути от еврозоната	(1 331 435)	(1 211 902)
Щатски долари	4 758	3 921
Японски йени	68	55
Британски лири	251	489
СПТ	99 554	104 702
Злато	1 223 516	1 099 117
Други	3 288	3 618

7. Приходи и разходи от лихви

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Приходи от лихви		
– от ценни книжа	290 941	325 856
– от депозити	117 146	55 425
– други	1 440	-
	<u>409 527</u>	<u>381 281</u>
Разходи за лихви		
– по депозити	93 192	74 065
– други	8 012	6 910
	<u>101 204</u>	<u>80 975</u>

Разходите за лихви, платени по депозити на правителството за 2006 г. в левове, са в размер на 76 862 хил. лв. (2005 г. – 32 025 хил. лв.) и във валута – 14 564 хил. лв. (2005 г. – 36 573 хил. лв.). Разходите за лихви, платени по депозити на други държавни организации в левове, са в размер на 1108 хил. лв. за 2006 г. (2005 г. – 3773 хил. лв.) и във валута – 658 хил. лв. (2005 г. – 1694 хил. лв.).

8. Други финансови приходи/(разходи), нето

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Нетни приходи от операции с ценни книжа	49 530	43 062
Нетни приходи от операции с чуждестранна валута	644	1 090
Нетни приходи/(загуби) от преоценка на финансови инструменти	252	(341)
(Нетни загуби) от преоценка на ценни книжа	(177 401)	(131 627)
Нетни приходи/(загуби) от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута	(4 763)	6 097
Нетни приходи от преоценка на злато и благородни метали	125 423	295 067
	<u>(6 315)</u>	<u>213 348</u>

9. Други приходи от дейността

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Нетни приходи от продажба на дълготрайни активи	80	3 069
Приходи от продажби от дъщерни предприятия	18 586	17 213
Приходи от асоциирани предприятия	2 494	5 242
Приходи от продажба на монети	1 152	1 069
Приходи от дивиденди	4 489	4 451
Други нетни приходи	5 884	9 322
	<u>32 685</u>	<u>40 366</u>

В *други нетни приходи* са включени приходи от отписани стари банкноти с неизтекъл срок на обмяна за 4450 хил. лв. (съответно 8270 хил. лв. към 31 декември 2005 г.).

10. Общи административни разходи

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Разходи за персонала	24 148	23 285
Административни разходи	32 433	29 723
Амортизации	15 188	13 048
Други разходи	2 592	3 140
	<u>74 361</u>	<u>69 196</u>

Разходите за персонала включват разходите за заплати, социални и здравни осигуровки, начислени в съответствие с разпоредбите на националното законодателство към 31 декември 2006 г., съответно за БНБ – 18 662 хил. лв., за „Печатница на БНБ“ АД – 3785 хил. лв., и за „Монетен двор“ ЕООД – 1701 хил. лв. Броят на служителите в БНБ и дъщерните ѝ предприятия е 1264 за 2006 г. (2005 г. – 1257), в т.ч. персоналот на БНБ е 928 за 2006 г. (2005 г. – 932).

Съгласно изискванията на Кодекса на труда при прекратяване на трудовия договор на служител, който е получил право на пенсия, банката е длъжна да му изплати обезщетение в размер на две брутни заплати. В случай че служителят е работил в банката през последните десет години, размерът на това дължимо обезщетение е равно на шест брутни заплати към момента на пенсиониране.

Банката е начислила на база актюерски изчисления задълженията си към персонала при пенсиониране в размер на 221 хил. лв. и за неизползван платен годишен отпуск – 360 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 764 хил. лв. и 291 хил. лв.). Задълженията при пенсиониране и неизползван платен годишен отпуск към 31 декември 2006 г. за дъщерните предприятия са 298 хил. лв. и 163 хил. лв. съответно (31 декември 2005 г. – 265 хил. лв. и 143 хил. лв.).

В административните разходи са включени разходите на банката за паричното обращение в размер на 18 885 хил. лв. към 31 декември 2006 г. (2005 г. – 17 510 хил. лв.).

11. Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Парични средства в чуждестранна валута	8 001	10 153
Разплащателни сметки в банки	6 462	8 887
Депозити в чуждестранна валута	4 192 017	3 411 576
	<u>4 206 480</u>	<u>3 430 616</u>

Паричните средства и предоставените депозити в чуждестранна валута по кореспонденти са представени, както следва:

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Резиденти на еврозоната		
в евро	2 191 004	2 068 506
в други валути	<u>70</u>	<u>261</u>
	2 191 074	2 068 767
Нерезиденти на еврозоната		
в евро	1 948 882	1 072 203
в други валути	<u>66 524</u>	<u>289 646</u>
	2 015 406	1 361 849
	<u>4 206 480</u>	<u>3 430 616</u>

12. Злато, инструменти в злато и други благородни метали

	31.XII.2006		31.XII.2005	
	хил. тройунции	хил. лв.	хил. тройунции	хил. лв.
Кюлчета злато в стандартна форма	513	484 414	513	434 798
Депозити в злато в стандартна форма	686	647 722	686	582 145
Злато в друга форма	17	15 962	17	14 480
Други благородни метали	-	3 055	-	2 924
Други инструменти в злато	80	75 464	80	67 745
		<u>1 226 617</u>		<u>1 102 092</u>

Златото в стандартна форма включва злато при кореспонденти, по което се начислява лихва от 0.01% до 0.02% годишно. Другите инструменти в злато са инструменти, държани до падеж, и носят лихва между 1% и 1.31% годишно. Златото в друга форма включва възпоменателни златни монети на стойност 13 980 хил. лв. В *други благородни метали* са включени сребърни възпоменателни монети на стойност 302 хил. лв. и платинени възпоменателни монети на стойност 2753 хил. лв.

13. Инвестиции в ценни книжа

(хил. лв.)

Ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	31.XII.2006	31.XII.2005
Чуждестранни държавни ценни книжа	11 968 687	9 823 829
	<u>11 968 687</u>	<u>9 823 829</u>

Ценните книжа включват лихвени и скontoви ценни книжа, деноминирани в евро и в щатски долари. Купонната лихва по ценните книжа, деноминирани в евро, достига 3.89%.

Стойността на ценните книжа, предоставени като обезпечение по операции с фючърси възлиза към 31 декември 2006 г. на 19 800 хил. лв.

Ценните книжа, емитирани от чуждестранни правителства и други емитенти с кредитен рейтинг, определен най-малко от две от трите рейтингови агенции – *Standard & Poors*, *Fitch Ratings* или съответстващата оценка по *Moody's*, са представени, както следва:

(хил. лв.)

	Кредитен рейтинг на емитента	31.XII.2006	31.XII.2005
Ценни книжа по кредитен рейтинг на емитента	AAA	8 776 027	7 114 166
	AA+	1 473 739	1 806 876
	AA	947 726	781 628
	AA-	771 195	121 159
		<u>11 968 687</u>	<u>9 823 829</u>

14. Вземания от правителството на Република България

Стойността на вземанията от правителството на Република България към 31 декември 2006 г. възлиза на 226 633 хил. специални права на тираж (31 декември 2005 г. – 461 833 хил. СПТ).

Вземанията от правителството съответстват на правителствените кредити от МВФ и се погасяват в съответствие с погасителните планове по отделните правителствени кредити. В началото на 2006 г. българското правителство предсрочно погаси 127 млн. СПТ от тригодишното разширено споразумение с МВФ (вж. приложение 21). В съответствие със Стратегията на правителството за управление на държавния дълг за периода 2006–2008 г. се очаква предсрочно окончателно погасяване на остатъка от задължението на България към МВФ. Вземанията се погасяват, както следва:

(хил. лв.)

Година	31.XII.2006	31.XII.2005
2006	-	557 328
2007	175 267	185 894
2008	175 267	185 894
2009	116 844	123 930
2010	38 948	41 310
	<u>506 326</u>	<u>1 094 356</u>

15. Капиталови инвестиции и квота в МВФ

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Квота на Република България в МВФ	1 430 540	1 517 110
Инвестиции в международни финансови институции	22 351	23 706
Инвестиции в асоциирани предприятия	12 862	10 369
	<u>1 465 753</u>	<u>1 551 185</u>

Квотата на Република България в МВФ е в размер на 640 200 хил. СПТ. Резервният транш по квотата на Република България в МВФ е в размер на 74 045 хил. лв. МВФ заплаща възнаграждение (лихва) на страните-членки, които имат лихвоносна резервна позиция, в размер на около 3.77% годишно.

Инвестициите в международните финансови институции включват инвестиции в Банката за международни разплащания, Базел (БМР), като 25% от съучастието в капитала на БМР са платени. Текущата стойност на 10 000 хил. акции в СПТ възлиза към 31 декември 2006 г. на 23 696 хил. лв., а към 31 декември 2005 г. – на 22 230 хил. лв. (вж. приложение 29, 1).

Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца по решение на Борда на управителите на БМР.

Инвестициите в международните финансови институции не надвишават 10% от записания акционерен капитал на съответната институция.

Банката упражнява значително влияние върху финансовата и оперативната политика на следните асоциирани дружества и капиталовите ѝ инвестиции в местни предприятия могат да бъдат анализирани, както следва:

Наименование на институцията	Участие, %	Основна дейност
Асоциирани предприятия		
Банксервиз АД	36	Межубанкови разплащания
БОРИКА АД	36	Картови разплащания
Международен банков институт ООД	42	Финансово обучение и научни изследвания
Централен депозитар АД	20	Депозитар на корпоративни ценни книжа

16. Имоти, машини, съоръжения и оборудване и нематериални активи

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Машини и оборудване	Транспортни средства	Стопански инвентар	Разходи за придобиване на ДМА	Други	Дълготрайни нематериални активи	Общо
Цена на придобиване или преоценена стойност								
Към 1.1.2006 г.	120 928	80 846	3 995	3 979	7 333	304	10 525	227 910
Влезли	828	1 034	88	41	13 942	-	9	15 942
Излезли	(421)	(772)	(257)	(36)	(224)	-	(16)	(1 726)
Прехвърлени	1 433	3 517	656	556	(13 809)	-	7 647	-
Към 31.XII.2006 г.	<u>122 768</u>	<u>84 625</u>	<u>4 482</u>	<u>4 540</u>	<u>7 242</u>	<u>304</u>	<u>18 165</u>	<u>242 126</u>
Амортизации								
Към 1.1.2006 г.	(9 393)	(38 155)	(2 528)	(1 935)	-	(130)	(4 372)	(56 513)
Начисления за периода	(3 239)	(8 728)	(411)	(457)	-	(44)	(2 309)	(15 188)
На излезлите	16	732	255	35	-	-	3	1 041
Към 31.XII.2006 г.	<u>(12 616)</u>	<u>(46 151)</u>	<u>(2 684)</u>	<u>(2 357)</u>	<u>-</u>	<u>(174)</u>	<u>(6 678)</u>	<u>(70 660)</u>
Балансова стойност към 31.XII.2006 г.	<u>110 152</u>	<u>38 474</u>	<u>1 798</u>	<u>2 183</u>	<u>7 242</u>	<u>130</u>	<u>11 487</u>	<u>171 466</u>
Балансова стойност към 31.XII.2005 г.	<u>111 535</u>	<u>42 691</u>	<u>1 467</u>	<u>2 044</u>	<u>7 333</u>	<u>174</u>	<u>6 153</u>	<u>171 397</u>

В нематериалните активи на обща стойност 18 165 хил. лв. към 31 декември 2006 г. (31 декември 2005 г. – 10 525 хил. лв.) за БНБ са включени лицензи на стойност 9058 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 2722 хил. лв.), програмни продукти на стойност 8487 хил. лв. към 31 декември 2006 г. (31 декември 2005 г. – 7177 хил. лв.) и други нематериални активи, използвани в основната дейност на банката и дъщерните ѝ предприятия. В дълготрайните материални активи на обща стойност 159 979 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 165 244 хил. лв.) са включени 108 896 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 109 486 хил. лв.) на БНБ, 2860 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 2447 хил. лв.) на „Монетен двор“ ЕООД и 48 223 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 53 311 хил. лв.) на „Печатница на БНБ“ АД.

17. Други активи

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Вземания на дъщерни предприятия от местни банки	23 718	17 716
Възпоменателни монети за продажба	736	802
Материални запаси	7 506	6 328
Вземания от доставчици	1 089	1 044
Разходи за бъдещи периоди	715	535
Други вземания	1 924	2 307
	<u>35 688</u>	<u>28 732</u>

18. Задължения към банки и други финансови институции

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Депозити на виждане от банки и други финансови институции		
– в левове	1 540 437	1 456 691
– в чуждестранна валута	<u>2 053 309</u>	<u>1 028 516</u>
	<u>3 593 746</u>	<u>2 485 207</u>

Банката не начислява лихви върху депозитите на виждане от банки и други финансови институции. Сумата на депозитите на виждане включва 3293 млн. лв., представляващи задължителните резерви, които банките са длъжни да поддържат по сметки в БНБ (31 декември 2005 г. – 2239 млн. лв.).

19. Задължения към държавни институции и други задължения

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Разплащателни сметки		
– в левове	106 650	341 011
– в чуждестранна валута	<u>369 109</u>	<u>426 176</u>
Срочни депозитни сметки		
– в левове	3 684 025	2 679 579
– в чуждестранна валута	<u>945 780</u>	<u>848 507</u>
	<u>5 105 564</u>	<u>4 295 273</u>

Депозитите и разплащателните сметки на правителството в банката включват средства, гържани от името на бюджетни и други правителствени организации. Банката не начислява лихви върху разплащателните сметки. Депозитите на правителството в щатски долари се олихвяват с лихвен процент между 3.83% и 4.85%. Депозитите на правителството в евро се олихвяват с лихвен процент между 2.02% и 3.27%, а в левове – с лихвен процент между 2.02% и 3.34%.

20. Задължения към МВФ по квотата за участие

Задълженията към МВФ по квотата за участие на Република България към 31 декември 2006 г. възлизат на 1 352 663 хил. лв. – 605 457 хил. СПТ (31 декември 2005 г.: 1 435 020 хил. лв. – 605 598 хил. СПТ).

Задълженията към МВФ са деноминирани в СПТ. Задълженията, свързани с квотата на България в МВФ, са безлихвени и нямат определен падеж. В това приложение е включена сметка № 1 на МВФ в левове за административни разходи към 31 декември 2006 г. в размер на 3701 хил. лв.

21. Кредити от общите фондове на МВФ

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Разширено споразумение с МВФ	506 326	1 094 356
	<u>506 326</u>	<u>1 094 356</u>

Кредитите, предоставени от общите фондове на МВФ, са лихвени. Лихвеният процент се определя от МВФ на седмична база и към 31 декември 2006 г. е 5.48%. Кредитите от МВФ съответстват на вземания на банката от правителството в същия размер и са платими според погасителните планове по отделните споразумения – вж. приложение 14.

Задълженията към МВФ са гарантирани със записи на заповед, подписани от страна на правителството и банката. Общата стойност на наличните към 31 декември 2006 г. записи на заповед е 2 076 555 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 2 443 937 хил. лв.) – вж. приложение 27, 1.

22. Банкноти и монети в обращение

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Банкноти в обращение	6 781 539	5 774 024
Монети в обращение	107 037	93 189
	<u>6 888 576</u>	<u>5 867 213</u>

23. Начисления и други пасиви

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Задължения по заплати и социално осигуряване	1 883	1 704
Приходи за бъдещи периоди	6 299	10 316
Други пасиви	10 926	10 553
	<u>19 108</u>	<u>22 573</u>

В приходи за бъдещи периоди е включена сумата 4573 хил. лв., която представлява разсрочен приход от отписаните стари банкноти, спрени от обращение, с неизтекъл срок на обмяна, който приход ще се признае в отчета за доходите за период от три години (2005–2007 г.).

24. Капитал и резерви

Капиталът на банката е определен със ЗБНБ и е в размер на 20 000 хил. лв.

Резервите от преценка на немонетарни активи и възпоменателни монети включват нетното изменение в справедливата стойност на определени групи дълготрайни материални активи, капиталови инвестиции и възпоменателни монети.

Съгласно ЗБНБ нетните печалби/загуби от преоценка на активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута или злато, са прехвърлени в специална резервна сметка. Специалните резерви включват преоценки на монетарните активи. Другите резерви включват 25% от годишното превишение на приходите над разходите и резерви по решение на Управителния съвет на банката. С решение на УС на БНБ са заделени средства в специалния резерв в размер на 65 000 хил. лв. за покриване на загуби от пазарен риск.

25. Малцинствено участие

„Печатница на БНБ“ АД е акционерно дружество с двама акционери – БНБ и държавата чрез министъра на финансите. Българската народна банка притежава 95.6% от капитала на дружеството. През 2005 г. държавата чрез министъра на финансите придобива 4.4% от капитала на дружеството – 3093 броя акции с номинална стойност 1000 лева всяка.

26. Парични задължения и брутни международни валутни резерви

(хил. лв.)

	31.XII.2006	31.XII.2005
Брутни международни валутни резерви		
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	4 206 480	3 430 616
Монетарно злато и други инструменти в злато	1 207 600	1 084 688
Инвестиции в ценни книжа	11 968 687	9 823 829
Капиталови инвестиции и квота в МВФ	74 045	78 198
	<u>17 456 812</u>	<u>14 417 331</u>
Парични задължения		
Банкноти и монети в обращение	6 888 576	5 867 213
Задължения към банки и други финансови институции	3 593 538	2 483 916
Задължения към държавни институции	4 981 971	4 120 515
Други задължения	<u>123 800</u>	<u>176 048</u>
	<u>15 587 885</u>	<u>12 647 692</u>
Превишение на брутните международни валутни резерви над паричните задължения	<u>1 868 927</u>	<u>1 769 639</u>

Вземанията по лихви и задълженията по начислени лихви се отнасят към съответните активи и пасиви.

Монетарно злато и други инструменти в злато се преоценява ежедневно на база фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали.

27. Сделки със свързани лица

1) Правительство на Република България

Международен валутен фонд

Всички заеми, отпуснати от МВФ на правителството на Република България и на банката, се получават чрез БНБ. На правителствените кредити от МВФ съответства вземане на банката от правителството в същия размер. С цел елиминиране колебанията на валутните курсове вземанията от правителството са деноминирани също в СПТ.

Лихвите по тези заеми се плащат от правителството. Следователно не се начисляват лихви по вземанията от правителството и не се включват разходи за лихви за частта на правителството от заемите, предоставени от МВФ.

Квотата на Република България в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани от банката и правителството (вж. приложения 20 и 21).

Банкови сметки на правителството

Бюджетните правителствени организации имат разплащателни сметки и срочни депозити в банката (вж. приложение 19).

Дейности по агентските функции

В съответствие със ЗБНБ и при условия, договорени с министъра на финансите, банката действа като агент по държавни дългове или по дългове, гарантирани от държавата. В тази си роля тя изпълнява депозитарни и агентски функции, свързани с администриране и управление на издадените от Министерството на финансите държавни ценни книжа. Банката получава комисиони, свързани с изпълнението на тези функции. Тези държавни ценни книжа не са активи или пасиви за банката и не са отразени в консолидирания ѝ баланс. Банката не е изложена на кредитен риск по отношение на държавните ценни книжа, тъй като не ги гарантира. Номиналната стойност на държавните ценни книжа, държани от банката като депозитар, към 31 декември 2006 г. е в размер на 2935 млн. лв. (2005 г. – 2843 млн. лв.).

28. Дъщерни дружества

(%)

Дял в акционерния капитал	31.XII.2006	31.XII.2005
Монетен двор	100	100
Печатница на БНБ (вж. приложение 25)	95.6	95.6

За отчетния период нетният приход от дъщерни предприятия включва нетна печалба в размер на 1327 хил. лв. от „Монетен двор“ ЕООД (31 декември 2005 г. – 691 хил. лв.) и 1824 хил. лв. от „Печатница на БНБ“ АД (31 декември 2005 г. – 1608 хил. лв.).

29. Поети ангажименти и потенциални задължения**1) Участие в Банката за международни разплащания**

Банката притежава 8000 акции от капитала на Банката за международни разплащания, всяка възлизаща на стойност 5000 СПТ. От съучастието в капитала на БМР 25% са платени. Невнесеният капитал е с опция за внасяне до три месеца след решение на Борда на управителите на БМР. Потенциалното задължение на банката към 31 декември 2006 г. е 67 024 хил. лв. (31 декември 2005 г. – 71 088 хил. лв.).

2) Квота в МВФ и кредити от МВФ

Квотата в МВФ и задълженията към фонда са обезпечени със записи на заповед, подписани съвместно от банката и правителството на Република България, на стойност 2 076 555 хил. лв. (2005 г. – 2 443 937 хил. лв.).

3) Капиталови ангажименти

Към 31 декември 2006 г. банката има поети ангажименти за 1910 хил. лв. за придобиване на дълготрайни активи (31 декември 2005 г. – 6908 хил. лв.).

4) Банката няма издадени други гаранции, акредитиви или поети ангажименти за закупуването или продажбата на злато, други благородни метали или чуждестранна валута.**30. Събития, настъпили след датата на баланса**

Няма събития, възникнали след датата на баланса, които да изискват допълнително оповестяване или корекции във финансовите отчети на банката.

По-важни решения на Управителния съвет на Българската народна банка

12 януари	Приема се <i>Методика за определяне и актуализиране на продажните цени на банкнотите и монетите, продавани от Българската народна банка на цена, различна от номиналната им стойност.</i>
19 януари	БНБ пуска в обращение, считано от 14 февруари 2006 г., сребърна възпоменателна монета с нанесено оцветяване на тема „Лозарство и винопроизводство“ с номинална стойност 5 лева, емисия 2006 г.
2 февруари	Приема се <i>Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 за паричните преводи и платежните системи.</i> Приема се <i>Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 13 за прилагането на международен номер на банкова сметка и за банковите кодове.</i>
17 февруари	Преминува се към процедура за възмездно освобождаване чрез открит търг от собственост на имот на БНБ, представляващ част от сграда, намираща се в София, пл. „Славейков“ № 6А.
24 февруари	Приема се <i>Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при Българската народна банка.</i> Приемат се нови <i>Форми и съдържание на отчетите на банките по Наредба № 21 и Указания за тяхното попълване.</i> Приема се <i>Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 за капиталовата адекватност на банките.</i> Приема се <i>Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за формиране на провизии за загуби от обезценка.</i>
2 март	Приема се <i>Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 за паричните преводи и платежните системи.</i>
23 март	Приема се отчетът за изпълнение на бюджета на Българската народна банка за 2005 г. БНБ пуска в обращение, считано от 19 април 2006 г., сребърна възпоменателна монета на тема „Българското Черноморие“ от серията „Национални паркове и резервати“ с номинална стойност 10 лева, емисия 2006 г. Приема се <i>Ведомствен списък на видовете документи, с които се работи в БНБ.</i>
6 април	Приема се <i>Наръчник за работа на „Вътрешен одит“ на БНБ.</i> Приемат се <i>Общи условия на Българската народна банка за обслужване на клиенти с банкноти и монети по обявена стойност.</i> Приема се <i>Тарифа за таксите, които Българската народна банка събира за обслужване на клиенти с банкноти и монети.</i> Приема се <i>Корпоративна политика за сигурност на информационните системи в БНБ.</i>

- 20 април** Приема се *Годишният отчет на Българската народна банка за 2005 г.*
- 4 май** Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 5 на МФ и БНБ за условията и реда за придобиване, изплащане и търговия с държавни ценни книжа.*
- Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 15 на МФ и БНБ за контрол върху сделките с безналични държавни ценни книжа.*
- Приема се *Тарифа за таксите и комисионите за обработка на сделките с ДЦК.*
- Приемат се *Вътрешни правила за дейността на Програмния съвет на БНБ за проучвания и публикации по банкова и финансова история.*
- БНБ пуска в обращение, считано от 23 май 2006 г., сребърна възпоменателна монета с нанесено частично позлатяване от серията „Съкровищата на България“ на тема „Летница“ с номинална стойност 10 лева, емисия 2006 г.
- 18 май** Допълва се *Етичният кодекс на служителя на БНБ.*
- 1 юни** Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при Българската народна банка.*
- Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 22 за централен кредитен регистър на банките.*
- 13 юни** БНБ пуска в обращение, считано от 3 юли 2006 г., банкнота с номинална стойност 50 лева, емисия 2006 г.
- Допълва се съставът на Консултативния съвет към БНБ.
- 29 юни** Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 36 на БНБ за банките-попечители по Кодекса за социално осигуряване.*
- Приемат се *Вътрешни правила за реда за избор на изпълнители на обществени поръчки в БНБ.*
- 20 юли** Приема се *Програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти за периода 2007–2009 г.*
- Приема се *Тарифа за таксите на Българската народна банка по безналични операции във валута.*
- 28 септември** Допълва се *Правилникът за функциите и отговорностите на структурните звена и компетентностите на ръководните длъжностни лица в БНБ.*
- Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 22 на БНБ за централния кредитен регистър на банките, която влиза в сила от 1 декември 2006 г.*
- Одобрен е отчетът за изпълнение на бюджета на БНБ към 30 юни 2006 г.
- Увеличен е съставът на Програмния съвет на БНБ за проучвания и публикации по банкова и финансова история.
- 12 октомври** Приемат се *Вътрешни правила за подбор и работа със стипендианти на БНБ.*
- БНБ пуска в обращение, считано от 11 декември 2006 г., златна възпоменателна монета от серията „Българска иконография“ – „Св. Йоан Кръстител“.

- 26 октомври** Приема се отчетът на Българската народна банка за периода януари – юни 2006 г.
- Приема се *Тарифа за таксите, които БНБ събира във връзка с работата на Централния кредитен регистър.*
- 9 ноември** Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 на БНБ за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при БНБ.*
- БНБ пуска в обращение, считано от 1 януари 2007 г., разменна монета с номинална стойност 50 стотинки на тема „България в ЕС“.
- БНБ пуска в обращение, считано от 1 януари 2007 г., сребърна възпоменателна монета с нанесено частично позлатяване на тема „България в ЕС“.
- 30 ноември** Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 10 за вътрешния контрол в банките.*
- Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17 за установяване размера на вложенията на банките по чл. 30 от Закона за банките.*
- Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 20 за издаване на сертификати по чл. 9, ал. 2 от Закона за банките.*
- Приема се бюджетът на Българската народна банка за 2007 г.
- Приема се включването на нови ангажименти в *Плана за действие (пътна карта) за изпълнение ангажиментите на БНБ във връзка с участието в ЕСЦБ.*
- 8 декември** Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за формиране на провизии за загуби от обезценка.*
- 14 декември** Приема се *Наредба № 8 за капиталовата адекватност на кредитните институции.*
- Приема се *План за изследователската дейност на БНБ за периода 2007–2008 г.*
- 22 декември** Приема се *Наредба № 2 за лицензите и разрешенията, издавани от БНБ по Закона за кредитните институции.*
- Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за формиране на провизии за загуби от обезценка.*
- Приема се *Наредба № 7 за големите експозиции на банките.*
- Приема се *Наредба № 26 за финансовите къщи.*
- Приема се решение, считано от датата на регистрацията на БНБ по ЗДДС, върху таксите, определени за извършвани облагаеми услуги по приети тарифи от УС на БНБ и сключени договори, да се начислява ДДС в размер на 20%.
- Приема се *План-програма за одитите за 2007 г. и Одитна стратегия по основни функции на БНБ до 2009 г.*
- Приема се *Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 27 за статистиката на платежния баланс.*

